

Ανθολόγιο κειμένων για το μάθημα

Νεοελληνική Λογοτεχνία και Κοινωνία

Ακαδημαϊκό έτος: 2022-23

Τραυτέρ

(1930-34)

Ποιήματα Α' Κέδρος

ΠΟΙΗΤΗΣ - ΧΟΡΕΥΤΗΣ

Ἐγώ, τῆς Τέχνης ἔραστής, με κρόταφους στυλπνοὺς ἀπὸ τοῦ Ὁραίου τὸν ἀσπασμὸ καὶ τῶν Ἰδεῶν τὸ ἀσῆμι, δῶ τοῦ κενοῦ στομάχου μου τοὺς δύσοσμούς καπνοῦς καὶ, κολοβὸς ἀετός, πηδῶ στὴ ρούμπα καὶ στὸ σίμμου.

Ἐγώ, ποὺ ὁ στίχος μου ἀξίζε τῆς γῆς τὸ θησαυρὸ, ἀντὶ νὰ πλάθω ἀμέριμνος καὶ νὰ φτερώνω σ' οἴστρο, καρφῶνών στῆς ἀμειλιχτῆς ἀνάγκης τὸ σταυρὸ τὴν ἔμπνευση, καὶ κροταλῶ γιὰ μιὰ δραχμὴ τὸ σειστρο.

Κι ἂν εἶμουν ἀνυπόταχτος, σὰν καραγκιόζη οἰχτρὸ μὲ διευθύνουν ἄβουλο ξένοι, κρυμμένοι σπάγγοι καὶ ὁ νοῦς τὸ σῶμα μου κοιτᾷ σὰν ἀσπονδὸ τοῦ ἐχτρώ, ἐνῶ στὸ δράμα μου γελοῦν γελοιοὶ οὐραγκουτάγκοι.

Στῶν προβολέων τὴν πυρκαϊά, στὸν τάφο τῆς σκηνῆς, πλέκω τὰ μέλη στοὺς ρυθμούς ὀρχήστρας ποὺ καγχάζει καὶ εἶμαι χορευτικὸς σπασμὸς μιᾶς πόρνης ἡδονῆς καὶ εἶμαι τοῦ ἀξέστου ὁ ἐμπαιγμὸς καὶ τοῦ ἠλιθίου τὸ χάξι.

Ἐχω τὸ βλέμμα θάλασσα καὶ ἐντὸς τοῦ ἡ ζωγραφιὰ φεγγοβολαί τοῦ σύμπαντος, πολυεδρικό ζαφείρι· ὅπως ἐγὼ δὲ στράγγιξε κανεὶς τὴν ὁμορφιά καὶ χτίζω πάνω ἀπ' τοὺς λαοὺς χαλύδδινο γεφύρι.

Πιστὸς καὶ ἀξίος ἀπόμεινα τῆς Μούσας συντροφιά καὶ τὰ δικά μου βλέφαρα τὸ φῶς πιὸ πρῶτα ἐφίλει, καὶ, νά, τὰ μάτια μὲ τρυποῦν τῶν θεατῶν καρφιά — φτηνὴ βιτρίνα μαγαζιοῦ, μασκαρεμένο θῆλυ.

Τοῦ ἀνθρώπου τὴν κατάρρευση στὸν ἐξευτελισμὸ τῆς ὁμορφιάς, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς χαρᾶς διακρίνω, μὰ ἐγὼ μὲ λυρικό κασμὰ τὸ χάλκινο δεσμὸ σπάζω, καὶ μὲς στὸ δόθρο σας λευκὸ ἀνεδαίνω κρίνο.

Τὸ ρόλο τοῦ αὐλοκόλακα δὲν ἐπαιζα ποτέ· καὶ τῆ χρυσῆ τοῦ ἀκόλουθου δὲ φόρεσα λιθρέα. Ἐχουν τὰ οὐράνια στέγη τους οἱ ἀγέρωχοι Ποιητῆς καὶ ἔχουν τὴ σκέψη ἐλεύθερη, ἀπάτριδη καὶ ἐβραία.

Τῆς ἐπαιτείας ἀρνῆθηκα τὸ σάπιον ὄβολο, ἀπ' τὴν ἐπαίσχυντη χαρὰ προτίμησα τὸν πόνο καὶ ξέρω μὲ τὴ λάμψη μου τὴ σκιά νὰ πυρπολῶ καὶ ξέρω μὲ τὸν ἴσκιό μου τὸν ἥλιο νὰ σουρπιώνω.

Πολέμιος τῆς προσαρμογῆς μὲ ἀναρχικὴ ἀστραπή τῶν συμποσίων τῶν ἀνομῶν ξεσκίζω τὴν αἰθάλη· ὅπου τὸ θέλος μ' ἔσκαψε μὲ κάλυψε ἢ σιωπῆ καὶ στὴν πληγὴ τὸ ἐπίπλαστο χαμόγελό μου θάλλει.

Μὰ στὸ κελλί μου ὅταν γυρῶ μὲ ὀδονοκροκωτῶ τὴν πανοπλία τοῦ γέλιου μου στῆς νύχτας τὴν κρεμάστρα· εἶμαι κατάδικος τῆς ζωῆς καὶ πάνω στὸ γυμνὸ στῆθος μου ἡ πέννα μοῦ κεντᾷ γοργόνες καὶ ἄνθη μ' ἄστρα.

Ἐμένα ποὺ θὰ σέβονται τῶν αἰώνων οἱ στρατιῆς, τὸ βᾶδισμά μου εἰρωνικά μιμεῖται ὡς καὶ ἕνα ἄλάνι. Σπαθιῆς πισώπλατες ἤχουν στὸ διάβα μου οἱ ματιῆς καὶ δάφω τὴν ὀργή μου ὀκνᾷ μὲ λυρικό μελάνι.

Δὲν εἶναι ἡ περιφρόνηση χάρισμα τοῦ ἰσχυροῦ μὰ τῆς δειλίας ὀχύρωμα καὶ πρόσχημα γιὰ νίκη· ἡ ἀξιοπρέπεια· προσωπεῖο τοῦ πράου καὶ τοῦ ὀκνηροῦ ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ μάχεται καὶ στὴ ζωὴ ν' ἀνῆκει.

Ὁ κομψασμὸς εἶναι ἀγωνία στὴν ἄδουσο μπροστά. Πάντα οἱ ἀθῶοι, τῶν δολερῶν γίνονται οἱ πρῶτοι στόχοι. Βαθὺς γκρεμὸς, — ἡ ποίηση ἐδῶ, καὶ ἡ ὀράση ἀντικρουσά — καὶ οἱ στίχοι, εὐθραυστες γέφυρες πάνω στὸ ναὶ καὶ στ' ὄχι.

Μὰ ἐγὼ τὸ θάρρος τὸ ὕστατο στὸ τέρμα καταχτῶ, καὶ ὀρθιος, μὲ δίχως θώρακες, καὶ ὀραῖος, μὲ δίχως κράνη, ἔξω ἀπ' τὸ φρούριο στέκομαι τὰ βέλη νὰ δεχτῶ καλωσορίζοντας στὸ φῶς καὶ ὄσους μ' ἔχουν πικράνει.

Κι ἀγγίζοντας τὴν ἄφωνα δύναμη τῶν μωρῶν, τὸν ἑαυτὸ μου πολεμῶ γκρεμίζοντας τὴν πλάνη, καὶ ταπεινός, σὰ μαραγκός, στὴν ἄκρη τῶν ὀρῶν, λειάϊνω τὴν περηφάνειά μου μὲ σαρκασμοῦ τὴν πλάνη.

« Π Ο Ι Η Τ Ε Σ »

Στὸν Κώστα ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

Ἦ, δὲ χωρεῖ καμιά ἀμφισβήτηση, ποιητῆς εἶμασ' ἐμεῖς μὲ κυματίζουσα τὴν κόμη — ἐμβλημ' ἀρχαῖο καλλιτεχνῶν — καὶ χτυπητῆς μάθαμε φράσεις ν' ἀραδιάζουμε καὶ ἀκόμη

Μιὰ εὐαισθησία μᾶς συνοδεύει ὕστερική, ποὺ μᾶς πικραίνει ἕνα χλωμὸ, σθησιμένο φύλλο, μακριὰ ἕνα σόνεφο μαδί. Χιμαιρική τὴ ζωὴ μας λέμε καὶ δὲν ἔχουμ' ἕνα φίλο.

Μένουμε πάντα σιωπηλοὶ καὶ μοναχοί, ὅμως περήφανα στὰ δάθη μας κρατοῦμε τὸ μυστικὸ μας θησαυρὸ, καὶ ὅταν ἤγει ἡ βραδινὴ καμπάνα ἀνήσυχτα σκιρτοῦμε.

Θεωροῦμε ἀνίδεους, ἀνάξιους καὶ εὐτελεῖς γύρω μας ὄλους, καὶ ἀπαξιοῦμε μιὰ ματιά μας σ' αὐτοὺς νὰ ρίξουμε, καὶ ἡ νέα ξανά σελὶς τὸν θρήνο δέχεται τοῦ ἀνούσιου ἔρωτά μας.

Ἀναμασᾶμε κάθε μέρα τὰ παλιὰ χιλιεσιπυμένα αἰσθηματά μας· ἐξηγοῦμε τὸ τάλαντό μας· «κελαϊδοῦμε σὰν πουλιά»· τὴν ἀσχολία μας τόσο ὀραῖα δικαιολογοῦμε.

Γιὰ μᾶς ὁ κόσμος ὄλος μόνον εἶμασ' ἐμεῖς, καὶ τυλιγόμεστε, μανθῶα μας, ἕναν τοῖχο. Μ' ἔπαρση ἐκφράζουμε τὰ πάθη τῆς στιγμῆς σ' ἕναν — μὲ δίχως χασμωδίες — μουσικὸ στίχο.

Γύρω μας καὶ ἄλλοι καὶ ἂν πονοῦν καὶ ἂν δυστυχοῦν, καὶ ἂν τοὺς λυγίξει, ἂν τοὺς φλογίξει ἡ ἀδικία, — ὦ, τέτοια θέματα πεζὰ ν' ἀνησυχῶν τοὺς ἀστρικούς μας στοχασμούς, εἶναι βλακεία.

Το τραγούδι της αδελφής μου
(1936-37)

Στην αδελφή μου ΔΟΥΛΑ

Στους τρικυμισμένους καθρέφτες
των λυγμών
θραύεται το ήρεμο πρόσωπο
της αιωνιότητας
κι όμως ακόμη ακούμε εντός μας
το φλοίσβισμα της ήρεμίας.

ΑΔΕΛΦΗ μου,
θ' άξιζε όλόρθος να σταθώ
κατάντικρυ στον ήλιο
και των στίχων τους κίονες να ύψώσω
πρὸς τὸ κυανὸ διάστημα
γιὰ νὰ περιπατεῖς τὰ θράδια
χαμογελώντας πλάι στην Εὐρυδίκη
κάτω ἀπ' τοὺς ἐναστρους θόλους
τοῦ ἀφθαρτοῦ θέρους.
Ὅμως, ἀδελφή μου,
δὲ δύναμαι ἄλλο.
Τὸ ἀπειρο συνέτριψε
τὸ στιλπνὸ του τόξο
στὸ μέτωπό μου
καὶ στροβιλίζομαι
στην ἀπειρη Στιγμὴ
θρυμματισμένος κι ἀδαής.
Ἡ φωνή μου ναυάγησε.
Ἡ σκέψη μου μάδησε
τὰ τελευταῖα της ἄνθη.
Μονάχα μὲ λυγμοὺς
ἀρθρώνων τὸ ἄσμα σου.
Δὲν τολμοῦν
μήτε ὁ πόνος, μήτε ἡ ἔκσταση
μὲ ματωμένα χεῖλη νὰ ψελλίσουν
τ' ὄνομά σου.

• • • •
[τέλος]

Δὲ μπορῶ πιά νὰ κλάψω.
Τὸ Τραγούδι μὲ ὑπέταξε.
Τὸ Τραγούδι μοῦ χάρισε τὴ νίκη.

ΗΛΙΟΣ, ἥλιος.
Τὰ χιονισμένα τοπία
λυώνουν μέσα στὰ μάτια μου.
Τὲ νευρώδες τραγούδι ἀνεδασμένο
στὴ σκαλωσιὰ τ' οὐρανοῦ
χτίζει μὲ μπράτσα γυμνὰ
τὸ σπῆτι μου.
Τὸ φῶς κελαρύζει
στοὺς μῦς τῆς φωνῆς μου.
Ἄκούω τοὺς κρικούς
ποὺ πέφτουν καὶ σποῦν.
Ἄκούω τοὺς λευκοὺς ἱππεῖς
ποὺ περνοῦν ἀπ' ἔξω τραγουδώντας
πολεμικὰ ἐμβατήρια.
Πάνω ἀπ' τὴν πρωϊνὴ θάλασσα
τὰ παράθυρα ἀνοίχτηκαν διάπλατα.
Τὸ κατώφλι μου γελαῖ
δισσταλμένο δλέφαρο.
Ἄδελφή μου,
δὲ μπορῶ πιά νὰ μείνω.
Ἡ ἀπουσία μου θὰ σοῦ φέρει
τ' ἀθάνατο νερό.
Κ' ἐγὼ ποὺ δὲ δυνηθήκα
νὰ σὲ σώσω ἀπ' τὴ ζωὴ,
θὰ σὲ σώσω ἀπ' τὸ θάνατο.

Νὰ οἱ δρόμοι
στιλπνοὶ καὶ ξάστεροι μὲς στὴ λιακάδα.
Παραμέρισε, ἀδελφή μου,
τὰ δεμένα σου χέρια νὰ περάσω.
Ἔχω κρεμάσει στὸ στῆθος μου
τὸ φυλαχτὸ ποὺ μοῦδραφες
ἕνα θράδι ἀνοιξιάτικο — θυμάσαι; —
σὰν εἴμαστε πολὺ μικρὰ παιδιὰ.
Εἶναι κεῖ μέσα λίγο κόκκινο χῶμα
νὰ θυμίζει τὴ στερνὴ καταγωγὴ μας,
ἕνα ροδόφυλλο ξερό
ἀπ' τὸν κήπο τοῦ σπιτιοῦ μας
καὶ λίγη σκόνη ἀπ' τὸν τοῖχο
τῆς τελευταίας, μεγάλης ξενητειᾶς
ποὺ ξύσαμε μιὰ νύχτα μὲ τὰ νύχια μας.
Ἄντιο, ἀδελφή μου.
Φίλησέ μου τὰ σπουργίτια τῆς αὐλῆς μας
τ' ἀθῶα παιδιὰ
τὶς λυπημένες μητέρες
ποὺ κεντοῦν πλάι στὴ λάμπα
καὶ τοὺς νέους ποὺ χτίζουν
ἀνύποπτοι κι ἀνένδοτοι
τὴν πολιτεία τους
στὰ σύνορα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

ΤΩΡΑ ἀποδίδομαι στὸ σύμπαν.
Ἡ ξανθὴ φύση
μ' ἕνα πλατὺ ριπίδι
ἀπὸ κλώνους φοινίκων
ἀερίζει τὰ μέλη μου
κ' ἐξατμίζει τὸ δάκρυ μου.
Ἡ ἀναρίθμητη γέυση
τῆς προαιώνιας ὑγείας
τραγουδάει στὸν οὐρανόσκη μου
καὶ σφίγγει τὰ οὐλα μου
σὰν ἄγουρους καρπούς.

Κοιτάω τὸν οὐρανὸ
ρίχνοντας φιλικὰ στὸ χῶμα
μιὰ φούχτα σπόρους.
Ἄδελφή μου,
πιδ πέρα ἀπὸ σένα κι ἀπὸ μένα,
πιδ πέρα ἀπ' τὸ θαμπὸ μας βλέμμα,
πιδ πέρα ἀπ' τὴ θαμπὴ γραμμὴ τῆς γῆς,
ἐκεῖ στὴ ρίζα τοῦ παγτὸς
ἄκου τὸ κύμα τῆς ὀρμῆς
ποὺ ὑπέροχο, ἀνεξέλεγκτο κι ἀξήγητο
μᾶς ἐπλάσε καὶ μᾶς ἐξουσιάζει.
Τί νὰ ποῦμε;
Ἄνοιγω τίς πύλες
μ' ἔντρομο θαυμασμὸ
μπροστὰ στὴ Δημιουργία
κι ἀλλάζω τὴν ὀδύνη σ' ἔκσταση
καὶ τὴν κραυγὴ σὲ προσευχή.
Τὰ φωτεινὰ μαλλιά τὼν ὀριζόντων
μοῦ σκουπίζουν
τὰ ματωμένα πόδια μου
κι ἀνηφορίζω ἐλαφρὸς καὶ χαρούμενος
πρὸς τὰ ὕψη τοῦ χαμόγελοῦ.
Ἡλιε, Ἡλιε,
πατέρα, προστατὴ μου,
δέξου με τώρα.
Κανένας κρικός δὲ μοῦ δένει
τὰ φτερά μου στὴ γῆ.
Τὸ φῶς ἀκμάζει πιδ ψηλὰ
κι ἀπ' τὴν ἀγάπη σου, ἀδελφή μου,
κι ἀπ' τὴν ἀγάπη μου.

Τὸ ἥρεμο πρόσωπο
τῆς αιωνιότητας
θραύει τοὺς τρικυμισμένους καθρέφτες
των λυγμών
κι όμως ακόμη ακούμε εντός μας
τὸν λυγμὸν τῆς τρικυμίας.

Ο βιουρός αδελφός των χιάρων
(Του χαφένου αδελφού του Μίβου)

Δουίφασια (1935-1943)

Ἄν ανέδεις ἐπάνω στὶς μεγάλες κάμαρες
θὰ βρεῖς τὰ πράγματα θαμμένα
μὲ τὸ σταχτί χρώμα τοῦ ὕπνου
μὲ τὸ πικρὸ μύρο τῆς γαλήνης.

Μέσα στὴν αἴθουσα πὺλ κοιτάει πρὸς τὴ θάλασσα
θὰ βρεῖς τὸ σκεθρωμένο πιάνο
κι ἀνοιχτὲς τὶς κίτρινες σελίδες
ἐκείνης τῆς παλιάς μαζούρκας
πὺλ τὴ χόρευε ἡ Νίνα μ' ἕναν ἄγγελο
τότε πὺλ βλέπαμε ν' ἀστράφτει
μέσα στὸν ἴσκιό τοῦ καθρέφτη ἢ ὁμορφιά της
σάν ἕνα σύννεφο χρυσὸ στὴ βραδιασμένη θάλασσα.

Δὲν πρέπει νὰ βάλεις τὸ δάχτυλό σου στὰ πλῆκτρα
καὶ νὰ λογγίσεις τὸ πλευρὸ τῆς σιωπῆς.

Ἄφου ξέρεις ἀφου ξέρουμε
ὡς ἀποφύγουμε τὴ νέα δοκιμασία.

Κι ὁ ἀέρας ἔχει σῶμα καὶ πονάει
ἔχει μιὰ μυστικὴ καρδιά πὺλ τρέμει καὶ ματώνει.

XX

Ὅ,τι ἀγαπήσαμε ἐφυγε
ὅ,τι ἀγαπήσαμε δὲν ἦρθε.
Πῆραν οἱ νύχτες τὸ δρόμο τοῦ δάσους
μὲ τὰ μαλλιά τους χτενισμένα στὸ φεγγάρι.

Θύελλες ξεριζώναν τὰ δέντρα πάνω στὸ βουνό
κι ἄκουγες νὰ κατακυλᾶν στὴ θάλασσα
μαζὶ μὲ τὰ σπασμένα ἀμάξια τῆς μεγάλης ἀστραπῆς.

Κάτω ἀπ' τὰ τραπέζια καὶ τοὺς καναπέδες
κάτω ἀπ' τὰ κρεβάτια
μεγάλα ζῶα κρύβονταν στὸν ἴσκιό.
Ἀκούγαμε τὰ ζῶα πὺλ γύμναζαν
ἐπάνω στὴ σιωπὴ τὰ νύχια τους.
Τώρα τὸ σπίτι μας εἶναι ἄδειο
τὸ σπίτι μας ἄλλαξε.

Ὅμως ἡ θάλασσα εἶναι ἴδια.
Ἄνοιξε τὸ παράθυρο καὶ κοίταξε.

XIX

Ἡ τετρεταία Π. Α. Εσωπὸν-ταρτία (1942)

ΚΑΤΗΦΟΡΙΣΑΝ μὲ σκισμένα χιτώνια, μὲ παλιὰ ντουφέκια
δίχως ψωμί στὸ γυλιὸ δίχως σφαῖρες.
Μινάχα μὲ μικρὰ δργισμένα ποτάμια κλείναν τὰ περάσματα
πίσω τους.

Εἶχαν χαδίσει μῆνες καὶ μῆνες πάνω σ' ἄγνωστες πέτρες
πάνου στὸ χιόνι μαζὶ μὲ τὶς ἐλιές τους καὶ τ' ἀμπέλια τους —
ἄλλος ἀφήσε κει πάνω ἕνα πόδι ἕνα χέρι
ἄλλος ἕνα μεγάλο κομμάτι ἀπ' τὴν ψυχὴ του
καθέννας κ' ἕναν ἢ πιότερους νεκρούς.

Ἦστερα γύρισαν μὲ τὶς πληγὲς καὶ τὰ κρουπαγήματα
θάψανε τὰ ντουφέκια τους στὰ βράχια, στὸ χιόνι, στὶς κουφάλες
τῶν δέντρων
στὸ ἀχούρι, ἀνάμεσα στέγη καὶ ταβάνι, στὴ σκοτεινὴ ἀποθήκη
πὺλ βγάζει στὸ πίσω μέρος τῆς νύχτας μ' ἕνα μικρὸ λαδοφάνερο
ὕπομονή.

Ἐτριξε ἢ κλειδωμένη πόρτα ὅπως τρίζουν τὰ δόντια ἀπ' τὸ κρύο.
Τὸ χιόνι ἔλυωνε. Κατέβαιναν μεγάλα ποτάμια μὲς στὴ νύχτα
μαζὶ μὲ κόκκαλα, πηλῆκια καὶ σκισμένες σημαῖες.

Τὰ παράθυρα κλείναν τὰ μάτια τους. Τὰ τζάμια δὲ φέγγαν.
Σάν τοὺς τυφλοὺς. Κοιτοῦσαν κατὰ μέσα.

ΕΒΡΕΧΕ δυνατὰ κείνες τὶς μέρες. Τὸ ποτάμι κατέβαινε
ἀπ' τὶς στέγες στὰ λούκια ἀπ' τὰ λούκια στοὺς δρόμους
ἀπὸ κει στοὺς ὑπόνομους — κ' ὕστερα πιά δὲν ἤξερες.

Ἔμενε μιὰ νωπὴ σταχτιά γραμμὴ ἀπὸ ἄγνωστο
μέσα στὴν πολιτεία μέσα στὴ νύχτα ὡς καὶ μέσα στὸν ὕπνο.

• • • •

ΕΙΤΑΝ σά νά ντρεπόταν. Ἐγὼ — ἔλεγε καὶ πάλι ντρεπόταν. Ἐγὼ μῆτε τὸν κρότο ξεχωρίζω μιᾶς ρόδας πού πεινάει, μιᾶς ρόδας πού μέθυσε

μιᾶς ρόδας πού ἀρρώστησε. Μονάχα τὸ δῆμα σας τὸ ξεχωρίζω. Ξεχωρίζω πού κοιτᾶνε τὰ μάτια σας κι ἄς μὴν ξεχωρίζουν κι ἄς μὴ με ξεχωρίζουν. Μιά πινακίδα —

Μιά πινακίδα μονάχα—ὄχι, τίποτα. Κι ἀλήθεια ντρεπόταν

γιὰ τὸ ἀγαλμα πού μπαίνει ἀπ' τὴν πόρτα. Κι ὁμως αὐτὸς τόχε δεῖ. Μὴν εἶταν ὁ ἴδιος; Τίποτα.

Εἶδες ἐκεῖνο τὸ ἀλεξικέραυνο—εἶπε—(τί ἤθελε νὰ πεῖ; καὶ γιὰτί τὸ θυμήθηκε;) ἢ μιὰ του ἄκρη στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τῆς καμινάδας κ' ἢ ἄλλη του μπηγμένη μὲς στὸ χῶμα. Ἔτσι δὲν εἶναι; — ρωτοῦσε. «Ἀπὸ δῶ» — ναί. Κι ὁ δρόμος ἴσος ἂν καὶ δύσκολος — θέλω νὰ πῶ: σίγουρος ἢ ἀναπότρεπτος—αὐτὸ μονάχα. Κ' ἔμεινε ἀσάλευτος σὰν ἀγαλμα μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες σὰν ἐκεῖνο τῆς σκάλας ἀκριβῶς—μόνο ντυμένο, γιὰτί εἶχε ἀκόμη φύχρα καὶ νύχτα.

Κάτου ἀπ' τὸ φανάρι φαινόταν πιὸ καθαρὰ ἢ πινακίδα γαζωμένη ἀπ' τίς σφαῖρες.

«Ἀπὸ δῶ πρὸς τὸν ἥλιο». Αὐτὸς δὲν τὴν κοιτοῦσε—συνεσταλμένος καὶ σὰν ἔνοχος. Μὴν εἶταν δικὰ του αὐτὰ τὰ γράμματα; Ἐμοιάζαν.

(Κ' εἶταν σά νά τὴν ἔδειχνε, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν τὴν κοιτοῦσε).

ΜΕΓΑΛΑ κάτωσπρα ἐπίπεδα. Τετράγωνα ταράτσες. Μεγάλη ἀσβεστωμένη κάτοψη. Καὶ τὰ τετράγωνα χωράφια πράσινα καστανὰ καὶ κίτρινα μὲς στὴ λιακάδα. Ἐμπαινε ἢ ἀνοίξι. Κ' οἱ καμινάδες σὰ δάχτυλα χοντρά μαυρισμένα ἀπ' τὰ πολλὰ τσιγάρα σὲ μεγάλες ἀγρύπνιες δουλειᾶς — δειχναν κάπου ψηλὰ πίσω ἀπ' τὰ σύγνεφα.

Ἐνα παράθυρο ἀνοίγει. Κ' ἕνα ἄλλο. Αὐτὸς σκουπίζει τὸν ἰδρώτα του.

Καλημέρα—εἶπε. Καλημέρα. Ζέστη σήμερα. Μεγάλη ἀσβεστωμένη κάτοψη.

Κ' ἢ πινακίδα—ξύλινη τετράγωνη—αὐτὸ δλο - δλο—εἶπε, τίποτ' ἄλλο—

στὴ διασταύρωση ἐκεῖ: «Ἀπὸ δῶ πρὸς τὸν ἥλιο». Μεθαύριο

πού θὰ περνᾶνε μὲς στὸν ἥλιο μὲ σημαῖες κ' ἐργαλεῖα μπορεῖ καὶ κάποιος νὰ σταθεῖ μιὰ σύντομη στιγμή καὶ νὰ ρωτήσῃ:

«Ποιὸς νᾶγραψε μὲ τόσο ἀδέξια γράμματα τούτη τὴν πινακίδα;» καὶ κάποιος ἄλλος ἴσως νὰ θυμᾶται καὶ νὰ πεῖ·

«Ὁ Γιάννης Ρίτσος—ποιητῆς τῆς τελευταίας πρὸ Ἀνθρώπου ἑκατονταετίας».

ΑΘΗΝΑ, Ἰούλιος—Αύγουστος 1942

Ποιήματα Β', Κέδρος Ρωβιοσύνη (1945-47)

ἀπὸ τὴ συλλογὴ

Αγρύπνια

(1941 - 1953)

I

Αὐτὰ τὰ δέντρα δὲ βολεύονται μὲ λιγότερο οὐρανὸ, αὐτὲς οἱ πέτρες δὲ βολεύονται κάτω ἀπ' τὰ ξένα δῆματα, αὐτὰ τὰ πρόσωπα δὲ βολεύονται παρὰ μόνο στὸν ἥλιο, αὐτὲς οἱ καρδιὲς δὲ βολεύονται παρὰ μόνο στὸ δίκιο.

Ἐτοῦτο τὸ τοπίο εἶναι σκληρὸ σὰν τὴ σιωπὴ, σφίγγει στὸν κόρφο του τὰ πυρωμένα του λιθάρια, σφίγγει στὸ φῶς τίς ὄρφανὲς ἐλιές του καὶ τ' ἀμπέλια του, σφίγγει τὰ δόντια. Δὲν ὑπάρχει νερό. Μονάχα φῶς. Ὁ δρόμος χάνεται στὸ φῶς καὶ ὁ ἴσκιος τῆς μάντρας εἶναι σίδερο. Μαρμάρωσαν τὰ δέντρα, τὰ ποτάμια κ' οἱ φωνὲς μὲς στὸν ἀσδέστη τοῦ ἡλίου.

Ἡ ρίζα σκοντάφτει στὸ μάρμαρο. Τὰ σκονισμένα σκοῖνα. Τὸ μουλάρι καὶ ὁ βράχος. Λαχανιάζουν. Δὲν ὑπάρχει νερό. Ὅλοι διψᾶνε. Χρόνια τώρα. Ὅλοι μασᾶνε μιὰ μπουκιὰ οὐρανὸ πάνω ἀπ' τὴν πίκρα τους. Τὰ μάτια τους εἶναι κόκκινα ἀπ' τὴν ἀγρύπνια, μιὰ βαθειὰ χαρακιά σφηνωμένη ἀνάμεσα στὰ φρύδια τους σὰν ἕνα κυπαρίσσι ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουνὰ τὸ λιόγερμα.

Τὸ χέρι τους εἶναι κολλημένο στὸ ντουφέκι τὸ ντουφέκι εἶναι συνέχεια τοῦ χεριοῦ τους τὸ χέρι τους εἶναι συνέχεια τῆς ψυχῆς τους — ἔχουν στὰ χεῖλια τους ἀπάνου τὸ θυμὸ κ' ἔχουνε τὸν καημὸ βαθιὰ - βαθιὰ στὰ μάτια τους σὰν ἕνα ἀστὲρι σὲ μιὰ γούβα ἀλάτι.

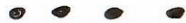
Ὅταν σφίγγουν τὸ χέρι, ὁ ἥλιος εἶναι βέβαιος γιὰ τὸν κόσμον ὅταν χαμογελᾶνε, ἕνα μικρὸ χελιδόνι φεύγει μὲς ἀπ' τ' ἄγρια γένεια τους ὅταν κοιμούνται, δώδεκα ἄστρα πέφτουν ἀπ' τίς ἄδειες τσέπες τους ὅταν σκοτώνονται, ἢ ζωὴ τραβάει τὴν ἀνηφόρα μὲ σημαῖες καὶ μὲ ταμποῦρλα.

Τόσα χρόνια βλοι πεινάνε, βλοι διψάνε, βλοι σκοτώνονται
πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα,
έφαγε ή κάφα τὰ χωράφια τους κ' ή άρμύρα πότισε τὰ σπίτια τους
ό άγέρας έρριξε τις πόρτες τους και τις λίγες πασχαλιές τής πλατείας
από τις τρύπες του πανωφοριού τους μπαινοβγαίνει ό θάνατος
ή γλώσσα τους είναι στυφή σαν τó κυπαρισσόμηλο
πέθαναν τὰ σκυλιά τους τυλιγμένα στον ίσκιό τους
ή βροχή χτυπάει στα κόκκαλά τους.

Πάνου στα καρπούλια πετρωμένοι καπνίζουν τή σβουριά και τή
νύχτα
διγλίζοντας τó μανιασμένο πέλαγο όπου δουλίζαζε
τó σπασμένο κατάρτι του φεγγαριού.

Τό φωμί σώθηκε, τὰ βόλια σώθηκαν,
γεμίζουν τώρα τὰ κανόνια τους μόνο με τήν καρδιά τους.

Τόσα χρόνια πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα
βλοι πεινάνε, βλοι σκοτώνονται και κανένας δέν πέθανε —
πάνου στα καρπούλια λάμπουνε τὰ μάτια τους,
μια μεγάλη σημαία, μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
και κάθε αυγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τὰ χέρια τους
για τις τέσσερις πόρτες του όρίζοντα.

"Όταν μεθαύριο λυώσουνε τὰ ρούχα τους και μείνουνε γυμνοί ανά-
μεσα στα στρατιωτικά κουμπιά τους
έτσι που μένουν τὰ κομμάτια τ' ουρανού ανάμεσα από τὰ καλο-
καιριάτικα άστρα
τότε μπορεί να θρούμε τ' όνομά τους και μπορεί να τó φωνά-
ξουμε: άγαπώ.

Τότε. Μά πάλι αυτά τὰ πράγματα είναι λιγάκι σαν πολύ μακρινά.
Είναι λιγάκι σαν πολύ κοντινά, σαν όταν πιάνεις στο σκοτάδι ένα
χέρι και λές καλησπέρα
με τήν πικρή καλογνωμιά του ξενητεμένου όταν γυρνάει στο πα-
τρικό του
και δέν τον γνωρίζουνε μήτε οι δικόί του, γιατί αυτός έχει γνω-
ρίσει τó θάνατο
κ' έχει γνωρίσει τή ζωή πριν απ' τή ζωή και πάνου από τó
θάνατο

και τούς γνωρίζει. Δέν πικραίνεται. Αύριο, λέει. Κ' είναι σίγουρος
πως ό δρόμος ό πιό μακρινός είναι ό πιό κοντινός στην καρδιά
του Θεού.

Και τήν ώρα που τó φεγγάρι τον φιλάει στο λαιμό με κάποια
στεναχώρια,
τινάζοντας τή στάχτη του τσιγάρου του απ' τὰ κάγκελα του μπαλ-
κονιού, μπορεί να κλάψει από τή σιγουριά του
μπορεί να κλάψει από τή σιγουριά των δέντρων και των άστρων
και των αδελφών του.

Αρχήνια (1941 - 1953)

Η Κυρά των Αβοηθητών (1945-47)

XXIII

Τό σπίτι είναι ήσυχο, βαθύ, σαν 'Επιτάφιος τó Μεγάλο Σάββατο.
Βουβά - βουβά. Λείπει τó σώμα Του. Τ' άστέρια λυώνουν τó κερί
τους στο ξημέρωμα.

"Έξω στο δρόμο πατημένα τὰ πορτοκαλάνια.
Και μέσα έδω, στον τοίχο κρεμασμένα σταυρωτά τó καριοφιλι
κ' ή φλογέρα.

Κυρά των 'Αμπελιών, μυρίζει άκόμα ή άμασκάλη σου καμένο
πεύκο και θυμάρι.

Μες στο σεντούκι τó χαρτί του Μακρυγιάννη τρίζει σαν τήν πε-
ταλούδα στο κουκούλι

κι άκούμε πέρα από τον κάμπο σά χελιδονοτιτίδισμα
τó στρίμωγμα των σταφυλιών που κουτουλιούνται μες στ' άγιάζει
κι άκούμε κάτω στο γιαλό ν' άνηφορίζει ό άχινιός στο γόνατο
της άνοιξης.

'Ακόμα ή στράτα σκοτεινή. Κράτα, Κυρά, τή σπάθα άκόμη ξε-
κλειδώνοντας τις νύχτες μας.

Θύμαζε με μπαρούτι τὰ κονίσματα. Δέν ήρθε άκόμα ή ώρα.

Γύρω απ' τὰ δέντρα κουλουριάζεται ή σιωπή σά ναρκωμένο φίδι.
Τύλιχ' το τ' άσπρο σπίτι μας τρείς γύρους σπάγγο με κερί άλειμ-
μένο της ειρήνης

ν' άκούσουμε τή βουή της περασμένης τρικυμίας τραγουδισμένη
απ' τὰ κοχύλια της ταξέρας

ν' άκούσουμε τ' άδράχτι της γιαγιάς να βουτίζει σά χρυσόμυγα
στο φωτισμένο τζάμι

κ' έτσι ξεσφίγγοντας τὰ δάχτυλα να σέ χαϊδέψουμε στο στόμα
της φλογέρας.

XXIV

Κυρά των 'Αμπελιών που ή κάπνα της φωτιάς σου άχνισε τὰ
γαλάζια μάτια και τὰ μαύρα φρύδια

τί σιγανό τó βήμα σου κάτω απ' τὰ κυπαρίσσια

τί σιγανή μιλιά της δόξας στα τετράγωνα της πυρκαϊάς

να λέει με πόσο «γάλα άνδρείας και έλευθερίας» βύζαξες τὰ όρ-
φανά σου

να λέει με πόσον αίμα πότισες τὰ φυλλοκάρδια του άμπελιού να
δώσει τó βαθύ κρασί του δισκοπότηρου.

Κι όπως περνάει απ' τήν 'Οραία Πύλη ό Δέσποτας κρατώντας
τ' άγια των άγιων
έτσι περνάς κάτω απ' τήν πύλη των σταυρών κρατώντας στ'
άνοιχτά σου χέρια τή φαρδιά σπάθα του 'Αγώνα
σά να κρατάς μια πλάκα φώς με της Ειρήνης τó δεκάλογο
σά να κρατάς τον ήλιο τó νιοδάφτιστο που στάζει απ' τ' ουρανού
τήν κολυμπήθρα.

Τώρα ή αυγή κ' ή νύχτα σμίγουν όπως δένονται τὰ δέκα δάχτυλα
γύρω στο γόνα της γαλήνης
και μόνη σου, Κυρά των 'Αμπελιών, μέσα στο χέραμα,
να σκίζει ό μέγας ίσκιος σου τον κάμπο σαν καράφι,
και πάνου από τὰ λιόδεντρα τὰ δύο σου χέρια άσάλευτα δεμένα
σάμπως ένα άγιο περιστέρι που κρατάει στο ράμφος του
μια δέσμη φώς ίσοζυγίζοντας τή ζυγαριά του κόσμου.

ΚΑΙ νά, ἀδελφέ μου, πού μάθαμε νά κουβεντιάζουμε
ἤσυχα - ἤσυχα κι ἀπλά.
Καταλαβαίνομαστε τώρα — δὲ χρειάζονται περισσότερα.
Κι αὐριο λέω θὰ γίνουμε ἀκόμα πιὸ ἀπλοὶ
θὰ θροῦμε αὐτὰ τὰ λόγια πού παίρνουν τὸ ἴδιο ἔαρος σ' ὅλες τὶς
καρδιές, σ' ὄλα τὰ χεῖλη
ἔτσι νά λέμε πιὰ τὰ σύκα: σύκα, καὶ τὴ σκάφη: σκάφη,
κ' ἔτσι πού νά χαμογελᾶνε οἱ ἄλλοι καὶ νά λένε: «τέτοια ποιήματα
σοῦ φτιάχνουμε ἑκάτὸ τὴν ὥρα». Αὐτὸ θέλουμε καὶ μεῖς.

Γιατὶ ἔμεῖς δὲν τραγουδάμε γιὰ νὰ ξεχωρίσουμε, ἀδελφέ μου, ἀπ'
τὸν κόσμο
ἔμεῖς τραγουδάμε γιὰ νὰ σμιξοῦμε τὸν κόσμο.

ΛΟΙΠΟΝ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φωνάξω γιὰ νὰ μὲ πιστέψουν,
νά ποῦν: «ὅποιος φωνάζει ἔχει τὸ δίκιο».
Ἐμεῖς τὸ δίκιο τὸχοῦμε μαζί μας καὶ τὸ ξέρουμε
κι ὅσο σιγὰ κι ἂν σοῦ μιλήσω, ἔξερω πὼς θὰ μὲ πιστέψεις —
συνηθίσαμε στὴ σιγανὴ κουδέντα στὰ κρατητήρια, στὶς συνεδριά-
σεις, στὴ συνωμοτικὴ δουλειὰ τῆς κατοχῆς
συνηθίσαμε στὰ μικρὰ σταράτα λόγια πάνου ἀπ' τὸ φόβο καὶ πά-
νου ἀπ' τὸν πόνο
ἡμέρα, ὥρα, σύνθημα στὶς τρομερές, μουγγές γωνιές τῆς νύχτας
στὶς διασταυρώσεις τοῦ χρόνου πού μιὰ στιγμὴ τὶς φώτιζε ὁ προ-
βολέας τοῦ μέλλοντος —
διαστικά λόγια, μιὰ μικρὴ περιληψὴ τῆς ζωῆς, τὰ κύρια σημεῖα
μονάχα
γραμμένα στὸ κουτὶ τῶν τσιγάρων, ἢ σ' ἓνα τόσο δὲ χαρτὶ
κρυμμένο στὸ παπούτσι, ἢ στὸ στρίψωμα τοῦ σακκακιοῦ μας,
ἓνα μικρὸ χαρτὶ σὰν ἓνα μεγάλο γεφύρι πάνου ἀπ' τὸ θάνατο.

*Α, βέβαια, ὄλα τούτα θὰ ποῦν δὲν εἶναι τίποτα.
Ὅμως ἐσύ, ἀδελφέ μου, ξέρεις πὼς ἀπὸ τούτα τ' ἀπλά λόγια
ἀπὸ τούτες τὶς ἀπλές πράξεις, ἀπὸ τούτα τὰ ἀπλά τραγούδια
μεγαλώνει τὸ μπῶι τῆς ζωῆς, μεγαλώνει ὁ κόσμος, μεγαλώνουμε.

ΚΙ ΟΧΙ νὰ πεῖτε πούκανα καὶ τίποτα σπουδαῖο
μόνο πού πέρασα κι ἀκούμπησα στὸν ἴδιο τοῖχο πού ἀκουμπή-
σατε, συντρόφια μου,
μόνο πού διάβασα στὰ τμήματα μεταγωγῶν τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων
καὶ τῶν μαρτύρων μας
μόνο πού φόρεσα τὶς ἴδιες χειροπέδες πού φορέσατε
μόνο πού πόνεσα μαζί σας κι ὄνειρεύτηκα μαζί σας
μόνο πού σὲ βρήκα καὶ μὲ βρήκες, σύντροφε.

Κατρινιόβρο

Τσουατζι

(Κουτοπούζι
Λιβνου,
Φεβρουάριος
1949)

Ὁ μπάρμπα - Χρῖστος ἔχτισε τὸ φούρνο τοῦ στρατόπεδου.
Εἶχα σταθεὶ καὶ κοίταζα τὰ σίγουρα γεροντικά του χέρια
τούτα τ' ἀπλά, σοφὰ, συντροφικά του χέρια —
ὥρα τὴν ὥρα ὁ φούρνος ψήλωνε
ψήλωνε ὁ κόσμος
ψήλωνε ἡ ἀγάπη
κι ὅταν γεύτηκα τὸ πρῶτο κομμάτι ἀπ' τὸ ζεστὸ καρβέλι μας
μ' αὐτὴ τὴ γεύση πῆρα μέσα μου
κάτι ἀπ' τὰ σοφὰ χέρια τοῦ γέρο - χτίστη
κάτι ἀπ' τὸ ἤσυχο χαμόγελό του πού δὲ ζητάει ἀνταπόδοση
κάτι ἀπ' τὰ χέρια ὄλων τῶν συντρόφων πού ζυμώνουν τὸ ψωμὶ
τοῦ κόσμου
ἐκείνη τὴ γαλήνια σιγουριά τοῦ ἀνθρώπου
πού φτιάχνει ὠφέλιμα κι ἀπαραίτητα πράγματα.

ΥΣΤΕΡΑ μάθαμε πολὺ περισσότερα, μὲ ἂν θὰ καθόμουν νὰ σᾶς τὰ
ἱστορήσω ὄλα
δὲ θὰ τέλειωνε ποτὲ τὸ τραγούδι μου
ὅπως ποτὲ δὲν τελειώνει ἡ ἀγάπη μας, ἡ ζωὴ, ὁ ἥλιος.

Κ' ἔρχομαι μοναχὰ νὰ σ' ἀγκαλιάσω καὶ νὰ κλάψω, ἀδελφέ μου,
ὅπως ὁ ἐρωτευμένος πού γυρνᾷ ἀπὸ χρόνια στὴν καλὴ του
καὶ μ' ἓνα του φιλι τῆς λείει ὄλα τὰ χρόνια πού περιμένε
κι ὄλα τὰ χρόνια πού τοὺς περιμένουν πέρα ἀπ' τὸ φιλι τους.

ΕΜΕΙΣ ὄρες πολλὲς κοιτάξαμε τὸ ἴδιο σημάδι
πολλὲς ζωὲς τὸ ψάξαμε τοῦτο τὸ σημάδι
ὡς νὰ τοῦ ἐμπιστευτοῦμε τὴν καρδιά μας καὶ τὰ χέρια μας.
Κι αὐτὸ πού τὸ κοιτάζανε χιλιάδες πονεμένοι ἀνθρώποι
παίρνει κάτι ἀπ' τὰ μάτια μας κι ἀπ' τὸ σμιξίμο τῶν ματιῶν μας
καὶ μεγαλώνει, μεγαλώνει, μεγαλώνει,
ὅπως τὸ ζυμᾶρι στὴ σκάφη, τὸ δέντρο στὸν ἥλιο, ἡ ἐλπίδα στὴν
καρδιά μας.

Καὶ τ' ἄλλα πάλι, τὰ πολὺ μεγάλα, τ' ἄπιαστα κι ἀθώρητα
ἀπ' τὸ πολὺ πού τὰ κοιτάξαμε μαζί καὶ τ' ἀγαπήσαμε μαζί
ἔγιναν πιὰ δικά μας, ἓνα μὲ μᾶς, τᾶχοῦμε δίπλα μας
σὰν τὴν ἀλατιέρα, σὰν τὸ πηροῦνι, σὰν τὸ πιάτο
καὶ τώρα τὸ ἴδιο ἀπλά καὶ γκαρδιακὰ κοιτάζουμε ἓνα φύλλο ἢ
ἓνα ἀστέρι
τὴν πέτρα ὅπου καθόμαστε ἢ τὰ ψηλὰ φουγάρα τοῦ μέλλοντος.

Ποιήματα Ε': Επιμαρτυρία, Κέδρος
Ημερολόγιο Εξορίας (1948-1950)
(Λήβρος - Μαυρόνιγος)

12 Νοεμβρίου

Τ' απόγευμα κουβαλήσαμε πέτρα. Γρήγορη δουλειά
από χέρι σε χέρι. "Ο χειμωνιάτικος ήλιος"
τὸ συρματόπλεγμα· οἱ στάμνες· ἡ σφυρίχτρα τοῦ χωροφύλακα.
Ἐδῶ τελειώνει ἡ μέρα. Τὸ βράδι βάζει ψύχρα.
Νὰ κλειστοῦμε νωρίς. Νὰ φᾶμε τὸ ψωμί μας.
Καλὴ δουλειά, σύντροφοι, εὐκολὴ δουλειά
ἀπὸ χέρι σε χέρι. Δὲν εἶναι ὅλα τόσο εὐκολὰ
δὲν πᾶνε καὶ τ' ἄλλα ἀπὸ χέρι σε χέρι. Τὸ βλέπεις
κι ἄς μὴν ἀλλάζει καὶ πολὺ τὸ πρόσωπο. Τὸ βλέπεις
ἀπὸ μιὰ χαρακιά μέσα στὰ φρύδια
ἀπ' τὸ στόμα ποῦ ἀνοιξε καὶ δὲ μίλησε
ἀπ' τὴ σιωπὴ πρὶν ἀπ' τὸ δειῖνο κι ἀκόμα
ἀπ' τὰ δυὸ δάχτυλα ποῦ ἀνεβάζουν τὸ φιτίλι τῆς λάμπας.

Σὰν ἀποφᾶμε τὰ πιάτα μένουν ἄπλυτα
τὰ ποντίκια ἀνεβαίνουν στὸ τραπέζι
τὸ φεγγάρι ἀκουμπάει τὸ πηγούνι του στὰ κάγκελα.

"Ὅλα ἔχουν τὸ ἴδιο σταμάτημα μὲ τὸ ρολοὶ τοῦ σκοτωμένου.
Τὸ χέρι ποῦ πάει κάτι νὰ σφίξει ξεδιπλώνεται στὸ γόνατο.
Τὸ ψαλίδι ποῦ κόβει τὰ νύχια τοῦ ποδιοῦ δὲν προχωρεῖ —
εἶναι σκληρὸ τὸ νύχι. Κι οὔτε μπορεῖς νὰ θυμώσεις.
Ἀναβάλλεται ἡ ζέστα. Ἀναβάλλεται ἡ φωνὴ κι ἡ σιωπὴ.
Μονάχα τὸ ἄναμμα τοῦ τσιγάρου κατὰ τὰ μεσάνυχτα
βάζει μιὰν ἀκαιρὴ τελεία σ' ὅσα μεῖναν μισοτελειωμένα.

30 Νοεμβρίου

Δελτάρια λογοκριμένα. Χιόνι.
Θυμᾶμαι ἕνα ζευγάρι ἀρβύλες
γεμάτες χιόνι.
Θέλω νὰ δώσω στὰ πράγματα ἕνα νόημα
ποῦ δὲν ἔχουν.

"Ἐνας ἄνθρωπος μὲ τὰ γένεια του
ἕνα τραπέζι
ὄχι δέντρο.

Τὸ πόμολο τῆς πόρτας εἶταν ζεστὸ
ἄλλοτε
σὰν ἕνα χέρι.

"Ὅμως κι ἐκεῖνη καὶ τὴν ἄλλη νύχτα
εἶταν τὸ ἴδιο βραδυγλωσσὸ φεγγάρι.

*

"Υπάρχει λέγαμε καιρὸς γιὰ τὸ λάθος
γιὰ τὴ μετάνοια.
Φτάνει νάρθουν πιὸ γερὰ δέντρα.

"Ὅχι. Ὅχι.
Κλειστε τὰ παντζούρια.
Δὲν εἶναι πιὰ νὰ λέμε ψέματα.

30 Νοεμβρίου

"Ὅταν λιώσουν τὰ χιόνια
μπορεῖ ν' ἀκούσουμε τὴ φωνὴ μας.
Μπορεῖ;

4 Ἰανουαρίου

Κι ἄξαφνα
μιὰ θύμηση ἀπὸ πουλιὰ
ποῦ βούλιαξαν στὸ ἄγνωστο.

5 Ἰανουαρίου

Τὰ τρία φωτισμένα παράθυρα
στὸ κλειστὸ σπίτι.
Εἶταν δικό μας κάποτε;

"Ὅλα εἶναι

ὅπως τὸ φῶς ποῦ μᾶς λείπει.

15 Ἰανουαρίου

Πολιορκῶ τὸ μαῦρο σημάδι βῆμα-βῆμα
διπλασιάζω τὸ πράσινο ἐνὸς φύλλου
πολλαπλασιάζω μιὰν αἴσθηση ἡσυχίας
χρησιμοποιοῦ μεταφορές, μεταφέρω
ἄλλοτε ἄλλοῦ πουθενά.

"Ἄξαφνα νιώθω νὰ βρίσκομαι
πολιορκημένος ἀπ' τὸ μαῦρο σημάδι.

14 Μαΐου

Συνηθίσαμε τὶς νύχτες δίχως ὕπνο
τὸν ὕπνο κομμένο σὲ σπασμένα τζάμια
τοὺς ἀνάπηρους μὲ τὰ δεκανίκια τους
τὶς βρωμισιές στ' ἀκρογιάλι
τὶς κουραμάνες πεταμένες στὴ θάλασσα
τὶς πατατόφλουδες κρεμασμένες στὰ βράχια
σὰν ἄντερα βγαλμένα
τὴ σκιά ἐνὸς σύγνεφου ἀντίκρυ στὸ Σούνιο
τὸν ἦχο τῆς ἀλυσίδας ποῦ πέφτει στὸ νερὸ τὸ βράδι
συνηθίσαμε νὰ μᾶς ξεχνᾶνε.

Κι ἐκεῖνο τὸ ἄγαλμα δίχως χέρια
εἶταν ὁμορφο
δὲν ἤξερες ποῦ ἔδειχνε
κι ἂν ἔδειχνε.

Γιάννης
Ριτσός

18 Μαΐου

"Εμᾶς μᾶς παρατῆσαν μέσα στὶς πληγές μας.
Βγαίνουν οἱ φαντᾶροι ἀγχαρεῖα
ξυπόλυτοι κουρεμένοι μὲ σκισμένα χιτῶνια
τοὺς βλέπουμε ἀπὸ πέρα νὰ κόβουν ξερόκλαδα
σκαρφαλωμένοι στὸ βουνό — σὰ νὰ μᾶς ἀγαπᾶνε.

"Ὅταν βραδιάζει
κατηφορίζουν λίγο πρὶν ἀπ' τὸ σιωπητήριο
κατουρᾶνε στὴ θάλασσα παρέες-παρέες
κοιτάζοντας τὰ φῶτα τοῦ Λαυρίου. Δὲ μιᾶνε.

Κάτι περιμένουν. Κάτι περιμένουμε.

"Ὅλη τὴ νύχτα ἀπ' ὄξω τὸ φεγγάρι πριονίζει
μακριές σανίδες ἀπὸ μεγάλα δέντρα πεσμένα.
Γιὰ πόρτες. Ναι γιὰ πόρτες.

19 Μαΐου

Πληθύναν οἱ τρελλοὶ κι οἱ ἀνάπηροι
τώρα ἀκριβῶς
τώρα ποῦ καταλάγιασαν τὰ μεγάλα μαρτύρια.

Τὰ βράδια ἀκούγεται πᾶνου στὴν ταράτσα
ἡ κραυγὴ τοῦ τρελλοῦ
μεγαλωμένη πᾶνου ἀπ' τὴ θάλασσα.

Τὰ μάτια μεγαλώνουν
σκοτεινὰ σκοτεινὰ
σὰ δυὸ γύφτικα ἄκρη-ἄκρη σὲ μιὰ πόλη.

Κεῖ μέσα δυὸ μισόγδυμοι γύφτοι
πελεκᾶνε τὸ σίδερο.

Τοῦτος ὁ χτύπος
σὲ δυσκολεύει νὰ γράψεις ἕνα γράμμα
κι ἀκόμα πιότερο νὰ γράψεις ἕνα ποίημα.

"Ἐδῶ τὰ πάντα γραφτῆκαν μὲ τὸ αἷμα.

Πρωινό άστρο

(Σαν ύφρη βου Έρη)

(1955)

ΔΕΝ είναι χτές ούτε αύριο.

"Όλα μές στη στιγμή.

"Όλα μέσα στα χέρια σου

τό χτές και τ' αύριο

κ' ή στιγμή

κι ούτε στιγμή.

Πού μ' έφερες δώ πέρα, κοριτσάκι,

έξω απ' τ'ό χρόνο

έξω απ' τ'ό χρόνο

έξω απ' τόν ήχο.

Κι όσο κι αν λείπω

ακόμα πώς τη νιώθω, κοριτσάκι,

την όμορφιά, τη σιγαλιά

μέ τ'ά μεγάλα μάτια

τ'ά μαγνητικά.

"Άχ να τη δεις, να μην τη δεις

την όμορφιά την άβυσσο

την όμορφιά την έρημι'ά

τη φεγγαροκαρδιά

άκρη - άκρη στο βαθύ γραμμό

άκρη - άκρη

στη σιωπηλή τη ζυγαριά

ζυγιάζει φώς ζυγιάζει σκιά

ζυγιάζει όλο τόν κόσμο

άκρη - άκρη

ένος τριαντάφυλλου τ'ό χεϊλος,

άχ να τη δεις, να μην τη δεις

την όμορφιά τη ζυγαριά

να τήνε δεις.

Πουλι κανένα δέν κελιάδισε στη γής

σάν τ'ό γεράκι τής σιωπής.

Πώς να στο κρύψω, πώς

να σου τ'ό φανερώσω

πώς να στο κρύψω αυτό τ'ό φώς;

Νερά κυλάν

φώτα περνάν

σου παίρνουν τή λαλιά και π'άν

δλα στα παίρνουν και στα φέρνουν

νερά - φτερά

φιλι'ά - πουλι'ά.

Πουλι κανένα δέν κελιάδισε στη γής

σάν τ'ό γεράκι τής σιωπής.

Στ' άσάλευτ'ά του μάτια

ό ήλιος γονατισμένος.

Στ' άσάλευτ'ά του μάτια

όλος ό ήσκιος

σ'έ ήλιο άλλαγμένους.

Πώς να στην κρύψω την κυρά

την όμορφιά;

Πώς να στη φανερώσω;

ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ

I

"Ό,τι έφυγε, ριζώνει έδω, στην ίδια θέση, λυπημένο, άμλλητο
όπως ένα μεγάλο βάζο τ'ό σπιτιού, πού πουλήθηκε κάποτε σ'έ δύ-
σκολες ώρες,

και στη γωνιά τής κάμαρας, εκεί πού στέκονταν τ'ό βάζο,
άπομένει τ'ό κενό πυκνωμένο στο ίδιο σχήμα τ'ό βάζου, άμετά-
θετο,

ν' άστράφτει διάφανο στην άντηλιά, όταν άνοίγουν πότε - πότε τ'ά
παράθυρα,

και μέσα στο ίδιο βάζο, πούχει άλλάξει τήν ούσία του

μέ ίδια κ' ίσόποσην ούσία άπ' τ'ό κρύσταλλο τ'ό άδειου,

μένει και πάλι τ'ό ίδιο εκείνο κούφωμα, λίγο πιό δδυνηρά ήχητικ'ό
μονάχα.

Πίσω άπ' τ'ό βάζο διακρίνεται τ'ό χρώμα τ'ό τοίχου

πιό σκοτεινό, πιό βαθύ, πιό όνειροπόλο,

σ'ά νάμεινε ή σκιά τ'ό βάζου σχεδιασμένη σ'έ μι'ά σαρκοφάγο —

Και, κάποτε, τή νύχτα, σ'έ μι'αν ώρα σιωπηλή,

ή και τή μέρα, ανάμεσα στίς όμιλίες,

άκούς βαθιά σου κάποιον ήχο δξύ, πικρό και πολυκύμαντο

σάμπως ένα άόρατο δάχτυλο να έκρουσε

κείνο τ'ό άπόν, εύαίσθητο, κρυστάλλινο δοχείο.

II

Ποτέ δ'έ φεύγουν τ'ά νεκρά παιδι'ά άπ' τ'ά σπίτια τους,

τριγυρίζουν εκεί, μπλέκονται στα φουστάνια τής μητέρας τους

τήν ώρα πού εκείνη έτοιμάζει τ'ό φαί κι άκούει τ'ό νερό να κο-
χλάζει

σ'ά να σπουδάζει τόν άτμό και τ'ό χρόνο. Πάντα εκεί —

Και τ'ό σπίτι παίρνει ένα άλλο στένεμα και πλάτεμα

σάμπως να πιάνει σιγαλή βροχή

καταμεσίς καλοκαιριού, στα έρημικ'ά χωράφια.

Δ'έ φεύγουν τ'ά νεκρά παιδι'ά. Μένουν στο σπίτι

κ' έχουν μι'ά ξέχωρη προτίμηση να παίζουν στον κλεισμένο διά-
δρομο

και κάθε μέρα μεγαλώνουν μέσα στην καρδιά μας, τόσο

πού ό πόνος κάτω άπ' τ'ά πλευρά μας, δέν είναι πι'ά άπ' τή στέ-
ρηση

μά άπό τήν αύξηση. Κι αν κάποτε, οι γυναίκες θγάζουν μι'ά κραυγή
στον ύπνο τους,

είναι πού τ'ά κοιλοπονάνε πάλι.

Υδρία

(1957-58)

(Στη φωτεινούζα
Φιλιππου)

Οι κάμαρες δάβυναν πολύ, κλεισμένες στη μεγάλη σιιά τους. Κάτι περιμένουν ή έτοιμάζουν.

Ή άδεια θέση απλήρωτη, έπισημαίνει αυτό που λείπει — είναι σαν έλλειψη του άέρα που θυμίζει τον άέρα, και τὰ ρουθού-νια διαστέλλονται

σαν του σκυλιού που αναζητάει τὰ ίχνη του αφέντη του μέσα σε κάποιο δάσος σκοτεινό, σε σκιερά, τραυματισμένα μονοπάτια.

Είναι σαν παύση διάρκειας· ή μουσική σταματημένη έπιτρέπει να γνωριστεί τὸ προηγούμενο, να μαντευτεί τὸ έπερχόμενο· και τὰ δοξάρια

μετέωρα, σε λίγη απόσταση απ' τις χόρδες των βιολιών, σπουδάζουν

τη μουσική τῆς συντελούμενης σιωπῆς που πρόκειται σε λίγο να εκφράσουν.

XXXII

Δὲ μᾶς γνωρίζει τίποτα. Μὰ ἐσὺ ἐπιμένεις άόρατη
νὰ μᾶς γνωρίσεις πάλι με τῆ ζωῆ — νὰ συμμαχήσουμε. Ἄν εἶναι
τὸ ἐλέμμα σου μέσα στὸ δλέμμα μας, δὲ θ' ἀρνηθοῦμε
νὰ δοῦμε, νὰ μιλήσουμε, νὰ κινηθοῦμε. Αὐτὸς ὁ νέος
ἴσως μιὰ μέρα καὶ νὰ σ' ἀγαποῦσε. Ἐτοῦτα τὰ κορίτσια
ἴσως καὶ θάταν φιλενάδες σου. Σὲ τοῦτο τὸ σχολεῖο
θὰ πήγαινες μεθαύριο. Κ' ἔτσι μέσα στὴ νύχτα
πού φεύγουμε ξένοι, μπρὸς σὲ δυὸ σειρὲς ἀκατοίκητα σπίτια,
κάτω ἀπὸ γλόμπους χωρὶς ἀχτίνες σαν κλεισμένα χέρια,
μιὰ γλάστρα ποτισμένη πού στάζει ἀπ' τὸ παλὶδ μπαλκόνι
ἐμπιστεύεται πάλι τὸν ἦχο τῆς σ' ἐμᾶς· μιὰ πόρτα
μισανοιγμένη, ξαγρυπνάει γιὰ μᾶς· κι αὐτὸς ὁ ξύλινος πάγκος
πρατημένος καταμεσὶς στὴν ἐρημιᾶ, ἐμᾶς περιμένει νὰ καθήσουμε,
ξέροντας
πὼς κάπου ἐκεῖ, σ' ἕνα μοναχικὸ παράθυρο, κρεμασμένο
ψηλά στὴ νύχτα, ἐσὺ, πίσω ἀπ' τὸ δαντελένιο κουρτινάκι,
περιμένεις νὰ σοῦ χαμογελάσουμε.

ΑΘΗΝΑ, Φεβρουάριος - Μάρτης 1958

Παρενδύσεις
(1946-47)

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΛΟΤΗΤΑΣ

Πίσω ἀπὸ ἀπλὰ πράγματα κρύβομαι, γιὰ νὰ μὲ βρεῖτε·
ἀν δὲ μὲ βρεῖτε, θὰ βρεῖτε τὰ πράγματα,
θ' ἀγγίξετε ἐκεῖνα πού ἀγγιξε τὸ χέρι μου,
θὰ σμίξουν τὰ χνάρια τῶν χειρῶν μας.

Τὸ αὐγουστιάτικο φεγγάρι γυαλίζει στὴν κουζίνα
σὰ γανωμένο τεντζέρι (γι' αὐτὸ πού σᾶς λέω γίνεται ἔτσι)
φωτίζει τ' ἄδειο σπίτι καὶ τὴ γονατισμένη σιωπὴ τοῦ σπιτιοῦ—
πάντα ἡ σιωπὴ μένει γονατισμένη.

Ἡ κάθε λέξη εἶναι μιὰ ἔξοδος
γιὰ μιὰ συνάντηση, πολλές φορές ματαιωμένη,
καὶ τότε εἶναι μιὰ λέξη ἀληθινή, σαν ἐπιμένει στὴ συνάντηση.

Ποιήματα Γ', Κέδρος
Αὐτὸ ἴταν τὸ τραγούδι (1959)
ἀπὸ τὴ συλλογὴ
Γενιὴ Σουίβυ (1956-59)

Αὐτὴ τὴν ὥρα, οἱ μουσικοὶ δὲν ἔχουν πάρει ἀκόμα τις θέσεις τους
στὰ ὑπαίθρια κέντρα· τὰ ὄργανά τους
ἀκουμπισμένα στὶς καρέκλες τῆς ἐξέδρας·

μονάχα ὁ βιολίστας
ὀλομόναχος πάνω στὴν ἐξέδρα, μακριὰ ἀπ' τὸ μικρόφωνο,
χωρὶς δοξάρι, δοκιμάζει στὸ βιολί του μόνο μὲ τὰ δάχτυλά του
δυὸ νότες τυχαῖες κι ἄλλη μιὰ κι ἄλλη
πού δένονται ἀπὸ μόνες τους σ' ἕνα τραγούδι ὑπομονετικὸ καὶ ξα-
φνιασμένο
ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν παρουσία, ἀπ' τὸ χαμόγελό του τὸ σχημα-
τισμένο κιάλας —

ἕνα τραγούδι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του κι οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτό του,
ἕνα μοναχικὸ τραγούδι χωρὶς νόημα· κι ὁ μουσικὸς οὔτε πού νοιά-
ζεται

νὰ τὸ στεριώσει σ' ἕνα νόημα.

Ἴσως ἡ ἀφροντισιά του

νᾶναι ἡ ἀλήθεια του — τόσο ἄσκοπη ὅπως ὄλες οἱ ἀλήθειες,
αὐτὴ ἡ άόριστη, ἀνεξήγητη εἰλικρίνεια,
σκληρὴ, ἀναγκαστικὴ καὶ τρυφερὴ.

Αὐτὸ τὸ τραγούδι
ἴσως ποτὲ νὰ μὴν τὸ παίξει ἡ ὀρχήστρα κ' ἴσως κι ὁ βιολίστας
νὰ τὸ ξεχάσει μεθαῦριο μὲς στὶς τόσες φροντίδες του
κ' ἴσως καὶ νὰ μὴν τὸν παιδεύει καν πού τὸ ξέχασε.

Μονάχα κάποτε πού θάναὶ πολὺ μόνος
καὶ θὰ θραβιάζει ἀργὰ καὶ θάναὶ λυπημένος,
ἴσως νὰ προσπαθῆσει νὰ νοῆσει τὴ λύπη του, καὶ τότε
θὰ θυμηθεῖ πὼς ἔχει ξεχάσει ἐκεῖνο τὸ τραγούδι
ἀνάμεσα στὶς πάνινες κόκκινες πολυθρόνες
ἀνάμεσα στὰ γκαρσόνια καὶ στοὺς δίσκους
ἀνάμεσα στὶς πολυθρόνες ἐκπωματώσεις τῶν λεμονάδων.

Μὰ τότε, βέβαια, δὲ θὰ μπορέσει ν' ἀναπλάσει ἐκεῖνο τὸ τρα-
γούδι.

Καὶ τὸ βιολί του μὲς στὰ χέρια του θάναὶ σαν μιὰ ἄδεια κούνια
ἐνὸς νεκροῦ παιδιοῦ πού μιὰ γυναίκα πικραμένη
τὴν κινεῖ σιωπηλὰ — μιὰ γυναίκα
πού πιὰ εἶναι ἀργὰ νὰ φτιάξει ἄλλα.

Μὲς στὸ βράδι
ἀνάβουν μακρινὰ ἕνα - ἕνα τὰ παράθυρα —
ἕνας λευκὸς φωτισμὸς σαν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἰατρείων,
μιὰ μυρωδιὰ ἰωδίου κ' αἰθέρα στοὺς διαδρόμους,
καὶ τὰ γκαρσόνια μὲ τις μπλοῦζες τους εἶναι οἱ γιατροὶ κ' οἱ νο-
σοκόμοι
πού βγήκανε τὴν ὥρα τῆς ἀνάπαυσης νὰ περπατήσουνε λίγο στὸν
κῆπο.

Πάνω στὶς ἄσπρες μπλοῦζες τους διακρίνεται ἀπλωμένος
ἕνας μεγάλος λεκὲς ἀπὸ ἄγνωστο γαλάζιο.

Τὰ λεωφορεῖα δὲν ἔχουν πού νὰ πάνε
μ' ὄλο πού ἀκολουθοῦνε τ' ὀρισμένο δρομολογίό τους. Οἱ ἄνθρωποι

φαίνονται άχνοι κι άφηρημένοι πίσω άπ' τὰ τζάμια τών λεωφο-
ρείων·

δέν έχουν κι αυτοί ποῦ νά πάνε· έχουν ξεχάσει
όδδ κι άριθμό τοῦ σπιτιοῦ τους,
έχουν χάσει άπό καιρό τὰ κλειδιά τους· σ' ν' άνήκουν
σέ μιάν άλλη έποχή, σ' ένα γυάλινο χρόνο, σ' ένα γυάλινο προάστιο
κ' έχουν ένα γυάλινο μέτρο νεκροῦ ξυλουργοῦ μέσ στην τσέπη
τους
κι οὔτε μετρᾶνε τίποτα.

Τί νά μετρήσουν;

Μόνο ο έιολίστας άσυναίσθητα μετράει δίχως μέτρο
τή σιωπηλή διάρκεια ένδς ήχου άδιαίρετου· νιώθει στά δάχτυ-
λά του
τά νεῦρα τών χορδών σφιγμένα άπό τή χλιαρή ύγρασία τής άνοι-
ξης
τεντωμένα σ' όλόκληρο τὸ σῶμα τής νύχτας· κ' είναι δική του ή
νύχτα.

Ένας ήχος· μιὰ φράση· και δεύτερη. — Ποιός είναι πίσω άπ' τήν
εξεδρα;—

σιωπηλά, σιωπηλά· τ' άγκάθια τών άστρων
σιωπηλά·

κ' ένα σῶμα γυμνὸ —
άπό ζεστὸ σκοτάδι·

οί πολυθρόνες

πάνινες, κόκκινες, μετέωρες
άνάμεσα στά δέντρα, πάνω άπ' τὰ δέντρα·

ένας δίσκος

μέ δυο ποτήρια παγωμένο νερό, άνεβαίνει,
παίρνει τή θέση τοῦ φεγγαριοῦ πάνω άπ' τὰ κάγκελα τοῦ κήπου·
άστράφτουν τὰ δυο κουταλάκια.

Άφήστε — εἶπε —

άφήστε άκόμη μιὰ στιγμή — μιὰ μικρή νότα — ένα τίποτε· κα-
νένα

δέν ήρθε, δέ ζήτησε, δέν έφυγε.

Άφήστε,

τὸ κλειδί τοῦ σπιτιοῦ και τὸ κλειδί τής μουσικῆς
νᾶχουν τὸν ίδιον ήχο όταν κλείνουν ή ανοίγουν. Ποιός εἶταν ποῦ
μίλησε;

Οί μουσικοί άνεβαίνουν στην εξέδρα.

Μιὰ στιγμή —

μιὰ τελευταία στιγμή.

Λοιπόν; Λοιπόν; Σταθεῖτε.

Θάταν αὐτὸ μονάχα. Εἶταν αὐτό, σᾶς λέω.

Μιὰ λάμψη γύρω στά ποτήρια — σιωπηλά, σιωπηλά,
και τὸ μεγάλο εἰολοντσέλο γερμένο στὸ χέρι τής νύχτας·
θὰ γύριζε τὸ σκοτάδι στὸ γαλάζιο, τὸ κόκκινο στὸ ρόδινο·
ένα πρόσωπο μαγνητισμένο άπ' τὸ φεγγάρι·
και τὸ άνεξήγητο εκείνο τραγοῦδι. Μιὰ στιγμή, Κύριοι, — φώ-
ναξε —

μιὰ στιγμή μόνο. Τίποτε. Και βέβαια αρχίζουμε.
Και βέβαια θὰ συνεχίσουμε — εἶπε.

Καλησπέρα σας, Κύριε. Καλησπέρα, Κυρία μου, —

όσο γιὰ κείνο τὸ τραγοῦδι — τί τραγοῦδι;—

έγὼ δέν ξέρω τίποτε (παρηγορητικό, ὀρφανό, άπαρηγόρητο)

κι οὔτε εἶμαι υπεύθυνος — δέν ξέρω τίποτε, σᾶς λέω,

(σιωπηλά, σιωπηλά, μέ μιάν άβάσταχτη ὁμορφιά, άπαρηγόρητη,

κ' οί δυο ρωγμές τοῦ θιολιοῦ καλοσχηματισμένες,

δυο εὐγενικὲς πληγὲς — τί θὰ ποῦνε;)

Και τὸ τραγοῦδι αὐτὸ πῶς πέρασε ἔτσι στην άνέτοιμη ὀρχήστρα,
κι ὁ αντίλαλος στὸ τεντωμένο δέρμα τοῦ φεγγαριοῦ — ποιά ἐπι-
φύλαξη λές, ποιὸ τραγοῦδι;

λησμονημένο, μισοτελειωμένο,

— μὴν εἶναι αὐτὸ

τὸ ίδιο τραγοῦδι ποῦ ξανασυνδέεται χάνοντας την αρχή του και τὸ
τέλος του,

αρχίζοντας πάντα, μὴν τελειώνοντας ποτὲ

— γιατί άλλιῶς

πῶς θὰ χαμογελοῦσε ὁ μουσικός μέσ στά κίτρινα φῶτα
πάνω άπό τίς πανένιες πολυθρόνες, τὰ χαρτονομίσματα, τοὺς δι-
σκους;

ΑΘΗΝΑ, Μάης 1959

(Τραγουδιέται κάπως εὐθυμα, σκοπιτικά, φοβισμένα κι ἀνάποδα.)

ΕΝΑ ποτάμι κατὰ πάνου γύρισε.

Ἔνα ποτάμι δὲν τραβάει κατὰ τὴ θάλασσα.

Ἔνα ποτάμι ἀνηφορίζει τις βουνοκορφές —
λιοντάρι μὲ νερένια χαιτή — πάει, μᾶς ἔφαγε —
ποτάμι λιονταρόνυχο — μᾶς ἔσκισε —
τριπόταμο ποτάμι — και μᾶς ἔπνιξε —
ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι ἀνάποδο —
ἕνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι.

Μᾶς πήρε τις κιθάρες μας σὺν καρυδότσουφλα
και τὰ οὐρλιαχτά του σὰ σκοινιά μᾶς πεδουκλώσανε·
— πῶς νὰ φωνάζεις μέσα στὸ νερό;
Μᾶς μπούκωσε μ' ἄγριο νερό, —
ἕνα ποτάμι ἀπὸ λιοντάρια
ποὺ ἀνηφορίζει στὸ βουνό,
κρέμασε τις κιθάρες μας στὰ δέντρα,
κ' ἔμεινε ἀπ' ὄξω ἀπ' τὸ νερό
ἕνα λιοντάρι ἀπὸ νερό.

Πῆρε καρέκλες και στρωσιδία ἀπὸ τὰ σπίτια,
τ' ἄλογα πήρε ἀπ' τὴ βοσκή,
πήρε και τὸ μεγάλο ἀλέτρι,
πήρε και τὸν καθρέφτη ἀπ' τὴ μεγάλη κάμαρα,
πήρε τοῦ ἀγρότη τὸ καλὸ θρακί,
γκρέμισε και τὴ φυλακή,
κι ἔλα τὰ πάει, πουρνὸ - πουρνό,
ἕνα λιοντάρι ἀπὸ νερό,
ἴσα γιὰ πάνω στὸ βουνό.

Κι οὐδὲ μᾶς νοιάζει γιὰ κιθάρες τώρα πλιά
κι οὐδὲ μᾶς νοιάζει γιὰ βιολιά
κι οὐδὲ ποὺ χάσαμε τὴν πρώτη μας φωνή
και τὸ καλὸ μας τὸ θρακί.
Μόνο, πνιγμένοι στὸ νερό,
διψᾶμε πάλι γιὰ νερό
κι ἄλλο δὲ θέλουμε, παρὰ
νὰ βγάλουμε ὄξω τὸ κεφάλι, μιὰ φορά,

τοῦ λιονταριοῦ νὰ δοῦμε τὴν οὐρά.

Νὰ δοῦμε τ' ἄγριο τὸ νερό
ν' ἀνηφορίζει στὸ βουνό,
ἕνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι,
ἕνα ποτάμι ἀνάποδο,
ἕνας κόσμος ἀνάποδος,
ἕνα τραγοῦδι ἀνάποδο, —
νὰ δοῦμε, μιὰ στιγμὴ, νὰ τὸ γνωρίσουμε
καί, μιὰ στιγμὴ μονάχα, νὰ τὸ τραγουδήσουμε.

Τρά - τρά, τραυλίζουν τὰ νερά —
τρέλλα και τρόμος και χαρά,
τὰ τραμπαλισματα τραχιά,
— τράβα τὴν βρόχο τὴν τριχιά.

Ἔνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
ἕνα ποτάμι — ἕνα λιοντάρι,
μέσα στὰ δόντια του ἔχει πάρει
τὸ τελευταῖο τραγοῦδι μας
τὴν τελευταία κιθάρα μας
τὸ τελευταῖο μας φυλαχτό.
Τώρα κοιτάζει ἀπ' τὸ βουνό,
ἄγριο, βουβό, τὸν οὐρανὸ —
και μεῖς, μαζί, στὸ ἴδιο βουνό.

Ἔνα λιοντάρι ἀπὸ νερό,
ἕνα λιοντάρι στὸ βουνό,
ἕνα λιοντάρι — ἕνα ποτάμι
ὀλόρθο πάνω στὸ βουνό —
και πλάι ἐσύ, και πλάι ἐγώ
ποὺ ἔλο τὸν κόσμον εὐλογῶ
καβάλλα πάνω στὸ νερό,
μέσα στὸν ἄμετρο ἀριθμὸ
και στὸν ἀπέραντο ρυθμὸ.

Ἀεὺθεας (1950-1960)

ΑΝΤΑΛΛΑΓΕΣ

Ἔβγαλαν τὸ ἀλέτρι στὸ χωράφι·
ἔφεραν τὸ χωράφι στὸ σπίτι, —
μιὰ ἀτέλειωτη ἀνταλλαγὴ διαμόρφωνε
τὴ σημασία τῶν πραγμάτων.

Ἡ γυναίκα ἔλλαξε θέση μὲ τὸ χελιδόνι,
κάθησε στὴ χελιδονοφωλιὰ τῆς στέγης καί κελάτδησε.
Τὸ χελιδόνι κάθησε στὸν ἀργαλειό της κ' ἔφαινε
ἄστρα, πουλιά, ψάρια, λουλούδια κι ἀνεμότρατες.

Ἄν ἤξερες τί ὦραϊο, πούναι τὸ στόμα σου,
θὰ μὲ φιλοῦσες μὲς στὰ μάτια νὰ μὴ βλέπω.

ΕΠΙΜΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Μίλησε ἀργά, χαμηλόφωνα, χωρὶς νὰ χαμηλώνει τὰ βλέφαρα:
«Ἐγώ, μιὰ φορά, δὲν παραιτοῦμαι. Εἶστε λεύτεροι, θέβαια,
νὰ σκεφτεῖτε β,τι θέλετε γιὰ μένα. Ἐγὼ δὲν παραιτοῦμαι.
Κι οὔτε γυρεύω νὰ εὐκολύνω τὴν ἀπόφασή σας. Διεκδικῶ
τὴ θέση μου κοντά σας — ἔστω κι ἂν ξέρω πῶς ἔτσι τὴ χάνω.
Γιὰ τ' ἄλλα, καθόλου δὲ νοιάζομαι. Λοιπὸν θὰ μείνω
ἐδῶ, στὴ σκάλα, παίζοντας μ' ἕνα κουμπὶ τοῦ σακκακιοῦ σας
ποὺ κόπηκε πάνω σὲ μιὰ χειρονομία ὀργῆς, — ὀργῆς γιὰ μένα.

Γιατὶ ἐγὼ
μπορῶ μὲ τοῦτο τὸ κομμένο κουμπὶ σας
νὰ σᾶς κουμπώνω ὡς πάνω ὅταν κρυώνετε
ἢ και νὰ σᾶς γυμνώνω, δείχνοντας τὴν ὀμορφιά σας». Ἔτσι εἶπε,
κι ἀλήθεια, μὲς στὰ χέρια του, λαμποκοποῦσε
ἐκεῖνο τὸ κουμπὶ σὺν κλεφτοφάναρο, ἦ, ἀκόμη,
μποροῦσατε νὰ πεῖτε, σὰ μικρό, καλοκαιριάτικο φεγγάρι.

Είναι δρισμένοι στίχοι — κάποτε δλόκληρα ποιήματα — πού μήτε ἐγώ δὲν ξέρω τί σημαίνουν. Αὐτὸ πού δὲν ξέρω ἀκόμη μὲ κρατάει. Κ' ἐσὺ ἔχεις δίκιο νὰ ρωτᾷς. Μὴ μὲ ρωτᾷς. Δὲν ξέρω σοῦ λέω.

Δυὸ παράλληλα φῶτα ἀπ' τὸ ἴδιο κέντρο. Ὁ ἤχος τοῦ νεροῦ πού πέφτει, τὸ χειμῶνα, ἀπ' τὸ ξεχειλισμένο λούκι ἢ ὁ ἤχος μιᾶς σταγόνας καθὼς πέφτει ἀπὸνα τριαντάφυλλο στὸν ποτισμένο κήπο ἀργὰ - ἀργὰ ἕνα ἀνοιξιάντικο ἀπόβραδο σὰν τὸ λυγμὸ ἐνὸς πουλιοῦ. Δὲν ξέρω τί σημαίνει αὐτὸς ὁ ἤχος· ὡστόσο ἐγὼ τὸν παραδέχομαι. Τ' ἄλλα πού ξέρω στὰ ἐξηγῶ. Δὲν τὸ ἀμελῶ. Ὅμως κι αὐτὰ προσθέτουν στὴ ζωὴ μας. Κοιτοῦσα, ὅπως κοιμότανε, τὸ γόνατό της νὰ γωνιάζει τὸ σεντόνι — Δὲν εἶταν μόνο ὁ ἔρωτας. Αὐτὴ ἡ γωνία εἶταν ἢ κορυφογραμμὴ τῆς τρυφερότητας, καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ σεντονιοῦ, τῆς πάστρας καὶ τῆς ἀνοιξης συμπλήρωναν ἐκεῖνο τὸ ἀνεξήγητο πού ζήτησα, ἄσκοπα καὶ πάλι, νὰ στὸ ἐξηγήσω.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ

Εἶταν ἕνας ὥραϊος ταχυδακτυλογράφος, χλωμὸς σὰν πεθαμένος, ἔπαιξε μ' ἐπιδεξιότητα μὲς στὰ διάφανα χέρια του χιλιάδες κρίκους — πάνω - κάτω, πάνω - κάτω — πολύχρωμων, πολύμορφων μηδενικῶν, μ' ἄκρα ἐπιδεξιότητα, σὶ ἀλήθεια, σὰν εὐθυμα σχεδόν· ἔπαιξε ἐκεῖ, ἀνεξάντλητος, μπροστὰ σ' ἐλάχιστους, ἀργόσχολους θεατῆς, τόσο ἀπαιτητικούς, πού, μόνον, σὰν πέρασε τὸν πιὸ στενὸ του κρῖκο στὸ λαϊμὸ του, χειροκρότησαν.

ΑΝΑΜΟΝΗ

Κάποιος χτύπησε τὴν πόρτα.
Ἐμπρός.
Κανένας.

Ἡ πόρτα μπῆκε μὲς στὸ σπίτι.
Ὅρθια — δὲν κᾶθησε.
Καλησπέρα.

Πίσω ἀπ' τὴν πόρτα,
ἔμεινε ἀνοιχτὴ
δλόκληρη ἢ νύχτα.

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Δὲν εἶταν μόνο ἐκεῖνα πού ἔρχονταν ἀπὸ μόνά τους, ἐκεῖνα πού εἶταν, τὰ ἀναπότρεπτα, μὰ καὶ τ' ἄλλα, ἐκεῖνα πού πρόσθετε αὐτός, ἐκεῖνα πού ἤθελε ἢ ἤθελαν οἱ ἄλλοι, ἐκεῖνα πού διάλεγε, κι ὁ τρόπος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ἢ τῆς πρόσθεσης.

Κ' ἴσως αὐτὰ τὰ τελευταῖα νᾶταν τὰ ιδιαίτερα δικά του, πού συνεχίζανε σταματημένα ἢ διάχυτα πράγματα, δίνοντας ἱστορία καὶ πρόσωπο στὸ ἀκίνητο, καθὼς τὸ διάφανο τζάμι πού πυκνώνει μονομιᾶς μπροστὰ στὸ σκοτάδι καὶ γίνεται καθρέφτης, δίνοντας εὐγενικὲς παραστάσεις ἀπὸ ἀνύποπτα γεγονότα, δίνοντας τίς μορφὲς καὶ τὰ φάσματά τους, δίνοντας τὸ ἐσωτερικὸ νυχτερινῶν δωματίων φωτισμένων ἀπὸ λάμπες ἢ ἀπὸ μιᾶν ἀνθοδέσμη ἢ ἀπ' τὸ θυμὸ καὶ τὴ στέρηση καὶ τὴ φτώχεια. Δίνοντας γνωρισμένα κι ἀγνωρίστα, ἀλλιῶς γνωρισμένα, σὲ μιὰ συνοχὴ, ἔστω ἐκδιασμένη, σὲ μιᾶν ἀξία τελοσπάντων ἀνταλλάξιμη.

ΜΙΚΡΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΣΧΟΙΝΟΒΑΤΗ

Ἀνάμεσα σὲ δυὸ δέντρα
τέντωσε τὸ σκοινί,
ἔβαλε πάνω στὸ σκοινί μιὰ σκάλα.
Ἀνέβηκε στὴ σκάλα.
Ἐπεσε.
Τὸ σκοινί ἀπόμεινε στὴ θέση του.

Ἐπλυνε στὸ ποτάμι
τὰ ματωμένα ρούχα του.
Τ' ἄπλωσε στὸ σκοινί.
Τώρα περίμενε γυμνὸς στὸν ἥλιο
νὰ στεγνώσουν.

Ἄσπρος ἀχνὸς ἀνέβαινε ἀπ' τὰ ρούχα του
πρὸ ψηλὰ κι ἀπ' τὴ σκάλα —
ἕνας μικρὸς καπνοδόχος
ταπεινὸς
σὲ μιὰ ἐλάχιστη Ἰθάκη.

(Αὐτὲς οἱ δυὸ σκηνές,
ἔγιναν δίχως θεατῆς —
μιὰ τελευταία δοκιμὴ
μοναχική).

ΣΑΜΟΣ, Ἰούλιος - Αὐγουστος 1960

Παιχνίδια τ' ουρανού
και του νερού
(1960)

από τη συλλογή
Παράρτηρα
(1959-1960)

XV

Τόσα ὄργανα δὲν τοῦφταναν νὰ κλείσει τὸ χορὸ τοῦ,
τόσος χορὸς δὲν τοῦφτανε καὶ γύρευε τραγοῦδι,
μπλέχτηκε μέσα στὸ ρυθμὸ, μπλέχτηκε μέσα στ' ἄστρα,
μαχαίρι - λειμονόφυλλο στὰ δόντια τοῦ κρατοῦσε
κι οὔτε τοὺς ἴσκιους ἔσφαξε κι οὔτε εἶπε τὸ τραγοῦδι.

XXIII

Μαύρη καὶ γαλάζια νύχτα
μὲ γραμμὲς πορτοκαλλιές,
ἀνθισαν κρυφὰ οἱ μηλιές —
μαύρη καὶ γαλάζια νύχτα.

Χρώματα, ἀριθμοὶ καὶ κύκλοι
σμαραγδιά, τριανταφυλλιά,
τρία, πέντε, ἑφτά κ' ἑννιά —
χρώματα, ἀριθμοὶ καὶ κύκλοι.

Κι ἀπὸ πάνω τὸ φεγγάρι,
τὸ χρυσὸ μηδενικό,
στὸ δικό μου μερτικό
μὲς στ' ἄλώνι τοῦ Ἀλωνάρη.

Ποιήματα Δ', Κέξρος

Θερινὸ φροντιστήριον (1953-1960)

ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΟΥ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΥ

Ὁ καθρέφτης ὑποκρίνεται τὸν πιστὸ κι ἀκριβῆ
ἴσως γιὰ νὰ προφυλαχτεῖ ἀπ' τὸ βάθος τοῦ. Καταφάσκει
ἀπὸ ἀδιαφορία κι ἀφαίρεση. Ὅμως, στ' ἀλήθεια, κάποτε,
ξεφεύγει ἀπ' τὴν κορνίζα τοῦ, διαρρέει, κυματίζει
σὰ γκριζοπράσινο νερὸ, γλιστράει ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ διαδρόμου
κι ὅταν σὲ λίγο κατεβαίνουμε τὴ μικρὴ ξύλινη σκάλα
ἀναγνωρίζουμε πὼς τὸ ρυάκι τῆς αὐλῆς ποὺ τρέχει
κάτω ἀπ' τὰ δέντρα, κάτω ἀπ' τὶς καρέκλες μας,
εἶναι ὁ ἴδιος λιωμένος καθρέφτης τοῦ διαδρόμου
αὐτοῦ τοῦ ἐξοχικοῦ ξενοδοχείου. Κι ὅλη μέρα μᾶς προορίζεται
νὰ μεταβάλουμε καὶ πάλι τὸ νερὸ σ' ἓνα μεγάλο καθρέφτη
γιὰ νὰ κοιτάξουμε στὰ βάθη τοῦ γυμνοῦ τὸ πρόσωπό μας
μὲ δυὸ μεγάλα μάτια ἀδίστακτα πίσω ἀπ' τὰ κίτρινα φύλλα.

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ

Κάτασπρο τὸ καίκι, κι ἀπὸ πίσω οἱ βάρκες κόκκινες.
Τὶς μέτρησε, τὶς ξαναμέτρησε: Ἐξή. Ἄναρωτήθηκε
ποιὸ νόημα νᾶχει ὁ ἀριθμὸς καὶ ποιὸ τὸ μέτρημα. Σὲ λίγο
ἔσβησε μέσα στὸ λυκόφως καὶ ἀριθμὸς καὶ μέτρημα,
μαζὶ κ' ἡ ἐρώτηση. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ ὑπάρχει
ἐκεῖνο ποὺ ὀνομάζουμε «ὀμορφιά»; μπορεῖ καὶ νᾶναι
ἡ σιωπηλὴ, ἀνεξήγητη βεβαιότητα μιᾶς εὐτυχίας ἀναβλημένης.

Ἡ ἈΛΛΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ

Ἄλέξη, — τοῦ φώναξα — Ἄλέξη. Θ' ἀνέβω τὴ σκάλα.
Πρόσεχε ἐσὺ μὴν περάσει κανεὶς. Naί, τὰ μῆλα
τὰ μάζεψα τὶς προάλλες. Τώρα μονάχα ἀνεβαίνα.
Μὴν τὴν κρατᾶς τὴ σκάλα. Δὲν πέφτω.
Εἶναι ἓνα σύννεφο χρυσό. Δὲ θὰ τὸ κόψω.
Μόνον ποὺ μούβαψε τὰ χέρια καὶ τὸ πρόσωπο,
καὶ πιά δὲ θὰ μπορέσω νὰ σ' ἀννίξω.

ΦΟΒΟΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ

Τὸ φῶς εἶναι ἓνας θρίαμβος. Δὲν ἐπιτρέπει ὑπεκφυγές, μεταμφιέσεις.
Τὰ καράβια μετέωρα στὸν ἀέρα, τὸ ἴδιο καὶ τὸ μεγάλο φορτηγὸ
μὲ τὰ πεπόνια

κ' ἐκεῖνο τὸ μπαλκόνι μὲ τὰ δυὸ κορίτσια, κ' οἱ τρεῖς ἀγωγιάντες,
κ' οἱ στάμνες τοῦ μικροῦ ἀγγειοπλάστη.

Καὶ τοῦτος ὁ ἄνθρωπος,
στὸ φόβο τοῦ μετεωρισμοῦ, ρίχνει τὸν ἴσκιο τοῦ στὸ χῶμα
καὶ τρέμει σὰν πουλὶ δεμένο ἀπ' τὸνα πόδι μὲ σπάγγο.

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΣ ΤΙΜΟΝΙΕΡΗΣ

Στέκεσαι λίγο, ἀκοῦς, δὲν ἀποκρίνεσαι.

Φυγαδεύεις εἰκονικὰ πουλιὰ ποὺ δὲ σὲ πρόσεξαν.

Ἀρνεῖσαι ἀπ' τὰ πρὶν αὐτὰ ποὺ δὲ σὲ ζήτησαν.

Ἀνθρώπινα σώματα, χρώματα. Στὸ τέλος
μὲ τὰ χέρια σου πάνω στὸ τιμόνι τοῦ ἀσάλευτου πλοίου
μοιάζεις νὰ ὀρίζεις ἐσὺ τὴν κατεύθυνση
τῆς ὀρισμένης ἀπ' τὴ ρίζα ἀκινήσιας.

ΟΧΙ ΤΕΛΟΣ

Τελειώνουν τὰ φύλλα τοῦ χαρτιοῦ καὶ τὰ φύλλα τῶν δέντρων.

Θέλει κι αὐτὸς νὰ βάλει ἓνα τέλος. Δὲ βρίσκει.

Στὸ γυμνωμένο δέντρο φτάνουν κοπάδια τὰ πουλιὰ, ξεκουράζονται·
κουρνιάζουν λίγο στὰ κλωνάρια, σὰν καρποὶ καινούργιοι,
κρουστοὶ καρποὶ, φτερωτοί. Τὸ μόνον ποὺ ξέρει,
εἶναι πὼς θὰ πετάξουν πάλι. Τούτη ἡ αἴσθησις τῆς πτήσης
τρέμει ἀτελεύτητα στὸ πλάι τῶν ὤμων τοῦ, καθὼς οἱ ρίζες
δυὸ μεγάλων ἀόρατων φτερῶν.

Μικρό αφιέρωμα (1960-65)
(Στη Φαίηττα και των Έρη)

ΑΝΑΠΑΝΤΗΤΟ

Μπήκε τὸ φεγγάρι ἀπ' τὸ παράθυρο,
βημάτισε λίγο στὸ πάτωμα, κάθησε
στὴ μεγάλη, παλιά πολυθρόνα.
Ὁ ἄλλος, στὴν ἀπέναντι καρέκλα,
κάπνιζε σκοτεινὰ τὸ τσιγάρο του.
«Εἶναι κρὺο κεῖ κάτω;», ρώτησε.
Τὸ φεγγάρι κοιτάζε ἄλλοῦ. Δὲν ἀπάντησε.
Τὰ μάρμαρα στέκονται στὸν οὐρανὸ
μ' ἓνα φανάρι σκουριασμένο πλάι τους.

ΟΙ ΚΑΡΓΙΕΣ

Κρά-κρά, κρά-κρά, στὰ καργοχώρια οἱ κάργιες κάρβουνα·
καύκαλο τῆς σικιάς, μαῦρα κλαδιά στὸ ρημαγμένο σπίτι·
γκρίν-γκρίν, ἡ σκουριασμένη ἀεραντλία πάνω ἀπ' τὸ πηγάδι —
κούφιο πηγάδι, κράκ και κράκ, ἡ πέτρα πούπεσε στὴν πέτρα.
"Ἄν κατεβεῖς ἀπ' τὰ βουνά, τὰ μάτια σου ἔχε τέσσερα·
ἔδῳ τ' ἀγκάθια εἶναι πολλά, σοῦ σκίζουε τὰ γόνατα,
κ' οἱ κάργιες κρά και κρά και κρά σὰν τὰ καμένα κάρβουνα
σοῦ κλέβουε τὰ τρία κλειδιά και σοῦ πετᾶν τὸν ἴσκιό τους.

ΨΙΘΥΡΟΣ

Κοιμήσου, —τοῦ εἶπε — ἐγὼ θὰ φυλάξω τὸν ὕπνο σου.
Μέσα στὶς πέτρες κοιμοῦνται τὰ πουλιά. Θὰ περιμένω
ὡς τὰ χαράματα, ὡς ἐκεῖνη τὴν ὥρα
πού τὸ ἄστρο ἀνοίγεται σ' ἑπτὰ μικρὰ παράθυρα,
νὰ δῶ τὴν πέτρα νὰ χαράζεται σὰν τσόφλι αὐγοῦ
και δυὸ πουλιά νὰ βγαίνουν ἀπ' τὸ στῆθος σου.

Ποιήματα ΣΤ', Κέξρος
Τέταρτη Σιδερωμένη (1956-1972)

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ

(Δυὸ ἄντρες κάθονται σ' ἓνα παραθαλάσσιο δωμάτιο κοντὰ στὸ παράθυρο. Φαί-
νονται παλιοὶ φίλοι, ποὺ εἶχαν καιρὸ τ' ἀνταμῶσον. Ὁ ἓνας μοιάζει θαλασσιῶς. Ὁ
ἄλλος — αὐτὸς ποὺ μιλάει — ὄχι. Βραδιάζει ἀργὰ — ἓνα γαλήνιο ἀνοιξιάντικο ἀπό-
βραδο, μενεξέλι και πορφυρὸ. Ἡ θάλασσα, ἀντίκρυ, λάδι, — φωτίζει μὲ πολυκήμεντες
ραβδωτὲς ἀνταύγειες τὰ πλευρὰ τῶν καραβιῶν, τὰ σκοινιά, τὰ κατάρτια, τὰ σπίτια.
Ἀπλὰ και κάτω κουρασμένα στὴν ἀρχή):

Κάθομαι ἐδῶ στὸ παράθυρο· κοιτάω τοὺς διαβάτες
και κοιτάζομαι μέσα στὰ μάτια τους. Θαρρῶ πὼς εἶμαι
μιὰ σιωπηλὴ φωτογραφία, μὲς στὴν παλιά κορνίζα τῆς,
κρεμασμένη ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι, στὸ δυτικὸ τοῖχο,
ἐγὼ και τὸ παράθυρό μου.

Κοιτάζω κάποτε ὁ ἴδιος

ἐτούτη τὴ φωτογραφία μὲ τὰ ἐρωτικά, κουρασμένα τῆς μάτια —
ἓνας ἴσκιος ἀποκρύβει τὸ στόμα· ἡ ἐπίπεδη λάμψη ἀπ' τὸ τζάμι τῆς
κορνίζας,

στιγμές - στιγμές, ἀντίκρυ στὸ λιόγευμα ἢ στὸ φεγγαρόφωτο,
σκεπάζει ὀλόκληρο τὸ πρόσωπο, κ' εἶμαι κρυμμένος
πίσω ἀπὸνα τετράγωνο φῶς, χλωμὸ ἢ ἀσημένιο ἢ ρόδινο,
και μπορῶ ἐλεύθερα νὰ κοιτάζω τὸν κόσμον
χωρὶς κανένας νὰ μὲ βλέπει. Ἐλεύθερα — τί νὰ ποῦμε ;
Δὲν μπορῶ νὰ σαλέψω· στὴν πλάτη μου
ὁ νοτισμένος ἢ πυρωμένος τοῖχος· στὸ στῆθος μου
τὸ ψυχρὸ τζάμι· οἱ μικρὲς φλέβες τῶν ματιῶν μου
διακλαδωμένες μέσα στὸ γυαλί. Κ' ἔτσι, πιεσμένος
ἀνάμεσα στὸν τοῖχο, και στὸ τζάμι, δὲν τολμῶ νὰ κινήσω τὸ χέρι μου
νὰ φέρω τὴν παλάμη μου στὰ φρύδια δταν ἀστράφτει ὁ ἥλιος
σὰν ἀδυσώπητη δόξα· κ' εἶμαι ἀναγκασμένος
νὰ βλέπω, και νὰ θέλω, και νὰ μὴν κινούμαι. Ἄν κάνω
κάτι ν' ἀγγίξω, ὁ ἀγκώνας μου
μπορεῖ νὰ σπάσει τὸ τζάμι, και νὰ μείνει
μιὰ τρύπα στὸ πλευρὸ μου, ἀνοιχτὴ στὴ βροχὴ και στὰ βλέμματα.

"Ἄν κάνω πάλι νὰ μιλήσω, ὁ ἀχνὸς τῆς φωνῆς μου
θαμπώνει (ὅπως τώρα) τὸ τζάμι
και πιά δὲ βλέπω ἐκεῖνο ποὺ γι' αὐτὸ θάθελα νὰ μιλήσω.

Σιωπή και άκίνησία λοιπόν. Μπορείς να πείς και ύποκρισία, γιατί γνωρίζεις, ίσως, πόσες κραυγές σταυρωμένες, πόσες χειρονομίες γονατισμένες κατοικοῦν πίσω ἀπ' αὐτή τὴν κάθετη, κρυστάλλινη λαμπρότητα. Ἰδίως ὅταν βραδιάζει, τώρα μὲ τὴν ἀνοιξη, καὶ τὸ λιμάνι εἶναι μιὰ μακρινὴ φωτιά, χρυσή καὶ κόκκινη, μέσα στὸ σκοτεινὸ δάσος τῶν καταρτιῶν, καὶ νιώθεις τὰ ψάρια, συμπιεσμένα ἀπ' τὸ νερό, ν' ἀνεβαίνουν στὴν ἐπιφάνεια μ' ἀνοιχτὰ τὰ στόματά τους σὰ μικρὰ τρίγωνα γιὰ νὰ πάρουν μιὰ βαθύτατη ἀνάσα — τὸ πρόσδεξες ; αὐτὲς τίς ὥρες τὸ πυκνὸ φέγγος τοῦ νεροῦ εἶναι ραγισμένο ἀπὸ χιλιάδες ἀνοιγμένα στόματα μικρῶν ψαριῶν. Δὲν ἀντέχει κανένας ἀδιάκοπα κάτω ἀπ' τὸν ὄγκο τοῦ νεροῦ, σ' αὐτὰ τὰ μυθικά, θαλάσσια δάση,

σὲ κείνη τὴν ἀσφυκτικὴ διαφάνεια μὲ τὴν ἀπέραντη, ἐπικίνδυνη θέα.

Τὸ ἴδιο θαρρῶ πῶς δὲν ἀντέχουν κ' οἱ φωτογραφίες πίσω ἀπ' τὸ τζάμι τους .

σ' ὅποια στάση, ὅσο ὠραία, σ' ὅποια στιγμή τῆς ζωῆς τους, σὲ μιὰ σταματημένη ἡλικία, σὲ μιὰν ὥρα περήφανης ἀγνότητος, μὲ τὸ ἐξάισιο, νεανικὸ τους χέρι ἀφημένο στὸ κομψὸ τραπέζι τοῦ φωτογραφείου

ἢ πάνω στὸ γόνατό τους, μ' ἓνα ἀμάραντο (φυσικὰ) λουλούδι στὸ πέτο τους,

μ' ἓνα ἀδιόρατο, νικητήριο χαμόγελο στὰ χεῖλη τους,

ὄχι πολὺ ἀνοιχτό, ποὺ νὰ προδίδει ὑπεροψία,

οὔτε πάλι καὶ ὀλότελα κλειστό, ποὺ νὰ προδίδει ὑποταγὴ στὴ μοίρα.

Ὅμως ὁ χρόνος τοὺς παραμονεύει ὀλόκληρος, πρὶν καὶ πέρα ἀπ' τὴν ὠραία τους ὥρα,

καὶ τὸν θέλουν ὀλόκληρο τὸ χρόνο τους, ἔστω καὶ ἂν χάσουν

αὐτὴ τὴν ἀπολιθωμένη τους ἀξιοπρέπεια, αὐτὴ

τὴν ὑπέροχη στάση τους, προμελετημένη ἢ ὄχι — ἀδιάφορο,

ἔστω καὶ ἂν λιώσει ὁ ὄρθιος θρύλος τους σὰν ἄσπρο κερὶ κάτω ἀπ' τὴ

φλόγα τῶν ματιῶν τους,

ἔστω καὶ ἂν διαψευστεῖ ἡ νεότητά τους βγαίνοντας ἀπ' τὸ φέγγος τοῦ κρύσταλλου.

Μὰ πάλι, ὁ φόβος μοιάζει μεγαλύτερος ἀπ' τὴν ἐπιθυμία τους

ἢ ἀκριβῶς ἴσως· καὶ τότε τὸ χαμόγελό τους εἶναι σὰν ἀσημένιο ψάρι καὶ αὐτό, ἐπιμηκυμένο καὶ σταματημένο ἀνάμεσα σὲ δυὸ βράχια τοῦ βυθοῦ — ἢ σὰν ἓνα τεφρὸ πουλὶ μ' ἀκίνητα φτερά, ἰσοζυγισμένο στὸν ἀέρα, ἀσάλευτο μέσα στὴν ἴδια του τὴν κίνηση. Καὶ μένουν οἱ φωτογραφίες χῆσιςτες ἐκεῖ, μ' ὄλη τους τὴ μετάνοια ἢ τὴν τύψη, καὶ τὴν ἐχθρότητα ἀκόμη, χωρὶς νὰ βγαίνουν ἀπ' τὴν κορνίζα τους, ἀπ' τὴν ἐπιθυμία τους καὶ τὸ φόβο τους, κατάντικρυ στὸν ἀπαιτητικὸ οὐρανὸ καὶ στὴν ἄμετρη θάλασσα.

Γι' αὐτὸ διαλέγουμε συχνὰ ἓνα χῶρο στενὸ ποὺ νὰ μᾶς προστατεύει ἀπ' τὸ ἴδιο μας τὸ ἀπέραντο. Κ' ἴσως γι' αὐτὸ κάθομαι ἐδῶ, σὲ τοῦτο τὸ παράθυρο, νὰ βλέπω τὰ νοπὰ χνάρια ἀπ' τίς πατοῦσες τοῦ βαρκάρη πάνω στὶς πλάκες τῆς προκυμαίας νὰ σβήνουν λίγο - λίγο σὰ μιὰ σειρά μικρὰ, στενόμακρα φεγγάρια μέσα σ' ἓνα παραμῦθι.

Κι οὔτε ποὺ πιά καταλαβαίνω τίποτα καὶ οὔτε ποὺ προσπαθῶ νὰ καταλάβω. Μιὰ γυναίκα λουσομένη σκύβει στὸ πλαῖνὸ μπαλκόνι σιγοτραγουδώντας γιὰ νὰ στεγνώσει τὰ μαλλιά της μὲ τὸ τραγούδι της. Ἐνας ναύτης στέκεται ἀπορημένος, μ' ἀνοιχτὰ τὰ σκέλια, μπρὸς στὴν πελώρια ἀπογευματινὴ σκιά του, σὰ νᾶναι ὄρθιος στὴν πλώρη ἑνὸς καραβιοῦ σὲ ξένο λιμάνι καὶ δὲ γνωρίζει τὰ νερά καὶ δὲ γνωρίζει ποῦ νὰ ρίξει τὴν ἄγκυρα.

Ἀργότερα, ποὺ σκοτεινιάζει λίγο - λίγο καὶ σβήνει στοὺς τοίχους καὶ στὶς μάντρες

τὸ σιγαλό, βιολετὶ καρδιοχτύπι τοῦ ἡλιοβασιλέματος, πρὶν ἀνάψουν ἀκόμη

τὰ φανάρια τοῦ δρόμου, γίνεται μιὰ ἄξαφνη ζέστα — καὶ τότε

τὰ πρόσωπα πτότερο μαντεύονται παρὰ ποὺ ὑπάρχουν·

βλέπεις τὴ σκιά νὰ εἰσχωρεῖ στὶς ἰδρωμένες μασχάλες·

ὁ ἦχος ἑνὸς φευγαλέου φορέματος ἀνεμίζει τὸ φύλλωμα ἑνὸς δέντρου·

τ' ἄσπρα ποικάμισα τῶν νέων παίρνουν ἓνα ἀπόμακρο χροῶμα γαλανὸ καὶ ἀχνίζουν,

κ' εἶναι ὅλα τόσο καταμόναχα, μαγεμένα καὶ ἀσύλληπτα, ποὺ ἴσως γι' αὐτὸ

ν' ἀνάβουν μονομιᾶς τὰ φῶτα θετικὰ γιὰ νὰ τὰ διαλύσουν ὅλα μὲς στὸν ὀρισμὸ τους.

ἢ τῆ χρυσῆ ἄλυσίδα πού βυθίζεται στὸ στήθος μιᾶς γυναίκας
ἢ τὸ πρῶτο ὄνομα ἑνὸς καραβιοῦ πού ἀράζει στὸ λιμάνι.

Πάνω σ' αὐτὰ τὰ τζάμια, τὸ χειμῶνα, ὁ ἄνεμος λυγáει τὰ γόνατά του
καὶ τὸν βλέπω νὰ φεύγει ὀργισμένος, στρέφοντας τίς φαρδιές του
πλάτες.

"Ἄλλοτε πάλι, ἀκούω ἀπὸ δῶ, τ' ἀνοιξιὰτικά βράδια, ὅπως ἀπόψε,
τίς ὀμιλίες τῶν ναυτικῶν ἀπ' τὸνα πλοιαρίου στ' ἄλλο
σὰ νὰ μοῦ ἀποκαλύπτουν τὸ συσχετισμὸ τῶν ἄστρων· σὰ νὰ μοῦ ἐξηγοῦν
ἐκείνους τοὺς ἀκατανόητους ἀριθμοὺς στὰ πλευρὰ τῶν καραβιῶν. "Ἄξα-

φνα
ἀκούω τὸ θόρυβο μιᾶς ἄγκυρας πού πέφτει στὸ νερὸ
σὰν κάτι πού προσφέρεται ἀποκλειστικὰ σὲ μένα,
σὰν κάτι πού μ' ἐξουσιοδοτεῖ νὰ τὸ ὑποδείξω.

Τί παράπονο λοιπὸν μπορῶ νάχω ἀπ' αὐτὸ τὸ παράθυρο ;
"Ἄν θές τὸ μισανοίγεις καί, δίχως διόλου νὰ κοιτάξεις ἔξω,
μπορεῖς μὲς ἀπ' τὰ τζάμια νὰ παρακολουθεῖς ἀθέατος
αὐθεντικὲς σκηνὲς τοῦ δρόμου, σ' ἕνα χῶρο πιὸ βαθὺ καὶ διαρκέστερο,
μὲ τὸν πρῶο φωτισμὸ μιᾶς μεγάλης ἀπόστασης,
ἐνῶ ὅλα αὐτὰ διαδραματίζονται κάτω ἀπ' τὰ μάτια σου, ἕνα μέτρο πιὸ
πέρα.

"Ἄν θέλεις πάλι μπορεῖς νὰ τὸ ἀνοίξεις ὀλότελὰ καὶ νὰ κοιτέσαι στὸ
τζάμι, σὰν μέσα

σὲ μακρινὸ καθρέφτη μαγικό, καὶ νὰ χτενίσεις τὰ μαλλιά σου πού ἀραι-
ώνουν

ἢ νὰ διορθώσεις κάπως τὸ χαμόγελό σου. Μὲς ἀπ' αὐτὰ τὰ τζάμια
ὅλα φαίνονται εὐκρινέστερα — πιὸ σιωπηλά, πιὸ ἀκίνητα,
ἐπομένως κι ἀπαραίτητα κι ἀγέραστα.

Σοῦτυχε νὰ κοιτάξεις

μ' ἕνα γυαλὶ μέσα στὴ θάλασσα ; Κάτω ἀπ' τὴν ταραγμένη ἐπιφάνεια
φαίνεται ἐξαισιος ὁ βυθὸς μὲς στὴν ἀκίνησία του,
σὲ μιὰ κρυστάλλινη τάξη, ἀδιατάρακτη κ' εὐθραστη ταυτόχρονα,
σὲ μιὰ βουβὴ ἀγιότητα — ὅπως λέγαμε. Μονάχα
πού πιάνεται κάπως ἡ ἀνάσα σου ἂν μείνεις ἔτσι περισσότερη ὥρα,
γι' αὐτὸ σηκώνεις πάλι τὸ κεφάλι σου στὸν ἀέρα
ἢ ἀνοίγεις αὐτὸ τὸ παράθυρο (ξέροντας ὅμως τώρα), ἢ βγαίνεις ἀπ' τὴν
πόρτα.

Καὶ πιά δὲν εἶναι τίποτα πού νὰ λυγίζει τὴ ζωὴ σου καὶ τὰ μάτια σου,

καὶ τίποτα δὲν εἶναι πού νὰ μὴν μπορεῖς νὰ τὸ δείξεις περήφανα καὶ νὰ
τὸ τραγουδήσεις,
καὶ τίποτα δὲν εἶναι πού νὰ μὴν μπορεῖς νὰ στρέψεις τὴ μορφή του πρὸς
τὸν ἥλιο.

(*"Ἐκλείσαν τὸ παράθυρο καὶ βγήκαν στὸ δρόμο. Τὰ φῶτα τῶν καραβιῶν εἶχαν
ἀνάψει. Ἐφτασαν ὡς τὴν ἄκρη τοῦ λιμενοβραχίονα. Στάθηκαν, κοίταξαν τὴ θάλασσα,
ἄκουσαν τὸ διακεκομμένο πηδῆμα ἑνὸς ψαριοῦ στὰ ρηχά, καὶ, δίχως λόγο, σφίξανε τὰ
χέρια τους παλάμη μὲ παλάμη. Ὑστερα κάθισαν σιωπηλοὶ σὲ μιὰ κουλούρα νοτι-
σμένο καραβόσκουνο, ἀναψαν τσιγάρο καὶ κοιτάχτηκαν στὴ φλόγα τοῦ σπέρτου. Φαί-
νονταν παρᾶξενα καὶ σχεδὸν ἀδικαιολόγητα εὐτυχισμένοι, μ' αὐτὴ τὴν ἀνεξήγητη εὐ-
τυχία ποῦχει πάντα ἡ ζωὴ τὴν ἀνοιξη, ὅταν μυρίζει ὀλόγυρα ἀρμύρα ἀνάμικτη μὲ τὴ
μυρωδιὰ τηγαπητῆς μαρίδας, κομμένου μαρουλιοῦ καὶ ξυδιοῦ. Σὲ λίγο θὰ πήγαιναν
στὴν πλαϊνὴ ταβέρνα νὰ φᾶνε, εἶχαν πεινάσει κιόλας. Κι ὁ ἦχος τοῦ γραμμῶφωνου δυ-
νάμωνε ὑγιενῶς αὐτὸ τὸ αἶσθημα τῆς πείνας. Πλάι τους πέρασε ἡ ναυτοφρουρὰ μὲ τὸ
κανονικὸ τῆς βῆμα κ' οἱ καλοκαιρινὲς στολές τους λεύκαζαν μὲς στὸ βράδι. Οἱ δύο φί-
λοι σηκώθηκαν ἀπ' τὸ καραβόσκουνο καὶ προχώρησαν).*

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, Ἀπριλῆς 1959

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

(*Ακόμη μιὰ φορά, ἀπ' τὴν κορφή τῆς μαρμάρωνης σκάλας, πού'ναι στρωμένη ὀλόκληρη μὲ πορφυροῦς τάπητες, ὁ πολέμαρχος χαιρετᾷ τ' ἀλαλάζοντα πλήθη, μὲ μιὰ κίνηση σχεδὸν ἀδημονίας. Μὲς στὴν κροστάλλινη χειμωνιάτικη λιακάδα ἀκούγονται τὰ τύμπανα στὴν πιδὶ κάτω πλατεία, οἱ κρότοι ἀπ' τὶς ὀπλὲς τῶν ἀλόγων, τὸ πλατάγισμα τῶν σημαίων καὶ οἱ φωνὲς τῶν δούλων ποὺ ξεφορτῶνουν τὰ λάφυρα ἀπ' τ' ἀμάξια. Μόνο οἱ φρουροὶ μένουν ἀσάλευτοι στὰ προπύλαια σὰ ν' ἀνῆκουν σ' ἕναν ἄλλο κόσμο.*) Ἐνα ἄρωμα στρυφὸ κυματίζει στὸν ἀέρα ἀπ' τὶς πολλὲς πατημένες δάφνες. Ἀνάμεσα στὶς ἐπευφημίες καὶ στὴν γενικὴ ὄχλασὴ, ξεχωρίζουν κάθε τόσο οἱ μεγάλες μαντικές φωνὲς μιᾶς παραλοισμένης γυναίκας ποὺ κείται σωριασμένη στὴ βῆση τῆς σκάλας — φωνὲς ἀνεξήγητες, σὲ ξένη γλώσσα. Ὁ πολέμαρχος κ' ἡ γυναίκα του ἀποσύρθηκαν. Πέρασαν τὸ μακρὸ διάδρομο. Μπαίνουν στὴν αἴθουσα ὅπου εἶναι στρωμένο τὸ τραπέζι μὲ τὸ πρόγευμα. Ἐκεῖνος γδύνεται τὴν πολεμικὴ του στολή. Τὸ μεγάλο του κράνος μὲ τὴν ἀλογοουρὰ τὸ ἀκουμπᾷ στὴν κονσόλα, μπροστὰ στὸν καθρέφτη. Ὁ καθρέφτης ἀντανάκλᾷ τὸ κράνος, ἔτσι σὰ νὰ συντρόφευαν δυὸ ἄδεια, παραμορφωμένα, μετ' ἄλληλα κρανία. Γέρνει σ' ἕνα ἀνάκλιτρο. Κλείνει τὰ μάτια. Ἐξω ἀκούγονται πάντα οἱ ἐπευφημίες τοῦ πλήθους κ' οἱ κραυγὲς τῆς ξένης γυναίκας. Φερίζει μὲ τὶς παλάμες του τ' αὐτιά του. Ἡ γυναίκα του, ὠραία, ἀστρηρὴ, ἐπιβλητικὴ, σκύβει, μὲ μιὰν ἀταίριαστη στὸ φόρος τῆς ταπεινοφροσύνης, νὰ τοῦ λύσει τὰ σανδάλια. Αὐτὸς ἀποθέτει τ' ἀριστερὸ του χεῖρ στὰ μαλλιά τῆς, προσεχτικὰ μὴν τῆς χαλάσει τὴν ὠραία χτενισιά. Ἐκεῖνη ἀποτραβιέται. Στέκεται ὄρθια, λίγο πιδὶ πέρα. Αὐτὸς χαμογελάει μακριά, κουρασμένα. Τῆς μιλάει. Δὲν ξέρεις ἂν τὸν ἀκούει.)

Δῶσε τὴν προσταγή σου, σὲ ἱκετεύω, νὰ σωπάσουν. Τί φωνάζουν ἀκόμη;
Γιὰ ποιὸν χειροκροτοῦν; Τί ἐπευφημοῦν; Τοὺς δημίους τοὺς τάχα;
τοὺς νεκροὺς τοὺς;
ἢ μήπως γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν πὼς ἔχουν χέρια καὶ μποροῦν νὰ τὰ χτυπᾶνε.
πὼς ἔχουν φωνὴ καὶ μποροῦν νὰ φωνάζουν καὶ ν' ἀκοῦν τὴ φωνὴ τοὺς;

Κάνε τοὺς νὰ σωπάσουν. Κοίτα, ἕνα μερμήγγι κατεβαίνει τὸν τοῖχο —
τί σίγουρα καὶ ἀπλὰ ποὺ περπατᾷ σ' αὐτὴ τὴν κάθετο,
χωρὶς καθόλου ἀλαζονεία πὼς τάχα ἐπιτελεῖ ἕναν ἄθλο — ἴσως γιὰτί 'ναι
μόνο,
ἴσως γιὰτί 'ναι ἀσημάντο, ἀβαρὲς, σχεδὸν ἀνύπαρκο — τὸ ζηλεύω.

"Ἄσε το' μὴν τὸ διώχνεις; ἀνεβαίνει στὸ τραπέζι· πῆρε ἕνα ψίχουλο·
τὸ φορτίο του πιδὶ μεγάλο ἀπ' τὸ ἴδιο — κοίταξέ το, — ἔτσι πάντα
τὸ βᾶρος ποὺ σηκώνουμε ὅλοι μας πιδὶ μεγάλο ἀπ' τὸ μπῶδι μας.

Δὲ λένε νὰ σωπάσουν. Κ' οἱ φωτιὲς στοὺς βωμοὺς — τούτῃ ἢ κάπνα

κ' ἡ κνίσσα τῶν ψητῶν — ναυτία, — ὄχι, καθόλου ἀπ' τὴ φουρτούνα —
κάτι στρυφὸ στὸ στόμα, ἕνας φόβος
στὰ δάχτυλα, στὸ δέρμα — ὅπως τότε, μιὰ νύχτα, καλοκαίρι,
τινάχτηκα ἀπ' τὸν ὕπνο — ἕνα σύρσιμο γλοιῶδες σ' ὅλο μου τὸ σῶμα·
δὲν ἔβρισκα τὰ σπύρτα· σκόνταψα· ἀναψα τὸ κλεφτοφάναρο·
στ' ἀντίσκηνο, στὸ χῶμα, στὰ σεντόνια, στὴν ἀσπίδα, στὸ κράνος,
χιλιάδες γυμνοσάλιαγκοι· τοὺς πατοῦσα ξυπόλυτος· βγήκα ἔξω — εἶχε
λίγο φεγγάρι,

γυμνοὶ στρατιῶτες εἶχαν στήσει μάχη, γελώντας, χωρατεύοντας
μὲ κεῖνα τὰ εἰδεχθῆ ἔρπετα — εἰδεχθεῖς καὶ κείνοι· οἱ φαλλοὶ τοὺς
σαλεύανε σὰ γυμνοσάλιαγκοι. Ἔπεσα στὴ θάλασσα· τὸ νερὸ δὲ μὲ ξέπλυνε·
στ' ἀριστερὸ μου μάγουλο σερνόταν τὸ φεγγάρι, γλοιῶδες καὶ κεῖνο,
κίτρινο, κίτρινο, παχύρευστο. Κι αὐτὲς οἱ ἐπευφημίες τώρα —

Ἔτοιμάσέ μου ἕνα ζεστὸ λουτρό, πολὺ ζεστὸ — τὸ ἐτοιμάσες κιόλας;
μὲ φύλλα σκίνου καὶ μυρτιάς; Θυμᾶμαι τ' ἄρωμά τους,
ἀψύ, τονωτικὸ — μιὰ ἐγκατάλειψη· σὰ νὰ ὀσμίζεσαι πάλι
τὴν παιδικὴ ἡλικία μὲ δέντρα, μὲ ποτάμια, μὲ τζιτζικία. Οἱ κόρες μας
σὰ χαμένες μοῦ φάνηκαν — τὸ πρόσεξες; — ἢ μιὰ τους
μοῦπιανε σὰν τυφλὴ μὲς ἀπ' τὰ γένεια τὸ σαγόνι. Καλὰ ἔκανες
καὶ τὶς ἐξαπόστειλες στὰ δωμάτιά τους, — δὲν μποροῦσα νὰ τὶς βλέπω.

Τὰ λάφυρα ὅλα κρατῆστε τα ἢ μοιράστε τα — τίποτα δὲ θέλω.
Καὶ τὴ γυναίκα αὐτὴ ποὺ οὐρλιάζει στὰ σκαλιά, πάρ' τὴν γιὰ δούλα σου
ἢ γιὰ τροφὸ τοῦ γιοῦ μας (— πού'ναι, ἀλήθεια; — δὲν τὸν εἶδα) — ὄχι στὴν
κλίνη μου, ὄχι,
μιὰ κλίνη ὀλοτελα ἄδεια μοῦ χρειάζεται τώρα, νὰ βουλιάζω, νὰ χάνομαι,
νὰ εἶμαι,
νᾶχω τουλάχιστον τὸν ὕπνο ἀνεπιτήρητον, νὰ μὴ νοιάζομαι
ἂν μοῦ εἶναι τὸ πρόσωπο ὅσο πρέπει αὐστηρὸ ἢ ἂν χαλάρωσαν
οἱ μυῶνες στὴν κοιλιά μου καὶ στὰ μπράτσα μου. Τώρα
μονάχα ἢ μὴμη τοῦ ἔρωτα λειτουργεῖ ἔρωτικά, διαγράφοντας
ἐκεῖνη τὴ μεγάλη δυσαναλογία, τὴν ἀνάρμοστη, ἀνάμεσα
στὸ μαρμασμὸ τοῦ σώματος καὶ στὸ ἀμετάπειστο τῆς ἐπιθυμίας.

Καὶ, βέβαια, τὴ δικὴ μας κλίνη σ' τὴν παραχωρῶ. Δὲ θὰ τῷθελα διόλου
νὰ γίνω μάρτυρας τῶν ἀλλαγῶν τοῦ χρόνου πάνω στὴν ὠραία μορφή σου,
στοὺς μηροὺς καὶ στὰ στήθη σου. Κανένα μίσος δὲν ἔχω νὰ θρέψω
μὲ μιὰ τέτοια παράσταση. Ἀντίθετα, μάλιστα, θᾶθελα

νά διατηρήσω ανέπαφο (για χάρη δική μου — όχι δική σου)
τὸ ἔρωτικό παράστημά σου ἔξω ἀπ' τὸ χρόνο, σὰν ἀγαλμα ὑπέροχο
ποῦ κάπως συντηρεῖ καὶ τῆς δικῆς μου νεότητος τὸ θάμβος καὶ τὴ δόξα.

Μόνον ἐκεῖνο τὸ σταχτοδοχεῖο μὲ τὸν λαξευμένο τρίποδα (ἂν σώζεται)
ποῦ ἄφηνά κάποτε τὶς νύχτες τὸ τσιγάρο μου νὰ καπνίζει μονάχο του
σὰν μακρινὸς καπνοδόχος σὲ μιὰν ἐλάχιστη Ἰθάκη ἢ σὰν ἓνα
προσωπικό μου ἀστέρι, ὅταν ἐσὺ κοιμόσουν πλάϊ μου, θὰ τῷθελα.

Τ' ἄλλα κρατῆστε τα· καὶ τὸ βαρὺ, ἀδαμαντοποικιλτο σκῆπτρο —
προπάντων αὐτὸ — δὲ μοῦ χρειάζεται — ἀσήκωτο. Σήμερα νιώθω
τὸ θυμὸ τοῦ Ἀχιλλέα· — ὄχι καθόλου ἀντιδικία μαζί μου — κούραση
εἶταν,

μιὰ κούραση προδρομική ποῦ ἐξίσωνε τὴ νίκη μὲ τὴν ἦττα,
τὴ ζωὴ μὲ τὸ θάνατο. Μονάχος του κάτω στ' ἀκρογιάλι,
μὲ συντροφιά τὸ μαῦρο σκυλί ποῦ προσκολλήθηκε σ' αὐτὸν ἀνεξήγητα
μιὰ νύχτα φθινοπωρινὴ μὲ μεγάλο φεγγάρι (ἔτσι λέγαν).

Μπορεῖ καὶ νᾶχε ἀνάγκη ἀπ' αὐτὴ τὴ βουβὴ παρουσία
ποῦ δὲ ρωτάει, δὲν ἀρνιέται, ἀλλὰ πιστεύει κ' ἐπιδοκιμάζει πάντα
μὲ μιὰ κίνηση τῆς οὐρᾶς, μ' ἓνα ἀνοιγόκλεισμα τῶν βλεφάρων
ἢ κάποτε ἀκουμπώντας τὴ μουσούδα του μ' εὐγνωμοσύνη
στὰ σαντάλια τοῦ ἀφέντη του, περιμένοντας μὲ τὴν ἴδια εὐτυχία
τὸ χᾶδι ἢ τὸ λάχτισμα· καὶ ἄλλοτε πάλι λαχανιάζοντας, ὄχι ἀπ' τὸ τρέ-
ξιμο,
ἀλλὰ ἀπ' τὴν ἀφοσίωσή του, κρεμώντας ἔξω τὴν κόκκινη γλώσσα του
σὰ νὰ κρατοῦσε ἀνάμεσα στὰ δόντια του ἓνα κομμάτι ματωμένο ἀπ' τὴν
ψυχὴ του
κ' ἤθελε νὰ τὸ δώσει. Μιὰ τέτοια ἀπέραντη ἀφοσίωση, φαντάζομαι,
μπορεῖ νὰ σώσει ἓναν ἄνθρωπο ἢ κ' ἓναν θεό. Ὁ Πάτροκλος ζήλευε·

κ' ἴσως γι' αὐτὸ νὰ τὸν παρακινούσε νὰ ξαναπάρει μέρος στὴ μάχη
κ' ἴσως γι' αὐτὸ καὶ νὰ σκοτώθηκε. Πόσο αἶμα χύθηκε —
δὲν ἔμαθα γιατί — δὲν ξέρω· — στιγμὲς - στιγμὲς δὲν τολμοῦσα
ν' ἀγγίξω τὸ ψωμί — τὸ ψωμί εἶταν κόκκινο. Κ' ἐκεῖνο τὸ σκυλί,
ὅταν σκοτώθη ὁ Ἀχιλλέας, γυρνοῦσε μόνο στὸ ἀκρογιάλι,
κοιτοῦσε τὰ καράβια, τὰ σύννεφα, ὀσμιζόταν τὶς πέτρες
ὅπου πατῆσαν τὰ πόδια τοῦ κυρίου του, ὀσμιζόταν τὰ ρούχα του μέσα στὸ
ἀντίσκηνο,

νηστικό, θεονήστικο — ποιὸς νὰ τὸ νοιαστῆ; — γινόταν ἐμπόδιο,
μπλεκόταν στὰ πόδια μας· πολλοὶ τὸ κλωτσούσαν· καθόταν
καὶ κοίταζε τοὺς στρατιῶτες τὴν ὥρα ποῦ τρώγαν· δὲ γρούλιζε.

Μιὰ μέρα, κάποιος τοῦ πέταξε ἓνα κόκκαλο· δὲν τῷφαγε·
τὸ πῆρε ἀνάμεσα στὰ δόντια του καὶ χάθηκε. Σὲ λίγο τὸ βρῆκαν
στὸν τάφο τοῦ Ἀχιλλέα, — καὶ τὸ κόκκαλο ἀφημένο κεῖ πάνω
σὰ μιὰ μικρὴ σπονδὴ· κ' ἔκλαιγε μὲ μεγάλα δάκρυα
μπορεῖ γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ ἀφέντη του, μπορεῖ καὶ νὰ ντρεπόταν ποῦ πει-
νοῦσε.

Ἔστερα πῆρε πάλι τὸ κόκκαλο, κρύφτηκε πίσω ἀπ' τὶς πέτρες
καὶ ἄρχισε νὰ τὸ ροκανίζει. Μαζί μὲ τὸ ροκάνισμα ἀκουγότανε
καὶ τ' ἀναφυλλητό του, — ἴσως καὶ νᾶτανε τὸ βογγητὸ τῆς αἰώνιας πείνας.

Παράξενα ποῦναι τὰ μάτια σου· κ' ἡ φωνὴ σου παράξενη, ὅταν εἶπες:
«Δουῦλες, τί μοῦ στεκόσαστε ἔτσι; Τὴν ξεχάσατε, λοιπόν, τὴν προσταγὴ
μου;

Εἶπα νὰ στῶστε τὰ χαλιὰ ἀπ' τὴν ἔμαξα ὡς τὸ σπίτι γιὰ νὰ γίνῃ ὁ δρόμος
κόκκινος ὅλος, νὰ περάσει ὁ ἀφέντης μου». Μὲς στὴ φωνὴ σου
εἶταν ἓνα βαθὺ ποτάμι, κ' εἶταν σὰ νὰ πλέω ἐντὸς του. Ὅταν πάτησα
πάνω στὰ πορφυρὰ χαλιὰ μοῦ λύγισαν τὰ γόνατα. Πισώστρεψα
κ' εἶδα τὰ σκονισμένα χνάρια ἀπ' τὰ σαντάλια μου πάνω στὸ μέγα κόκκινο
σὰν τοὺς ψαράδικους φελλοὺς ἐκείνους ποῦ ἐπιπλέουν
ἐπάνω ἀπ' τὸ κρυμμένο, βυθισμένο δίχτυ. Κ' εἶδα μπρός μου τὶς δουῦλες
νὰ ξεδιπλώνουν καὶ ἄλλα κόκκινα χαλιὰ σὰ νᾶσπρωχναν
τοὺς κόκκινους τροχοὺς τῆς μοίρας. Ἐνα ρίγος
μοῦ πέρασε τὴ ραχοκοκκαλιά. Γι' αὐτὸ σοῦ ζήτησα νὰ μοῦ ἐτοιμάσεις
ἓνα ζεστὸ λουτρό. Κεῖνο τὸ ρίγος — γυάλινο, γυάλινο, — ξέρεις,
κανεὶς δὲ θέλει νὰ πεθάνῃ, ὅσο καὶ κουρασμένος.

Ἐτούτῃ ἡ κούρασή μου εἶναι ὁ χώρος μου τώρα, εἶμαι ἐγὼ· σὰ ν' ἀνεβαίνω
χωρὶς προσπάθεια, χωρὶς πόδια σχεδόν, τὸ γαλανότατο ὄρος
ἀπ' ὅπου θ' ἀγναντέψω (καὶ ἀγναντεύω κιόλας) πρὸς τὰ κάτω
λόφους, πεδιάδες, πολιτεῖες — λίγος καπνὸς χρυσιζει στὸν ἥλιο — λιμάνια
καὶ τὰ καράβια τῆς πικρῆς ἐπιστροφῆς μας στὸ ἡμικύκλιο
τοῦ ἔρημικοῦ γυαλοῦ, — λευκὰ καράβια, μακρινά, σμικρυσμένα
σὰν κομμένα παιδιάστικα νύχια — ὅπως τῆς ἄλλης κόρης μας — θυμᾶ-
σαι; —

πού τῆς τᾶκοβες στὴν πόρτα τοῦ λουτήρα· — δὲν ἤθελε· φώναζε· — πρὶν πόσα χρόνια.

Πῶς ἀφήσαμε τίς ὥρες μας καὶ χάθηκαν, πασχίζοντας ἀνόητα νὰ ἐξασφαλίσουμε μιὰ θέση στὴν ἀντίληψη τῶν ἄλλων. Οὐτε ἓνα δικό μας δευτερόλεπτο, μέσα σὲ τόσα μεγάλα καλοκαίρια, νὰ δοῦμε τὸν ἴσκιό ἐνός πουλιοῦ πάνω στὰ στάχια — μιὰ μικρὴ τριήρης σὲ μιὰ πάγχρυση θάλασσα· — μπορεῖ μ' αὐτὴν ν' ἀρμενίζαμε γιὰ ἔπαθλα σιωπηλά, γιὰ κατακτήσεις πιὸ ἐνδοξες. Δὲν ἀρμενίσαμε.

Ἦρες - ὥρες, μοῦ φαίνεται πῶς εἶμαι ἓνας ἥσυχος νεκρὸς πού κοιτάζει ἐμένα τὸν ἴδιο νὰ ὑπάρχω· παρακολουθεῖ μὲ τ' ἄδεια τοῦ μάτια τὴν κίνησή μου, τίς χειρονομίες μου· — ὅπως τότε, μιὰ νύχτα τοῦ χειμῶνα, κεῖ κάτω, ἔξω ἀπ' τὰ τεῖχη, μ' ἓνα ἀπερίγραπτο, ψυχρὸ φεγγαρόφωτο κ' ἐμοιαζαν ἔλα σὰ μαρμαρωμένα, καμωμένα ἀπὸ ἀσβέστη καὶ φεγγάρι.

Παρατηροῦσα ὀλόγυρα μὲ τὴν ἀπάθεια τοῦ ἀθάνατου, πού πιὰ δὲ φοβᾶται τὸ θάνατο κι οὔτε τὸν νοιάζει ἢ ἀθανασία του. Ναι, σὰν ἓνας ὠραῖος νεκρὸς πού σεργιανάει μὲς στὴ νυχτερινὴ λευκότητα, κοιτάζοντας τὰ γύψινα στολίδια τῶν σπιτιῶν, τὰ κάγκελα τῶν κήπων, τίς σκιές τῶν καταρτιῶν στ' ἀκροθαλάσσι. Καὶ τότε, ἓνα βέλος σφύριξε πλαῖι στ' αὐτί μου, μπήχτηκε στὰ τεῖχη πάλλοντας σὰν μιὰ μονῆ χορδὴ σ' ἓνα ἀγνωστο ὄργανο, σὰν ἓνα νεῦρο μέσα στὸ σῶμα τοῦ κενοῦ, σημαίνοντας μὲ ἀκατανόητη εὐφροσύνη.

Ἔτσι, καμμιά φορά, μᾶς σταματοῦσε κάτι κ' ἐκεῖ πέρα — δὲν ἤξερες τί τρέχει —

μιὰ ἀνταύγεια στὸ σπαθί σου ἀπ' τὴν αὐγὴ, τὸ μικρογραφημένο καθρέφτισμα ἐνός ἥσυχου σύννεφου πάνω σ' ἓνα κράνος ἢ ἐκείνη ἢ συνήθεια τοῦ Πάτροκλου ν' ἀγγίζει μὲ τὰ δυὸ του δάχτυλα τὴν ἄκρη τοῦ αὐτιοῦ του, ἐνῶ σιωποῦσε, βυθισμένος σὲ ρέμβη μονήρη, ἐρωτικὴ. Μιὰ μέρα ὁ Ἀχιλλέας τοῦπιασε τὸ χέρι, κοίταξε τὰ δάχτυλά του σὰ μάντης, ὕστερα κοίταξε τ' αὐτί του. «Πλησιάζει τὸ φθινόπωρο» εἶπε·

«θὰ πρέπει ν' ἀνασυντάξουμε τίς δυνάμεις μας». Κ' εἶχε μιὰ σχέση παρὰ ξενή

αὐτὸ τὸ «ἀνασυντάξουμε» μὲ τὴν ἄμορφη κίνηση τοῦ Πάτροκλου.

Καὶ τότε ὁ Πάτροκλος βγήκε ἀπ' τ' ἀντίσκηνο, πλησίασε τ' ἄλογα τοῦ φίλου του, τὸν Βάλιο καὶ τὸν Ξάνθο, στάθηκε ἀνάμεσά τους, πέρασε τὰ δυὸ του χέρια τριγύρω στοὺς λεπτοὺς λαίμους τους, κ' ἔτσι οἱ τρεῖς τους, πρόσωπο μὲ πρόσωπο, μείναν ἀσάλευτοι κοιτάζοντας τὸ λιόγεμα. Αὐτὴ τὴν παράσταση τὴν ἔχω δεῖ θαρρῶ σὲ κάποιο ἀνάγλυφο αἰετώματος, κι ἄξαφνα ἐννόησα πῶς γίνεται νὰ θυσιάσεις ἓναν ἄνθρωπο γιὰ λίγον οὐριο ἄνεμο.

Λίγο λίγο, γυμνώθηκαν ἔλα, γαλήνεψαν, ἔγιναν γυάλινα, οἱ τοῖχοι, οἱ πόρτες, τὰ μαλλιά σου, τὰ χέρια σου — μιὰ ἐξαισία γυάλινη διαφάνεια — μῆτε τὸ χνῶτο τοῦ θανάτου τὴ θολώνει· διακρίνεις πίσω ἀπὸ τὸ γυαλί ἀδιαίρετο τὸ τίποτα — κάτι ἐπιτέλους ἀκέριο — ἢ πρώτη ἐκείνη ἀκεραϊότητα, ἄτρωτη, σὰν τὴν ἀνυπαρξία.

Πρὶν βάλω τὸ χέρι μου στὸ πόμολο τῆς πόρτας, πρὶν ἀνοίξω, πρὶν μπῶ στὴν αἴθουσα, ἔχω κιόλας δεῖ τὸν καναπέ, τίς καρέκλες, καὶ τὸν καθρέφτη πού εἰκονίζει τὸν ἀπέναντι τοῖχο μ' ἓνα κάδρο κάποιας πανάρχαιης ναυμαχίας. Πρὶν μπῶ στὸ λουτρόνα βλέπω τὰ φύλλα τῆς μυρτιάς νὰ ἐπιπλέουν στὸ νερὸ καὶ τὰ πρησμένα πρόσωπα τῶν ἀτμῶν ν' ἀνεβαίνουν στὸ ταβάνι, νὰ συνωθοῦνται στὸ φεγγίτη. Ἀκόμη ὡς καὶ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μου διακρίνω περίπου.

Συχώρεσέ μου αὐτὴ τὴν ὄραση, προπάντων τὴν ὁμολογία — εἶναι ἓνας τρόπος νὰ μὲ δεῖτε κ' ἐσεῖς· νὰ γίνουμε ἰσόπαλοι — ὅπως καὶ εἴμαστε —

ὄλοι μας ἄοπλοι δηλαδή. Μά, πάλι, αὐτὴ τὴν ὥρα, ἀναρωτιέμαι τί τάχατε πάω νὰ καρπωθῶ, τί ν' ἀποφύγω, τί νὰ κρύψω μ' αὐτὴ μου τὴν ἐξομολόγηση· — ποιὸ τάχατε νέο προσωπεῖο ἀπὸ ἄθραυστο γυαλί πάνω στὸ γυάλινο, τὸ εὐθραυστο πρόσωπό μου — ἓνα μεγάλο κούφιο προσωπεῖο, συνέχεια τῆς μορφῆς μου, ἔκφρασή μου, κρεμασμένο ψηλά, μπροστὰ στ' ἀνάκτορα, στὴ μετόπη τῆς πόλης, μόνος προσωπικός μου θυρεός, ὄχι τῆς δυναστείας. Κάποτε, θαρρῶ πῶς τὰ πάντα δὲν ἔγιναν παρὰ γιὰ νὰ τὰ θυμηθῶ μιὰ μέρα ἢ πιότερο ἴσως γιὰ ν' ἀνακαλύψω τὴν ἀθάνατη ματαιότητά τους.

Ἦρα καλοσυνάτη — καὶ τὴ χαιρομαι. Κοιτάζω τὸ χέρι μου —

μήτε για τὸ σπαθὶ μήτε καὶ για τὸ χᾶδι· — μόνο του, δοσμένο,
— δοσμένο ποῦ; — σὲ κάτι ἀόρατες χορδές, σὰν τὸ χέρι
τοῦ ραψωδοῦ σὲ μιὰ μεγάλη λύρα· — ἂν μιὰ στιγμή τοῦ τὸ κρατήσεις,
θὰ σταματήσει ἀπορημένη ἢ μουσική· κι ὁ μισοτελειωμένος ἤχος
δὲ συγχωρεῖ κανέναν ἀπ' τοὺς δύο· σὰν ἕνας κρῖκος ἀσημένιος,
κρεμάμενος στὸν ἀέρα μ' ἕνα σπάγγο, σοῦ χτυπάει ἀνεξήγητα τὸν ὦμο.

Οἱ ἄλλοι πέσαν — σωστὰ παλληκάρια, (ὅμως, ποιὸς ξέρει,
μὲ πόση πίκρα, πόσο φόβο κι αὐτοί). Δὲν τοὺς τὸν ζήλεψα τὸ θάνατό τους.
* Ἄν ἐγκωμίασα τὸν ἡρωϊσμό τους, εἶταν για νὰ κρύψω
τὴ μυστικὴ μου εὐγνωμοσύνη πὼς ἐγὼ ἀκόμη ζοῦσα — διόλου ἥρωας.

Νά με, λοιπόν, ποῦ μήτε τούτη τὴ χαρὰ δὲ σοῦφερα — τὴν πολυώνυμη,
ὅπως λένε, δόξα
ποῦ ἴσως καὶ θὰ μπορούσε, ἀλλοίμονο, νὰ εἴχαγοράσει
μὲ βροντερὰ καὶ κίβδηλα νομίσματα, τὰ σιωπηλά μας γνήσια δέκα χρόνια,
χιλιάδες φόνους, κρυφούς καὶ φανερούς, χιλιάδες σφάλματα καὶ τάφους.

Μακριὰ ἀπὸ μένα τέτοιοι ἡρωῖσμοί· — ἕνας ἄλλος, τώρα,
ἀθόρυβος καὶ ἀόρατος μοῦ νεύει. Κάποιο σούρουπο,
εἶδα ἕνα τελευταῖο μαλαματένιο φύλλο σ' ἕνα κατὰμαυρο δέντρο
κ' εἶταν ὁ γυμνὸς ὦμος ἐνὸς ἡρεμου, ὠραίου ἀθλητῆ ποῦ, γέρνοντας,
ἐσήκωσε τὸ βᾶρος ὄλων μας, νὰ τ' ἀποθέσει μαλακὰ στὸ χῶμα. Τότε
μιὰ νέα πείνα, μιὰ ἄλλη ὄρεξη μοῦ γέμισε σάλιο τὸ στόμα
κ' ἐνίωσα νὰ κυλάει ἀπὸ τίς ἄκρες τῶν χειλιῶν μου
γλυκὺ καὶ πραῦντικὸ τὸ γάλα τῆς εὐγνωμοσύνης. * Ἀθελά μου
ἀνέβασα τὸ χέρι μου ὡς ἐκεῖ νὰ τὸ σκουπίσω
μὴν προδοθῶ, μήπως καὶ δοῦν τὴ νέα παιδικότητά μου,
τὸ νέο μου θηλασμό ἀπ' τὴν πρώτη ρώγα τῆς δημιουργίας.

* Ἐτσι θὰ καταλάβαιναν πόσο ἰσχυρὸς, πόσο ἀνήμερος εἶμαι —
προκλητικὰ καὶ τὰ δύο. Κάποιο δεῖλι σεργιανοῦσα μονάχος στ' ἀερο-
γιάλι·
χρυσὴ ἡσυχία· ρόδινη θάλασσα· κάποιο κουτὶ λαμπάδιασε. Στὸ βράχο
εἶχαν ἀπλώσει ἕνα μεγάλο καραβόπανο κόκκινο. Ἄπ' τὸ στρατόπεδο,
πάνω,
μ' ἔφτανε ἕνα τραγοῦδι ἐρημικὸ, λυπημένο,
ζεστό κι ἀχνό, σὰ ροῦχο ποῦ μόλις τὸ γδύθηκε ἕνα ἄμορφο σῶμα —
ζεστό τραγοῦδι, τὸ κρατοῦσα στὶς φοῦχτες μου καθὼς σεργιανοῦσα

στὴ βραδινὴ δροσιά, πλάι στὰ καράβια. Ὁλόγυρα
μοσκοβολοῦσε κάτι σὰν ψημένο καλαμπόκι καὶ φύκια.
Λίγο νερό, κοχλάζοντας, θάππεσε σ' ἕνα κούτσουρο ἀναμμένο. * Ἐξω ἀπ'
τ' ἀντίσκηνα
μεγάλες φωτιές εἶχαν ἀνάψει για τὸ βραδινὸ συσσίτιο.

* Ὁ θάνατος φαινόταν τόσο εὐκολός. Θυμήθηκα τὸν σιωπηλὸ Φιλήμονα:
Μιὰ νύχτα,
ποῦ ὄλοι πιωμένοι, μέσα στὴ σκηνή, φλυαροῦσαν ἀτέλειωτα
για ἄθλους, γυναῖκες, ἄλογα, ὁ Ἄντιλοχος προκάλεσε μὲ σκώμματα
τὴν ἡρεμία κ' ἐγκράτειά του. Κι ὁ Φιλήμων: «προετοιμάζομαι», εἶπε·
τίποτ' ἄλλο·
κ' ἔμεινε ἔτσι σκυφτός, χωρὶς νὰ πίνει, μὲ τοὺς ἀγκῶνες του πάνω στὸ
τραπέζι,
μὲ τὸ πρόσωπο μὲς στὶς παλάμες του. Πίσω ἀπ' τὰ δάχτυλά του
φεγγοβολοῦσε ἕνα παράξενο χαμόγελο. «Προετοιμάζομαι». Τὸ χάραμα
ὁ Ἄντιλοχος βγήκε ἀπ' τὴν τέντα, στράφηκε στὴν ἀνατολὴ κι ἀπάγγειλε
μὲ χάρη ἠθοποιοῦ καὶ νεανικὴν ἀσέβεια τὴν προσευχὴ του στὸν ἦλιο.

Δὲν ξέρω πὼς συγκράτησα τὰ τελευταῖα του λόγια. «Ἦ ἦλιε — ἔλεγε —
ἐσὺ ποῦ μὲ τὸ δάχτυλό σου ἀνοίγεις μιὰ τρύπα χρυσὴ στὸ μαῦρο τοῖχο
καὶ βγαίνουν δύο πουλιὰ ἀπὸ κεῖ μέσα, τὸνα κόκκινο, τ' ἄλλο γαλάζιο —
τὸ κόκκινο κάθεται στὸ γόνατό μου, τὸ γαλάζιο στὸν ὦμο μου — ». Κι ἄ-
λήθεια,
ἐκείνη τὴ στιγμή, δύο μεγάλα πουλιὰ πέταξαν πάνω του· —
εἶτανε δύο κοράκια. Μήτε αὐτὸς μήτε ὁ Φιλήμων γύρισαν πίσω.
Σὲ μιὰ ἄσπρη λήκυθο χαράξαμε δύο ὠραῖα πουλιὰ — τὸ κόκκινο καὶ τὸ
γαλάζιο.

* Ὡ, βέβαια, ἡ συμβίωσή μας θάναι δύσκολη. Αὔριο κιόλας
ἐγὼ θ' ἀποσυρθῶ στὰ χτήματα. Μὴ νοιάζεσαι. Ξέρω:
ὄλα μπορεῖ νὰ μᾶς τὰ συγχωρήσουν κάποτε, ὅμως
νὰ ξέρουν πὼς τοὺς βλέπεις καὶ πὼς βλέπεις τὸν ἑαυτὸ σου,
αὐτὸ κανέναν — οὔτε ἐχθρὸς οὔτε καὶ φίλος — δὲν τὸ συγχωρεῖ. Κι οὔτε
μπορεῖς καὶ νὰ κρυφτεῖς: Καταμεσίς στὸ μέτωπό σου εἶναι τὸ τρίτο
ἐκεῖνο μάτι
ποῦ ὄσο κρυφὸ κι ὄσο κλειστὸ σὲ σημαδεύει μὲ τὴ λάμψη
τῆς μοναξιάς καὶ τῆς μοναδικότητος — ὕστατη ὑπεροψία καὶ ταπεινο-
φροσύνη.

Περνᾶν τὰ χρόνια. Φεύγουμε. Γερνᾶμε· — ὄχι ἐσύ. Ξέρεις, ἡ Ἑλένη, σὰν ἔπεσε ἡ πόλη, ὄρες ὀλόκληρες, καθόταν μπροστὰ στὸ μεγάλο καθρέφτη
ποῦ ἔβαλε καὶ τῆς κουβαλήσαν μὲς στὸ πλοῖο· — παράξενος καθρέφτης: δυὸ χρυσοί, παμπόνηροι ἔρωτες, λαξευμένοι στὰ πλάγια τοῦ κάδρου, γυμνοί, χωρὶς φαρέτρα, χωρὶς τόξο, κοιτοῦν μὲ δυσπιστία αὐτὸν ποῦ κοιτάζεται στὸ κρύσταλλο. Λοιπόν, ἡ Ἑλένη

φτιάχνει τὸ πρόσωπό της τώρα στὸ πρότυπο τῆς μνήμης της — κ' ἴσως πιὸ ὠραῖο
μὲ τὴν ἀνάμνηση, τὴ γνώση καὶ τὴ θέληση (καὶ μὲ τὸ πείσμα ἀκόμη) μὲ μυστικὲς βαφές — ὀλόκληρη ἀλχημεία — μὲ ὄχρα, ρόδινο, μαβί, ἀσημένιο,
μὲ ἰσχυρὸ μαῦρο τριγύρω στὸ γλαυκὸ τῶν ματιῶν της, μὲ βαθὺ βυσσινὶ στὰ μαλακὰ, σαρκώδη χεῖλη.

Βάφει τώρα τὸ στόμα της μεγάλο, σὰ νᾶναι νὰ ἐκφωνήσῃ ἀπ' τὸν ἐξώστη ἓνα ἀνεξήγητο «ὄχι», ἢ νὰ φιλήσῃ ἓνα Θεό. Μά, τί τὰ θές, τὸ πρόσωπό της δὲν εἶναι κεῖνο πιά ποῦ γι' αὐτὸ ξεκινήσαμε, γι' αὐτὸ πολεμήσαμε σπέρνοντας μὲ σπασμένα κουπιά, μὲ τροχοὺς καὶ κρανία πελάγη καὶ κάμπους.

Ἔνα ἄλλο πρόσωπο πιά — μπορεῖ τὸ πιὸ δικό της — ἄλλο ὠστόσο. Κάτω ἀπ' τὰ ἐξαίσια χρώματα τῆς θηλυκῆς της τέχνης εἶναι σὰ νὰ καλύπτει ἢ νὰ κοιμίζει πικρὰ τὸ θάνατό της. Καὶ τὸ ξέρει.

Μιὰ μέρα, στὸ τραπέζι, κάτω στὴν ἀκρογιαλιά, γιὰ τὰ ἐπινίκια, ἀφοῦ εἶχαμε θάψῃ τοὺς νεκροὺς, κ' ἡ πολιτεία ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη κάπνιζε ἀκόμα στὸ ἥσυχο φθινοπωριάτικο λυκόφως, ἡ Ἑλένη κρατώντας τὸ ποτήρι μπρὸς στὰ χεῖλη της, φώναξε:
«ἀκούστε πῶς ἤχοῦν τὰ βραχιόλια μου· ἐγὼ εἶμαι πεθαμένη» — καὶ ἀπ' τὰ δόντια της χύθηκε ἓνα κατάσπρω φέγγος, ποῦ αἰφνίδια ὄλα ἔγιναν μάρμαρο καὶ κόκκαλο. Τὰ χέρια κ' οἱ φωνὲς καρφώθηκαν στὸν ἄερα.

Ἄλλα ἄσπρα, κατάσπρα — καὶ τὰ κατάρτια κ' ἡ θάλασσα· ἓνας γλάρος, σὰν χτυπημένος ἀπὸ ἄορατο βέλος, ἔπεσε ἄηχα καταμεσὶς στὸ τραπέζι, πλάι στοὺς ἀμφορεῖς. Ἡ Ἑλένη τὸν πῆρε στὰ χέρια της, τὸν κοίταξε ἀμίλητη,

ἔβρεξε τὸ μικρὸ της δάχτυλο στὸ αἷμα του κ' ἔγραψε στὸ τραπεζομάντιλο

ἓναν ἄφογο κύκλο — ἴσως μηδέν, ἴσως ὀλόκληρο. Ὅστερα, μαδώντας, μὲ μιὰ κίνηση ἀπίστευτης χάρις, μιὰ τούφα πούπουλα ἀπ' τὴν κοιλιὰ τοῦ πουλιοῦ, τὰ σκόρπισε γελώντας στὰ μαλλιά μας. Ξεχάσαμε.

Ἔμεινε μόνο μιὰ γεύση λευκότητος κ' ἐκεῖνος ὁ ἀνεξήγητος κύκλος.

Στὸ γυρισμό, στὸ Αἰγαῖο πέλαγος, μιὰ νύχτα μὲ μεγάλη φουρτούνα, ἔσπασε τὸ τιμόνι. Τότε αἰσθάνθηκα μιὰ τρομαγμένη ἐλευθερία μὲσα σ' αὐτὸ τὸ ἀκυβέρνητο ἀκριβῶς. Παρατηροῦσα μὲ μιὰν ἀπίστευτη ὄραση μὲς στὸ σκοτάδι. Ξεχώρισα μιὰ ναυτικὴ κουλούρα νὰ τινάζεται στὰ κύματα. Κατόρθωσα, μάλιστα, στὸ λίγο φέγγος τῶν πυρσῶν, νὰ διακρίνω πάνω της τὴ λέξη «Λάχεσις».

Κι αὐτὴ ἡ κουλούρα, ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, καὶ τὸ ὅτι τὰ εἶδα, μοῦδωσαν μιὰ περίεργη ἰσχύ καὶ γαλήνη· κ' εἶπα μὲσα μου: «καὶ μόνο αὐτὴ ἡ κουλούρα νὰ σωθεῖ, δὲ χάθηκε τίποτα».

Τὴν ἄλλη μέρα, γαλήνεψε τὸ Αἰγαῖο· τὴν εἶδα νὰ ἐπιπλέει ἀνάμεσα στοὺς ναυαγοὺς καὶ στὰ σπασμένα ξύλα. Τὴ μάζεψα. Τὴν ἔχω ἀκόμη μὲς στὸν μπόγο μου σὰ μυστικὸ σωσίβιο. Ἄν θέλεις μπορεῖς νὰ τὴν κρεμάσεις σὰ θυμητικὸ σ' ὅποια κάμαρα ἢ καὶ νὰ τὴν πετάξεις — δὲ μοῦ χρειάζεται πιά — «Λάχεσις» λέει.

Ἄκατανόητα ὄλα, ἀπατηλά· — κεῖνος ὁ Δούρειος Ἴππος μπρὸς στὰ τεῖχη, ἀμείλικτος· μὲ τὰ τεράστια γυάλινα μάτια του ἀντανακλώντας τὴ θάλασσα —

ἓνα ἄλογο ξύλινο, μὲ μάτια γαλάζια, ὀλοζώντανα. Θὰ νόμιζες πῶς ἡ ἔδρα ἢ θάλασσα κοιτοῦσε τὸν ἑαυτὸ της μὲ τὰ μάτια τοῦ ἀλόγου, κοιτοῦσε ταυτόχρονα καὶ τὰ σπλάχνα τοῦ ἀλόγου, θεοσκοπέινα, κούφια, μὲ τοὺς κλεισμένους, πάνοπλους πολεμιστές. Ὡστόσο διατήρησα ἐκεῖνη τὴ γαλάζιαν ὄραση τῆς θάλασσας, ἀπέραντη, εὐσπλαχνική, κατὰκοπη. Καμμιά μνησικακία γιὰ τὴ μοῖρα· μονάχα ἡ αἰσθησιμὸς ἐνὸς ξένου ἀναπτότρεπτου νόμου ποῦ ἔχει καταργήσει τὰ λάθη καὶ τίς ἀμαρτίες καθενὸς χωριστὰ καὶ τὴν εὐθύνῃ ὀλωνῶν μας. Καμμιά φορὰ κ' ἡ κούραση σοῦ ἀφήνει ἓνα προαίσθημα ἀφθαρσίας, — ἔτσι δὲν εἶναι;

Σ' ἓνα συμπόσιο, ἐκεῖ κάτω, σὲ μιὰ τρίμερη ἀνάπαυλα τῆς μάχης,

Ήταν οι πάντες μεθυσμένοι (όχι τόσο από κρασί, όσο από θάνατο),
έσπαζαν τα ποτήρια τους στα βράχια, μου φάνηκε σά να δα τα σπασμένα
ποτήρια
άκέρια πάλι κι αβράγιστα να λάμπουν σε μιάν έξοχη σειρά ως την άκρη
του όρίζοντα,
σπιθίζοντας στις φλόγες τῶν πυρσῶν· τελευταῖο - τελευταῖο
έλαμπε τὸ μισὸ φεγγάρι — μιὰ ἀσημένια κούπα, ἀχνίζοντας γαλήνια
γεμάτη γάλα χλιαρό.

Καὶ τότε ὁ Ἴων, ὁ εἰκοσάχρονος,
πέταξε τὸ χιτῶνα του, κι ὀλόγυμνος σὰ θεός, πήδησε πάνω στὸ τραπέζι,
κλώτσησε πιάτα κι ἀμφορεῖς, ἔχυσε μιάν ὕδρια κρασί στη σγουρή κόμη
του,
μούσκεψε ἀκέριος, ἔσταζε, ἔλαμπε. «Ἦπάρχει τὸ ἀσύντριφτο»,
αὐτάρχει τὸ ἀσύντριφτο», φώναζε. Πέταξε τὸ ποτήρι του — δὲν ἔσπασε·
τοῦ τῶδωσαν ξανά· σημάδεψε μιάν ἄγκυρα· τὸ ξαναπέταξε·
τέταρτη, πέμπτη, δέκατη φορά, — δὲν ἔσπασε· (ἴσως νάταν φτιαγμένο
ἀπὸ ἄλλη οὐσία — ψεύτικο, — ποιός ξέρει; — ἴσως πάλι
ἢ ἴδια ἢ μέθη μας νὰ μᾶς ἐπέβαλε τὴν πειθὴ τοῦ ἀκατόρθωτου).

Τὴν ἄλλη μέρα
ὁ Ἴων σκοτώθηκε στη μάχη. Ζήτησα τὸ ποτήρι του μὲς στη σκηνή του,
στὸ γυλιό του·
ἐρεύνησα παντοῦ. Δὲν τὸ βρῆκα. Ὅμως τὰ λόγια του ἐκεῖνα τὰ θυμᾶμαι.

Θαρρῶ πῶς δὲ μ' ἀκοῦς — σὰ νὰ βιάζεσαι. Μά, ναί, ὄλοι βιαζόμαστε
νὰ σταματήσει ὁ ἄλλος, νὰ μιλήσουμε ἐμεῖς. Καὶ καθένας μας
μονάχα τὰ δικὰ του λόγια ἀκούει. Τί σημασία ἔχουν τὰ λόγια; Μόνο ἢ
πράξη
μετριέται καὶ μετράει, — ὅπως τόνιζες πάντα.

Δὲς νᾶχει κρυώσει
τὸ νερὸ ποῦ μοῦ ἐτοίμασες; Δὲ χρειάζεται νᾶρθεις μαζί μου·
τὰ καταφέρνω μόνος μου — συνήθισα κεῖ κάτω· κ' ἴσως καλύτερα ἔτσι.
Καί, νὰ σοῦ πῶ, σὰ νὰ ντρέπομαι κιόλας μπροστὰ σου.

Πέρασαν τόσα χρόνια — ξεμάθαμε· ξεχάσαμε. Τὸ σῶμα
(ὄχι μονάχα ἢ ψυχὴ) σὰ νᾶχει χάσει τὴν παλιά του ἐκείνη βεβαιότητα:
κρουστὸ κι ὀλόρθο μὲς στὴν ἴδια του χαρὰ νὰ ὑπάρχει καὶ νὰ βλέπεται.
Τώρα
μονάχα βλέπει (δύσπιστο αὐτὸ καὶ γερασμένο) μὲ μιάν ἄλλην ὄραση
τὴν ἐμπιστὴ κι ἀγέραστὴ ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου, ποῦ πιά δὲν τοῦ ἀνήκει.

Τούτῃ τὴν ὄραση, καθένας δὲν τὴ συγχωρεῖ. Κι ἀλήθεια, ἔτσι ἀνεξάρ-
τητῇ,
ἔτσι βαθεῖα κι αὐτάρκης κι ἀπεριόριστῃ, θαρρῶ πῶς ἐμποδίζει
κ' ἐμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους — ἀνώφελη.

Τοῦτο τὸ ρίγος — ὄχι γυάλινο τώρα,
ἐδῶ στὴ ραχοκοκαλιά μου, — ἀλλιῶτικο. Πρὶν λίγο ἀκόμη,

δλα εἶταν γυάλινα — πρόσωπα, σώματα, ἀντικείμενα, τοπία, ἐσύ, ἐγώ, τὰ
παιδιά μας —
γυάλινα, ἀκάλυπτα, στιλπνὰ — ἀπὸ σκληρό, διαυγὲς γυαλί. Παρατηροῦσα
μέσα τους μ' ἐνδιαφέρον,
σχεδὸν μὲ ἀγαλλίαση — σὰν σ' ἐνυδρίο τὴν κίνηση ὁμορφῶν, μικρῶν πα-
ράξενων ψαριῶν
ἢ καὶ μεγάλων, ἄσκημων, σκυθρωπῶν κ' αἰμοβόρων — παράξενων πάντα.
Κ' ἔτσι, αἰφνίδια,
σὰ νᾶχει μαλακώσει τὸ γυαλί — δὲν παίρνει σχῆμα, δὲν ἔχει διαφάνεια,
σὰ νὰ μὴν εἶχε σχῆμα καὶ διαφάνεια ποτέ — σωριάστηκε χάμου
μαζί μ' ἐκεῖνα ποῦ περιεῖχε — μιὰ μάζα θολή, σὰ λερωμένο τσουβάλι
ὅπου μαζέψαν ὅπως - ὅπως βρώμικα ἐσώρρουγα γιὰ νὰ τὰ πλύνουν μιὰ
μέρα
καὶ δὲν τὰ πλύνουν· — βαρέθηκαν· τὰ ξεχάσαν ἐκεῖ (θέλουν νὰ τὰ ξεχά-
σουν), πεταμένα
στὸ πάτωμα, σιμὰ στὴν πόρτα· — πέφτουν πάνω του, τὸ κλωτσοῦν κα-
θὼς βγαίνουν
καὶ πιὸ πολὺ καθὼς μπαίνουν στὸ σπίτι. Κι ἀλήθεια, τὰ ξεχάσαν,
καὶ τί θὰ κάνουν νὰ τὰ θυμηθοῦν; — ἔχουν σαπίσει κιόλας κλεισμένα
μέσα στὴν ἴδια τους τὴ μυρωδιὰ ἀπὸ πανάρχαιους ἰδρώτες, οὔρα καὶ
αἷμα.

Στὸ λουτρό, στὸ λουτρό,

θὰ κρυώσει τὸ νερὸ, θᾶχει κρυώσει. Πηγαίνω. Ἐσὺ μεῖνε· — δὲ χρειά-
ζεται. Ἐπιμένεις; — Ἐλα.

(Ὁ ἄντρας σηκώθηκε. Προχωρεῖ — προφανῶς γιὰ τὸ λουτρόνα. Ἀμίλητῃ ἢ γυ-
ναῖκα τὸν ἀκολουθεῖ. Ἐφροναν. Ἡ αἴθουσα, ἄδεια τώρα, φαίνεται πιὸ μεγάλη. Ἀνέγ-
γχο στὸ τραπέζι τὸ πρόγευμα. Τὰ ποτήρια ἔχουν θαμπώσει κάπως. Τὸ κρᾶνος πάντα
ἐκεῖ, μπροστὰ στὸν καθρέφτη. Βαρεῖα ἡσυχία μέσα κ' ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι. Ἐνὰ μερ-
μήγχι σεργιανεῖ πάλι στ' ἄσπρο τραπεζομάντιλο. Παρακολουθώντας τὸ μερμήγχι,

προσέχει στὸ κέντρο τοῦ τραπέζιου ἓνα κυκλικὸ κέντημα — ἓνα στεφάνι κόκκινα
λουλούδια. Ἀξάφνα, ἀκούγεται ἔξω, ἀπ' τὴ μαρμαρίνη σκάλα, ἡ φωνὴ τῆς ἑσπέρης γυ-
ναίκας, σὲ καθάρια ἑλληνικά: «Πολίτες τοῦ Ἄργου, πολίτες τοῦ Ἄργου, τὸ με-
γάλο χρυσόφαρο μέσα στὸ μαῦρο δίχτυ, καὶ τὸ σπαθὶ ὑψωμένο. Πολίτες τοῦ Ἄργου,
τὸ σπαθὶ ὑψωμένο, δόγλωσσο, πολίτες τοῦ Ἄργου, πολίτες —». Δυνατὰ τύμπανα,
σάλπιγγες, θόρυβος, πῆγουν τὴ φωνὴ τους. Ἐνας ἄντρας, ὠραῖος, ἀσεκπῆς, μὲ πολε-
μικὴ στολή, μ' ἓνα μεγάλο, ματωμένο σπαθὶ στὸ χέρι, μπαίνει στὴν ἄδεια αἴθουσα.
Μὲ τ' ἀριστερὸ του χέρι παίρνει τὸ κρᾶνος ἀπ' τὴν κονσόλα. Τὸ φορεῖ ἀνάποδα. Ἡ
ἀλογοουρὰ στὸ πρόσωπό του. Σὰν προσωπεῖο. Βγαίνει. Ἡ φωνὴ τῆς παραλοισμένης
γυναίκας: «Πολίτες τοῦ Ἄργου, ἀργὰ πιά, ἀργὰ, πολίτες τοῦ Ἄργου —». Σταμα-
τάει. Τὰ τύμπανα δυναμώνουν. Ἡ πρώτη γυναῖκα μπαίνει στὴν αἴθουσα. Ὁρχή,
ὕψηλῃ, πανέμορφη. Ἀνεβαίνει σὲ μιὰ καρτέκλα. Κρεμαῖε στὸ καρφὶ τοῦ τοίχου μιὰ
ναυτικὴ κουλούρα. «Λάχεις», λέει. Ὑστερα πλησιάζει τὸν καθρέφτη καὶ διορθώνει
τὰ μαλλιά της).

ΑΘΗΝΑ, ΣΙΚΥΩΝ, ΗΡΑΙΟΝ, ΣΑΜΟΣ, Δεκέμβρης 1966 - Ὀχτώβρης 1970

Ίσως κ' ἐσύ, μιὰ τέτοια νύχτα, μέσα στὶς ἀντίρροπες
φωνές τῶν συμπολεμιστῶν σου, ν' ἀκουσες ὀλοκάθαρα
τὴν ἀπουσία τῆς δικῆς σου φωνῆς — ὅπως ἐγώ, τότε μὲ τὴν πανσέληνο
τ' ἀκουσα, ναί, πὼς ἐγώ δὲν ἐφώναζα· κ' ἔμεινα ἐκεῖ
καθηλωμένος ἀνάμεσα σ' ὄλους, ὀλομόναχος
ἀνάμεσα καὶ στοὺς πιὸ ἀγαπημένους μου, ὀλομόναχος
σ' ἕναν μεγάλο κύκλο ἐρημικόν, σ' ἕνα πανύψηλο ἄλωνα,
ν' ἀκούω μὲ τρομερὴ διαύγεια τίς φωνές τῶν ἄλλων, καὶ ταυτόχρονα

ν' ἀκούω τὴ σιωπὴ μου. Ἀπὸ κεῖ πάνω
ἀγνάντευσα γιὰ δευτέρη φορά τὴ λάμψη τῶν ὕπλων σου. Κ' ἐνόησα.

Ίσως κ' ἐσύ, μιὰ ἀνάλογη στιγμή, σεβάσμιε φίλε, θ' ἀποφάσισης
ν' ἀποσυρθεῖς. Τότε, θαρρῶ, θ' ἀφέθηκες νὰ σὲ δαγκώσει
τὸ φίδι τοῦ βωμοῦ. Γνώριζες, ἄλλωστε, πὼς μόνον
τὰ ὄπλα μας χρειάζονται, κι ὄχι τοὺς ἴδιους ἐμαῖς (ὅπως εἶπες).

Ὅμως ἐσύ εἶσαι τὰ ὄπλα σου, τὰ τίμια κερδισμένα
μὲ τὴ δουλειά, τὴ φιλία καὶ τὴ θυσία, δοσμένα ἀπ' τὸ χέρι
ἐκείνου ποὺ στραγγάλισε τὴν Ἑπτακέφαλον, ἐκείνου ποὺ σκότωσε
τὸν φύλακα τοῦ Ἄδη. Καὶ τῶδες
μὲ τὰ ἴδια σου τὰ μάτια· καὶ τῶδες: κληρονομιά σου
καὶ τέλειο ὄπλο σου. Αὐτὸ νικαίει μονάχα. Τώρα,
παρακαλῶ σε νὰ μοῦ δείξεις τὴ χρῆση. Ἡ ὥρα ἔφτασε.

Ίσως θὰ ποῦνε πὼς ἡ νίκη εἶναι μονάχα δική μου, κ' ἴσως θὰ ξεχάσουν
τὸν κάτοχο καὶ τὸν τεχνίτη — αὐτὸ κανένας δὲ θὰ τῦθελε·
μὰ τί σημαίνει αὐτὸ γιὰ σένα; — ἐσύ θὰ κρατήσεις
τὴν ὕστατη νίκη, καὶ τὴ μόνη (ὅπως εἶπες),
τὴ γνώση αὐτὴ τὴ μελιχρὴ καὶ τρομερὴ: πὼς δὲν ὑπάρχει καμμιὰ νίκη.

Ἐσύ μονάχος κρέμασες στὸ δέντρο τὸ ἄδειο σου ποικάμισο
γιὰ νὰ παραπλανήσεις τοὺς περαστικούς, νὰ ποῦνε: «πέθανε»
κ' ἐσύ κρυμμένος πίσω ἀπ' τοὺς θάμνους, ἀκούγοντας
πὼς νεκρὸν πιὰ σὲ θεωροῦσαν, νὰ ζήσεις
σ' ὄλο τὸ μῆκος τῆς δικῆς σου αἰσθησης· καὶ τότε θὰ μποροῦσες
νὰ φορέσεις ξανά τὸ ποικάμισο τοῦ εἰκονικοῦ θανάτου σου
ὥσπου νὰ γίνεις (ὅπως ἐγίνες) ἡ μεγάλη σιωπὴ τῆς ὑπαρξῆς σου.

Ἐνα δόρυ παλιό, βαμμένο στὸ αἷμα, ἀποσυρμένο ἀπ' τὴ μάχη,
μοναχικό, γαλήνιο, ἀνώφελο,
ἀκουμπισμένο ὀρθὸ στὰ βράχια, μὲ τὴ χάλκινη αἰχμὴ του
γραμμμένη στὸ φεγγάρι, τεθλασμένη ἀπ' τίς ἀχτίνες,
θὰ καμπυλώνεται σὰ δάχτυλο ἀνεξίθρησκο
ἐπάνω σὲ μιὰ λύρα — στὴν αἰώνια λύρα, ποὺ εἶπες. Τούτῃ τὴν ὥρα,
θαρρῶ πὼς νιώθω κατὰ ποῦ κοιτᾷ ἡ εὐγνωμοσύνη σου.

Τώρα θυμήθηκα ἕνα ἔνδοξο λυκόφως στὸν ὠκεανὸ — μιὰ νημεμία
λησμονημένη, ἀπίστευτη, — ἡ ἀκάλυπτη ἀπεραντοσύνη

τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν νερῶν· κανένα ἀκρωτήριο ἢ νησίδα,
μόνο οἱ τριήρεις σκιώδεις, πετώντας ἢ λάμνοντας
σ' ἕνα βαθύ, μυθικὸ τριανταφυλλῶνα· τὰ κουπιὰ
ἀθόρυβα, ὁμοιόμορφα, σὰ φαρδεῖές, διαγώνιες, νοτισμένες ἀχτίνες. Ἐνας
ναύτης
δοκίμασε νὰ τραγουδήσει, κ' ἔμεινε ἔτσι
μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ σὰ μιὰ τρύπα,
κι ἀνάμεσα τῆς φάνηκε ξανά τὸ φέγγος τῆς θάλασσας.

Τότε ἔλυσα κ' ἐγὼ τὴ ζώνη μου κ' αἰσθάνθηκα
τὴν ἴδια μου τὴν κίνηση ἤρεμη, ἀναπότρεπτη, ἀνεξήγητη,
μ' ἐκείνη τὴν αὐθεντικότητα τῆς μεταφυσικῆς. Κ' εἶταν σὰ νᾶλυνα
μιὰ προαιώνια θηλειὰ ἀπ' τὸ λαίμω μου. Κράτησα τὴ ζώνη μου γιὰ λίγο
κ' ὕστερ' ἀκούμπησα τὴ μιὰ τῆς ἄκρη στὸ νερό, βλέποντας νὰ χαράζει
μιὰ γαλήνια γραμμὴ μέσα στὸ ἀπέραντο, ἐνῶ, ταυτόχρονα,
στά δάχτυλά μου ἀντιχτυποῦσε ὁ ἀκίνητος σφυγμὸς
μιᾶς σπάνιας ἐλαφρότητας. Τότε,
τράβηξα ἀπ' τὸ νερὸ τὴ ζώνη μου, κ' ἔτσι βρεγμένη
τὴν ἐσφίξα καὶ πάλι δυνατὰ στὴ μέση μου.

Καμμιὰ φορά, τὸ φῶς τοῦ λυκόφωτος εἶναι μιὰ φώτιση — δὲν εἶναι; —
ἔτσι ἄπλετα καθρεφτισμένο στὸ νερό, ἐνωμένο
μὲ τὸ ἴδιο τὸ εἶδωλό του, αὐτόνομο
ἀπέναντι τῆς νύχτας καὶ τῆς μέρας — μιὰ ὀλότελα ἀνεξάρτητη σύνθεση
τῆς νύχτας καὶ τῆς μέρας. Τὸ φέγγος ἐκείνο,
τόσο σύντομο, κι ἀθάνατο ὡστόσο, — ἕνας ὀλόχρυσος θώρακας
ἀσφαλῆς τριγύρω στὸ στήθος μας· προπάντων
ἐκείνο τὸ ἄτρωτο, λεπτότατο στρώμα τοῦ ἀέρα
ἀνάμεσα στὸ θώρακα καὶ στὴ σάρκα μας, ποὺ ἐπιστρέφει ξανά πρὸς τὰ
μέσα

τὴν κίνηση τῆς ἀναπνοῆς μας πρὸς τὰ ἔξω. Κάποτε,
σὲ μιὰ βαθύτατη εἰσπνοή, νιώθουμε τίς αἰχμὲς τοῦ στήθους μας
ν' ἀγγίζουν μυστικά τὸ μέταλλο τοῦ θώρακα, δροσισμένο ἀπ' τὸ δεῖλι,
μὲ τὴν ὑπέρτατη ἡδονὴ τοῦ ἀνύπαρκτου, σ' ἐρωτικὴν ἀπτότητα.

Μπορῶ νὰ σοῦ δείξω τὸ σημάδι τῆς ζώνης πάνω στὸ σῶμα μου —
σφραγίδα ἐνὸς μικροῦ τροχοῦ — τὸ χαραγμένο ἀποτύπωμα τῆς πόρπης.
Ὡ, ναί, ἡ ἐλευθερία εἶναι πάντα κλειστή, περισφίγγει
ὀλόκληρο τὸ σῶμα — καὶ τὴ φτέρνα ὀπωσδήποτε.

Τὸ σφίξιμο, ἄλλωστε, τῆς ζώνης, ὑποχρεώνει τὸ στῆθος νὰ φαρδαίνει.
Αὐτὴ ἢ βαθεῖα κι ὀδυνηρὴ ἀπομάκρυνση, πού λίγο - λίγο ἡμερεῖει.

Ὅμως, ἄς μᾶς φυλάξουν οἱ θεοὶ νὰ μὴ γίνουμε αἰχμάλωτοι
ἔστω καὶ τῆς πιὸ ὠραίας ἀκόμη ἀποκάλυψης, μὴ χάσουμε γιὰ πάντα
τὴν τρυφερὴν ἀφέλεια τῶν μεταμορφώσεων
καὶ τὴν ἔσχατη πράξη τοῦ λόγου. Ἴσως αὐτὸ νὰ σὲ φόβιζε μόνον
μέσα στὴν πλήρη μοναξιά σου, — κ' ἡ ἔλλειψη τῶν ἀντικειμένων, λέω,
ὄχι γιὰ χρῆση σου, μὰ γιὰ ἐπαφή, γιὰ σύγκριση καὶ γιὰ παράσταση,
γιὰ ἀδελφικὴ παρομοίωση τοῦ ἀπέραντου καὶ στάθμηση τοῦ ἀστάθμη-
του.

Γι' αὐτὸ, τουλάχιστον, γύρνα μαζί μας. Τὸν περήφανο πόνο
τῆς ἀσυντρόφιαστῆς ἀγιοσύνης σου, δὲ θὰ τὸν μαρτυρήσω σὲ κανέναν.
Κανένας δὲ θὰ καταλάβει οὔτε κανένας ποτὲ θὰ τρομάξει
ἀπ' τὴν ἀνέγγιχτη εὐφροσύνη τῆς ἐλευθερίας σου. Τὸ προσωπεῖο τῆς
δράσης,
πού σοῦχω φέρει κρυφὰ μὲς στὸ γυλιό μου, θὰ καλύψει
τὸ διάφανο, μακρινὸ πρόσωπό σου. Φόρεσέ το. Πᾶμε.

Ὅταν θὰ φτάσουμε στὴν Τροία, τὸ ξύλινο ἄλογο, πού σοῦλεγα,
θᾶναι ἔτοιμο πιά. Ἐκεῖ μέσα θὰ κρυφτῶ μαζί μὲ τὰ ὄπλα σου. Αὐτὸ
θᾶναι

τὸ προσωπεῖο τὸ δικό μου, καὶ τῶν ὄπλων σου ἄλλωστε. Ἔτσι μόνον
τῆ νίκη θὰ κερδίσουμε. Αὐτὸ θᾶναι
ἡ νίκη μου, — κ' ἡ νίκη σου θέλω νὰ πῶ. Θᾶναι ἡ νίκη
ὄλων μαζί τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Θεῶν τους. — Τί νὰ γίνεις;
μονάχα τέτοιες νίκες ὑπάρχουν. Ἄς πηγαίνουμε.

Πέρασαν πιά τὰ δέκα χρόνια. Πλησιάζει τὸ τέλος.
Ἔλα νὰ δεῖς ὅ,τι πρόβλεψες. Νὰ δεῖς μὲ τί λάφυρα
ἀνταλλάξαμε τόσους νεκρούς μας μὲ τί δικές μας ἐχθρότητες
ἀνταλλάξαμε τοὺς παλιούς μας ἐχθρούς. Μέσα στὰ ἐρείπια,
πού οἱ στῆλες τῶν καπνῶν θὰ ὑψώνονται κάθετα πρὸς τὸν ἥλιο,
ἀνάμεσα στοὺς σκοτωμένους, τίς πεσμένες ἀσπίδες, τοὺς τροχοὺς τῶν
δίφρων,
ἀνάμεσα στοὺς γόους τῶν νικημένων καὶ τῶν νικητῶν, τὸ δικό σου
νοητικὸ, μειλίχιο χαμόγελο θὰ μᾶς εἶναι ἕνα φέγγος,
ἡ δική σου ἐπιείκεια καὶ σιωπὴ, μιὰ πυξίδα.

Ἔλα σὲ χρειαζόμαστε ὄχι μόνον γιὰ τὴ νίκη, μὰ, προπάντων,
μετὰ τὴ νίκη — ὅταν θὰμποῦμε, ὅσοι ἀπομείνουμε, ξανά στὰ καράβια,
γυρίζοντας
μαζί μὲ τὴν Ἑλένη, γερασμένη κατὰ δέκα χρόνια,
μὲ ἀλλοιωμένη προφορά, μὲ παραστάσεις ἄλλες μὲς στὰ μάτια τῆς,
κρύβοντας σὲ μακριὰ, χρυσοποικιλτα πέπλα
τὴν ξενητεία τῆς καὶ τὰ γηρατεία τῆς, κρύβοντας
μὲς στὰ δικά τῆς πέπλα καὶ τὴ δική μας ξενητεία, τὴν τύψη, τὴν ἀπελ-
πισία

καὶ τὸν μεγάλο, ἀφυγάδευτο τρόμο τῆς ἐρώτησης:
γιατί ἤρθαμε, γιατί πολεμήσαμε, γιατί καὶ πού ἐπιστρέφουμε;

Θαρρῶ πὼς κ' οἱ πιὸ ὠραῖες γυναῖκες, σὰν γεράσουνε,
γίνονται κάτι σὰ μητέρες, ὄλο συγκατάβαση καὶ πικρὴ καρτερία,
ὄλο στοργὴ καὶ τρυφερότητα, κι αὐτὴ μεταμφιεσμένη
σὲ ρητὴ τάχα δικαιοσύνη τῶν ἀναγκαιῶν σφαλμάτων,
τῶν ἀναγκαιῶν ἀπωλειῶν, τῶν ἀναγκαιῶν δέκα χρόνων. Τότε, οἱ γυ-
ναῖκες
φουχτώνουν τὰ κλειδιά τῆς ζώνης τους καὶ μὲ τίς δυὸ παλάμες τους,
μὲ μιὰ κοινότατη χειρονομία σὰ νὰ τίς ἐπίασε σφάχτης στὴ μέση —
ὠραῖες γυναῖκες, γερασμένες, μυθικὲς μητέρες,
σὲ μιὰ ὑστατὴ χειρονομία ἀπλῆς ἀγιότητας:
μὴ δοῦμε πὼς ἐκεῖνα τὰ κλειδιά τίποτε πιά δὲν ξεκλειδώνουν.

Πῶς θὰ τὸ ἀντέξουμε τὸ βλέμμα τῆς Ἑλένης,
πίσω ἀπ' τὰ σκοτεινά, σπιθίζοντα πέπλα τῆς,
μέσα στὸ μελιχρὸ φέγγος τῶν ἀστρων, στὴν ἀνερεύνητη νύχτα,
ἐνῶ οἱ κωπηλάτες θὰ σιωποῦν καὶ τὰ κουπιά θὰ χτυπᾶνε
τὰ μυστικά, ὠκεάνεια τύμπανα τῆς ἐπιστροφῆς, στὸ ρυθμὸ τοῦ ἀνεπί-
στρεπτου;

Γι' αὐτὴ τὴν ὥρα, τουλάχιστον, μείνε κοντά μας. Αὐτὸ μᾶς χρειάζεται
περισσότερο ἀκόμη κι ἀπ' τὰ ὄπλα σου. Καὶ τὸ γνωρίζεις.
Ἴδου τὸ προσωπεῖο πού σοῦ ἔφερα. Φόρεσέ το. Πηγαίνουμε.

(Ὁ ἥρεμος γενειοφόρος, πῆρε τὸ προσωπεῖο καὶ τὸ ἀκούμπησε χάμω. Δὲν τὸ φό-
ρεσε. Τὸ πρόσωπό του λίγο - λίγο μεταμορφώνεται. Γίνεται πιὸ νέο, πιὸ θετικό, πιὸ

πρόν. Σὰ ν' ἀντιγράψει τὸ προσωπεῖο. Μεγάλῃ πένθη καὶ ἀναμνή. Ἐνα ἄστρο ἔπαισε.
Ὁ Νέος ἔνωσε ἕνα ἐλάχιστο φύσημα, στὸ πρόσωπό του καὶ τὰ μαλλιά του χώρισαν
στρωτὰ στὴ μέση ἀπὸ μόνον τους, σὰν ἀπὸ μιὰ λεπτὴ, χρυσὴ χτένα. Κάτω, στ' ἀκρο-
γιάλι, ἀκούγεται τὸ τραγοῦδι τῶν ναυτῶν — ἕνα ἀπροσποίητο, λαϊκὸ τραγοῦδι, περι-
κλεινόντας σκοπιὰ, κατάρτια, κωπηλάτες, ἄστρα, πίκρα πολλὴ καὶ λεβεντιά καὶ καρ-
τερία — ὄλη τὴ σκοτεινὴ, σπιθόβολη θάλασσα, ὄλη τὴν ἀπεραντοσύνη, σὲ ἀνθρώπινα
μέτρα. Ἴσως νᾶταν τὸ ἴδιο τραγοῦδι, πού, ἀπὸ ἄλλο δρόμο, εἶχε γνωρίσει κι ὁ Ἑρη-
μίτης. Κ' ἴσως γι' αὐτὸ νὰ πῆρε τὴν ἀπόφασή του. Σηκώθηκε ἤσυχα, ἔφερε ἀπ' τὴ
σηλιά τὰ ὄπλα του, τὰ παρέδωσε στὸν Νέο, τὸν ἔφησε νὰ περάσει μπροστὰ, καὶ τὸν
ἀκολούθησε πρὸς τὸ ἀκρογιάλι. Καθὼς προχωροῦσε ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ στὰ
ξερὰκαθα, ἔβλεπε τὰ ὄπλα του πού προπορεύονταν, νὰ λαμπυρίζουν στὴν ἀστροφεγ-
μὴ καὶ ἀκούγεται ν' ἀντιχεῖ στὸ μέταλλό τους τὸ τραγοῦδι τῶν ναυτῶν. Κ' εἶταν ἔτσι σὰ
ν' ἀκολουθοῦσε ὄχι τὸν Νέο, ἀλλὰ τὰ ἴδια του τὰ ὄπλα, βαδίζοντας πρὸς τὰ ἐκεῖ πού
ἔδειχναν πάντα οἱ στυλινές, καλοακονισμένες αἰχμές τους — ἐναντίον τοῦ θανάτου.
Κ' ἐκεῖνο τὸ προσωπεῖο εἶχε ἀπομείνει ἐκεῖ πάνω, στὰ βράχια, ἔξω ἀπ' τὴ σηλιά,
λαμπυρίζοντας κι αὐτὸ μὲς στὴ μυστηριώδη μακαριότητα τῆς νύχτας, μὲ μιὰ παρά-
ξενη, ἀκατανόητη κατάφαση).

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΜΟΣ, Μᾶης 1963 - Ὀχτώβρης 1965

Ποιήματα Θ', Κέφαλος

Ἀντιστροφή

Ἐνα βαθύ φεγγάρι στάθηκε ψηλά στὸν ἀέρα
σάν τὸ ἐσωτερικό ἑνὸς πηγαδιοῦ ἀντεστραμμένο.
Ἐρίξαν πάνω τὸν κουβά κι ἤπιαν σιωπὴ καὶ πέτρωσαν.
Τὴν ἄλλη μέρα ἕνα πουλί τοὺς ζύπνησε καὶ δὲ μετάνιωσαν.
Δὲν ἦταν ἄλλωστε στὸ χέρι τους νὰ προτιμήσουν.

Ἀόριστη συγγένεια

Τὰ μάτια του δυὸ πράσινες σταγόνες φῶς.
Τὸ στόμα του σφιγμένο – δὲν μπορούσες νὰ τὸ παρομοιάσεις.
Ἐνας ἄνθρωπος, ἴσως, χτισμένος σ' ἕναν τοῖχο.

Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος τοῦ τοίχου θὰ ὑπῆρχε μιὰ σειρά ἀνοιχτὰ παράθυρα:
ἔμπαινε φῶς ἰσχυρό κι ἀνοιχιάτικος ἀέρας –
γι' αὐτὸ ἦταν τὰ μαλλιά του τόσο νεανικά ἀναστατωμένα.

Μὰ οἱ ἄλλοι δὲν μπορούσαν νὰ κοιτάξουν ἀπ' αὐτὰ τὰ παράθυρα. Ὡστόσο
ἦταν στιγμές πού ἀκοῦγαν τὰ παραθυρόφυλλα νὰ πλαταγίζουν
σάν ἀνοιχτές φτεροῦγες ἀγνωστων πουλιῶν. Καὶ τότε
ὄλοι κοιτάζαμε πιὸ πέρα, ἀναγνωρίζοντας ἀόριστα ὅτι
τὸ φῶς, ἡ πέτρα, τὸ νερὸ καὶ τὰ χέρια μας εἶχαν τὴν ἴδια οὐσία.

Ὁ καθρέφτης κι ἡ πόρτα

Περίμενε (δὲν ἤξερε τί) μέσα σὲ μιὰ ἀχρησιμοποίητη ἡμερία.
Δεξιά του ὁ καθρέφτης· ἀριστερά του ἡ τζαμόπορτα.
Μές στὸν καθρέφτη καθρεφτίζεται ἡ πόρτα πού οδηγεῖ
ἄλλοι σὲ ἄλλα δωμάτια, μὰ σ' ἕναν ἐσωτερικὸ οὐρανό. Στὴν πόρτα
δὲν καθρεφτίζεται ὁ καθρέφτης. Ὅταν σηκώθηκε
τράβηξε ἀφηρημένος ἴσα στὸν καθρέφτη. Ἐκεῖ
τὸν χτύπησε στὸ μέτωπο τὸ ψυχρὸ κρύσταλλο. Τότε
κατάλαβε πὼς ἡ ἔξοδος ἦταν ἀπ' τ' ἄλλο μέρος,
κατάλαβε πὼς δὲν μπορούσε μὲ κανέναν τρόπο
νὰ ὑπερπηδήσει τὸ κρύσταλλο καὶ τὸν ὀρθωμένο ἑαυτὸ του
οὔτε κι ἂν περπατοῦσε ξιπόλητος ἐπάνω στὰ σπασμένα τζάμια
γιατί σὲ κάθε κομμάτι γυαλί θὰ ξανάβρισκε τὸ θυμωμένο πρόσωπό του
πολλαπλασιασμένο σ' ἐχθρική στρατιά. Στράφηκε τότε
καὶ βγήκε ἀπ' τὴν πόρτα ὑποταγμένος καὶ γαλήνιος.
Σὲ τίποτα δὲν ὠφελοῦσε ν' ἀγνοεῖ τὸ τί περίμενε
καὶ ν' ἀντιστρέφει τίς θέσεις τῶν πραγμάτων.

Ένας
πινάκας
βε βιφεές
ανειχίēs
(1959)

Τὸ βάρος τοῦ ἀδειου

Ἐνας τοῖχος γυμνός. Δυὸ μεγάλα καρφιά στὴν ἄσπρη ἐπιφάνεια:
δυὸ σκουριασμένα καρφιά, – τίποτα δὲν κρατοῦσαν,
μόνον τὸ ἀόρατο βάρος τοῦ ἀδειου. Ἐκεῖνος
ἔνωσε τοῦτα τὰ καρφιά μπηγμένα στὸ πλευρὸ του. Σηκώθηκε
καὶ κρέμασε πάνω τους δυὸ μικρές ὑδατογραφίες –
ἢ μιὰ: θαλασσινὸ λυκόφως μὲ μιὰ θάρκα στὸ βάθος,
ἢ ἄλλη: δυὸ ἐλαφάκια πλάι σὲ μαρμαρένια κρήνη.
Καμιὰ οὐλὴ πιά στὸ πλευρὸ του οὔτε στὸν τοῖχο,
καί, μάλιστα, ἀπ' τὸ φωτισμένο τζάμι τοῦ παράθυρου
τὰ δυὸ ἐλαφάκια τὸν κοιτοῦσαν μὲ γλυκιὰ κατανόηση.

Δοκιμασία τῆς εἰλικρίνειας

Ἡ εἰλικρίνεια – εἶπε – εἶναι κι αὐτὴ ἕνας θώρακας, – ἴσως ὁ πιὸ
ἀσφαλῆς,
ἕνας θώρακας γυμνός γιὰ τοὺς γυμνοὺς. Κανείς δὲν τολμάει
νὰ χτυπήσει ἕναν γυμνό. Ὅσο γιὰ μένα – εἶπε –
ἐγὼ εἶμαι πάντοτε ντυμένος. Τὸν κοιτάξαμε –
ἔτρεμε σύγκορμος μέσα στὴ γύμνια του. Μόνο τὰ μάτια του
λάμπαν σὰ δυὸ κουμπιὰ πού κούμπωναν κι ἀπόκρυβαν τὴν ὁμορφιά του.

Τότε ἦταν πού ὄλα τὰ μαστίγια σφύριξαν πάνω του
ἐνῶ τὰ μάτια του βάθαιναν, βάθαιναν,
ἄχι, τώρα, κουμπιὰ, μὰ δυὸ τρύπες
ὅπου μέσα τους ἔσταζε λίγο νερὸ, προσπαθώντας ἀκόμη
νὰ μιμηθεῖ τὸ λαμπύρισμα δυὸ τελευταίων ἄστρων.

Μαρτυρίες Α' (1957-63)

Τὸ ἀνέβασμα

Καθόταν μέρες στὸ ξένο χωράφι, – ὄλο λογάριαζε
ν' ἀνέβει κρυφὰ στὴ γυμνωμένη συκιά, νὰ κοιτάξει
ἀπὸ ψηλὰ τὸν κόσμο, μὲ τὴν αἴσθησι, ἑνὸς φύλλου
ἢ ἑνὸς πουλιοῦ· μὰ πάντα κάποιος θὰ περνοῦσε,
καὶ πάντα ἀνέβαλλε γιὰ ἀργότερα.

Ἐνα δεῖλι,

κοίταξε ὀλόγυρα, – ἐρημιά – σκαρφάλωσε
στὸ πιὸ ψηλὸ κλαδί, καὶ τότε ἀκούστηκαν
φωνές μὲς' ἀπ' τοὺς θάμνους: «Τί κάνεις ἐκεῖ πάνω;»,
φωνές μεγάλες, κι ἀποκρίθηκε: «Ἐνα σύκο,
εἶχε ἕνα τελευταῖο σύκο». Τὸ κλαδί τσακίστηκε.
Τὸν σήκωσαν. Κρατοῦσε τὸ δεξί του χέρι σφιχτοκλειδωμένο.
Ὅταν τοῦ ξέσφιξαν τὰ δάχτυλα, δὲ βρῆκαν τίποτα.

Διεργασία

Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἀφοπλιζόταν. Πρῶτα γούθηξε τὰ ρούχα του,
ἀργότερα τὰ ἐσώρουχά του, ἀργότερα τὸ δέρμα του,
ἀργότερα τὴ σάρκα καὶ τὰ ὅστα του, ὥσπου στὸ τέλος
ἔμεινε αὐτὴ ἡ ἀπλή, ζεστή, καθάρια οὐσία,
πού μόνος του, ἀφανῆς καὶ χωρὶς χέρια, τὴν ἔπλαθε
μικρὰ λαγήνια, ποιήματα κι ἀνθρώπους.
Καὶ πιθανόν, ἕνας ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς, νὰ 'ταν κι ἐκεῖνος.

Σχεδόν ταχυδακτυλουργός

Από μακριά χαμηλώνει τή λάμπα, μετακινεί τις καρέκλες
χωρίς νά τις έγγίσει. Κουράζεται. Βγάζει τό καπέλο του κι αερίζεται.
Ύστερα, μέ μιά κίνηση συρτή, βγάζει τρία τραπουλόχαρτα
δίπλα απ' τ' αὐτί του. Διαλύει ένα πράσινο, παυσίπονο άστέρι
σ' ένα ποτήρι νερό, αναδεύοντάς το μέ ένα άσημένιο κουταλάκι.
Πίνει τό νερό και τό κουτάλι. Γίνεται διάφανος.
Φαίνεται μέσ στό στήθος του νά πλέει ένα χρυσόψαρο.
Ύστερα γέρνει κατάκοπος στόν καναπέ και κλείνει τά μάτια του.
«Έχω ένα πουλί μέσ στό κεφάλι μου», λέει. «Δέ μπορώ νά τό βγάλω».
Οί σκιές δύο μεγάλων φτερών γεμίζουν τό δωμάτιο.

Ο κλέφτης

Κλέφτης, — σ' αλήθεια, κλέφτης, άσημος, σεσημασμένος· παραμόνευε
γυναίκες κι άντρες, γέρους και παιδιά, φύλλα, παράθυρα, λαμπτήρες,
παλιές κιθάρες, ραπτομηχανές, ξερά κλαδιά, τόν έαυτό του. Όλο
έκλεβε
μιά στάση τους, μιάν έκφρασή τους, τ' αποσιγήαγα πού πετούσαν στό
δρόμο,
τά ρούχα τους, όταν γδύνονταν τήν ώρα του έρωτα, τή σκέψη τους,
τ' άγνωστα σχήματά τους, τά δικά τους, τά δικά του, κι έφτιαχνε
μεγάλες, περιεργές άνθοδέσμες ή φύτευε γλάστρες. Τώρα,
σ' άνθοπωλείο τής γωνιάς, πίσω απ' τά τζάμια, τόν βλέπαμε
νά ραντίζει μέ τήν τρόμπα τά μεγάλα τριαντάφυλλα, τίς ντάλιες, τά
γαρύφαλλα
χωρίς νά τά πουλάει μήτε νά τά χαρίζει· — ένας κλέφτης ιδιόρρυθμος,
ένας παρηκμασμένος πρίγκιπας μέσα στή σέρα του. Μόνο τό πρόσωπό
του,
ώχρό, ξεχώριζε ανάμεσα στους πανύψηλους κρίνους,
σάν ένας νεκρός μέσα στό γυάλινο του φέρετρο. Όστόσο,
στά κρύα του χειμώνα, αυτό τό άνθοπωλείο μέ τ' απούλητα άνθη,
πάντα μάς έδινε τήν αίσθησή μιάς αιώνιας άνοιξης· κι άς μάθαμε άργό-
τερα
πώς όλ' αυτά τά λουλούδια ήταν χάρτινα, βαμμένα
μέ κόκκινη και κίτρινη μπογιά — πιότερο κόκκινη — σε διάφορους τόνους.

Μόνος μέ τή δουλειά του

Όλη τή νύχτα κάλπαζε μονάχος, άγριεμένος, σπιρουίζοντας αλύπητα
τά πλευρά του άλόγου του. Τόν περιμεναν, λέει, τό δίχως άλλο,
ήταν μεγάλη ανάγκη. Σάν έφτασε μέ τά χαράματα,
κανείς δέν τόν περιμενε, κανείς δέν ήταν. Κοίταξε όλόγυρα.
Έβρημα σπítια, κλειδωμένα. Κοιμόνταν.
Άκουσε πλάι του τ' άλογό του πού λαχάνιαζε —
άφροί στό στόμα του, πληγές στα πλευρά του, γδαρμένη κι ή ράχη του.
Άγκάλιασε τό λαιμό του άλόγου του κι άρχισε νά κλαίει.
Τά μάτια του άλόγου, μεγάλα, σκοτεινά, έτοιμοθάνατα,
ήταν δύο πύργοι δικιά του, μακρινιά, σ' ένα τοπίο πού έβρεχε.

Ξεπέρασμα κινδύνου

Κάθε τόσο, ένα άστρο ή μιά φωνή
πέφτει τόσο βαθιά, πού αὐτός κρατιέται
από τά κάγκελα του μπαλκονιού ή από 'να χέρι
(άν βρισκεται ένα χέρι) μή βουλιάξει μέσα του.

Τό πιό πιστό του χέρι, είναι τ' άλλο του χέρι.
Όμως έτσι τά χέρια του τόν κλείνουν σ' έναν κύκλο.
Δέν τό άντέχει. Κι άπλώνει τά χέρια του
σά νά 'ναι ν' άγκαλιάσει κάποιον ή σέ στάση ισορροπίας.

Κι έτσι, σά σκοινοβάτης, κοιτώντας όλοίσα μπροστά του
κρατιέται ειθύτην ή επάνω απ' τό ίδιο του τό βάθος.

Μαρτυρίες Β' (1964-65)

Περίπου

Παράταιρα πράγματα παίρνει στά χέρια του — μιά πέτρα,
ένα σπασμένο κεραμίδι, δύο καμένα σπέρτα,
τό σκουριασμένο καρφί στόν απέναντι τοίχο,
τό φύλλο πού μπήκε απ' τό παράθυρο, τίς στάλες
πού πέφτουν απ' τίς ποτισμένες γλάστρες, τ' άχυρο εκείνο
πού 'φερε χτές ό άέρας στα μαλλιά σου, — τά παίρνει
κι εκεί στήν αὐλή του χτίζει περίπου ένα δέντρο.
Σ' αυτό τό «περίπου» κάθεται ή ποίηση. Τή βλέπεις;

Άνεπιβεβαίωτο

Πάντα του επέμενε σ' εκείνο τό μεγάλο φέγγος.
Τό έγγιζω, — λέει — όχι μόνο τό βλέπω — δέν τό βλέπω,
μόνο τό έγγιζω, τό έχω, τό είμαι. Κι όπως νύχτωνε,
και δέν ξεχώριζαν πιά μέσ στήν κάμαρα, τραπέζια, δίσκοι,
οί θαλασσογραφίες, τό έκκρεμές, οί μορφές μας,
εκείνος, πράγματι, έφεγγε όλος πάνω στήν καρέκλα του,
έφεγγε κι ή καρέκλα του μέ τά τέσσερα πόδια της
σά στεριωμένα σ' ένα σύννεφο. Θελήσαμε
νά τόν άγγιζουμε για νά βεβαιωθούμε. Δέν τομήσαμε όμως
νά σηκωθούμε απ' τή θέση μας, γιατί βρισκόμαστε σκυμμένοι
στό πάνω κεφαλόσκαλο μιάς σκάλας χωρίς σκαλοπάτια,
μιάς πανύψηλης σκάλας πού δέν τήν είχαμε άνέβει.

Η άδάμαστη

Όχι γαλάζιος, — λέει, — ό ούρανός είναι κόκκινος
μέ κίτρινες κουκκίδες. Έτσι λέει. Σηκώνει τό χέρι της,
παίρνει τό κόκκινο πιάτο απ' τό ράφι, κόβει τό μήλο,
πετάει απ' τό παράθυρο τό μήλο και τό πιάτο,
στέκεται άντίκρου στόν καθρέφτη και χτενίζεται,
μέ κόκκινα παπούτσια, πράσινα μαλλιά, γαλάζια στήθη,
μέ τό μαχαίρι ανάμεσα σά δόντια της σά χαλινάρι,
έτοιμη νά πηδήσει τό ειδώλο της, μέ τό κόκκινο άλόγό της —
κι άστραψε ή χαιτή σ' ένα τίναγμα στό βάθος του καθρέφτη.

Άκροβάτης

Μυώδης κι εύπλαστος. Κανένα σχήμα τής γεωμετρίας
δέν είναι ξένο στό σώμα του. Λυγίζει πίσω,
κάνει έναν κύκλο, βγάζει τό κεφάλι του
ανάμεσα στα πόδια του· τό πρόσωπό του
χαμογελάει πλάι στα παπούτσια του· τινάζεται
πιάνει τούς άστραγάλους του στόν άέρα· κάθεται εκεί
δύο τρία λεπτά· γυρίζει πάλι. Σ' άνεο τάνυσμα,
τά μέλη του φαίνονται γυμνά. Τό χρώμα του αλλάζει
απ' τό τριανταφυλλί στό βαθυπόφυρο — ένα χρώμα
θεμελιώδες, σάρκινο, — σκεπάζει τά σχήματα·
δέ διακρίνεται ό άθλος του — όλόγυμος. Μονάχα
σάν στέκεται όρθιος κι ασάλευτος, κλαίει.
Τότε χειροκροτάμε, φωνάζουμε, φεύγουμε.
Τά φωτα χαμηλώνουν στό διάδρομο. Σβήνουν.

Τό σώμα του άνέμου

Τόν είδα όλόσωμο τόν άνεμο, όλόσωμο, — λέει —
μέ μάττισε στα μάγουλα, μου φουχτώσε
τά στήθια και τά σκέλια· τά γόνατά του
μου χτύπησαν τά γόνατα· μου πάτησε
τά δάχτυλα των ποδιών· — τόν είδα, σάς λέω,
έδω, σώμα μέ σώμα, όρθοι κι οί δύο μας. Τώρα,
έχω στό στόμα μιά μεγάλη έρμηιά
κι έννια σαρκόδη φύλλα γύρω στό λαιμό μου.

Άλλη άργία

Όλα ήταν καλά. Τά σύννεφα στόν ούρανό.
Τό βρέφος στήν κούνια. Τό παράθυρο
στό πλυμένο ποτήρι. Τό δέντρο στήν κάμαρα.
Έη ποδιά τής γυναίκας στήν καρέκλα.
Οί λέξεις στό ποίημα. Και μόνο
ένα κατάστιπνο φύλλο στεκόταν απ' έξω,
και τό κλειδί περασμένο σ' ένα πούπουλο.

Μαρτυρίες Γ' (1961-67)

Τό μυστικό τής έπιτυχίας

Χρόνια και χρόνια παραγνωρισμένος, ολομόναχος. Τό 'ριξε, τέλος, στις νεκρικές ληκύθους, μελανές, έρυθρές, λευκές προπάντων - ήξερε πώς καθέννας έχει τούς νεκρούς του, κι ήξερε άκόμα πώς μέ τήν έννοια του θανάτου προστατεύονται όλοι άπ' τήν έχθρότητα τών άλλων κι άπ' τίς ίδιες τους έπιθυμίες. Μ' αυτό τό πνεύμα τώρα έργάστηκε. Και πέτυχε γρήγορα. Δοξάστηκε, πλούτισε, γράφτηκε τ' όνόμα του στή στήλη τών ήρώων.

Όστόσο τό μυστικό του τής έπιτυχίας δέ βρισκόταν σ' αυτό. Πάνω στις νεκρικές ληκύθους έχαραζε τά πιό όμορφα γυμνά νεανικά κορμιά, σέ στάσεις έρωτικές και, κάποτε, προκλητικές. Άλλά ή διάχυτη μελαγχολία του θανάτου έδινε στους άγοραστές και θαυμαστές του ένα πρόσχημα για ν' άποφεύγουνε, κι αυτός κι εκείνοι, σχόλια τρίτων, κακεντρέχειες κι ύποψιες.

Ταναχραιές (1967)

Άκροβασία

Άκούμπησε τά χέρια του στό πάτωμα· στάθηκε άνάποδα· όχι μόνο μέ άνεση, σέ καθάρια κάθετο, μά περπατούσε κιόλας, έτσι κάπως σά νά 'κανε τό παρελθόν παρόν, και αντίστροφα. Όσπου άνοιξε μία τρύπα και τόν κατάπιε όλόκληρον. Τά χάσαμε. Κείνη τήν ώρα χτύπησε ή πόρτα. Τρέξαμε άνήσυχοι. Μπορεί νά μάς κατηγορούσανε για φόνο. Άνοιξαμε. Ήταν αυτός, μ' ένα καλάθι πορτοκάλια στό δεξί του χέρι.

Λιθοβολισμός ταχυδακτυλουργού

Όμορφος άντρας, - τό μελαχρινό του δέρμα, τά κατάμαυρα μαλλιά του κι αυτή ή θλιμμένη πονηρία στό μάτια, άπ' τή μεγάλη έμπειρία τών θεατών και του έαυτού του. Φυσούσε ψηλά τόν καπνό του τσιγάρου του (τά χείλη του σέ στάση φιλιού), - χρυσά και γαλάζια δακτυλίδια άνέβαιναν στον άέρα. Ένα κύλησε κάτω. Τό πήρε ένα παιδί. Πολύχρωμες ταινίες έβγαζε άπ' τό στόμα του σαν συνέχεια τής γλώσσας του. Πρώτο, δεύτερο, τρίτο περιστέρι άπ' τό καπέλο του. «Κι άλλα - του φωνάζαμε - άληθινά πουλιά», (όπως και ήταν). «Κι άλλα κι άλλα». Τότε, εκείνος, μέ μιάν εξαίσια ιερατική χειρονομία, σά ν' άποκάλυπτε τ' άχραντα μυστήρια, ξεκούμπωσε τό τελευταίο κουμπί του. Ένα θάμβος. Σιωπή. Κι άμέσως ύστερα θύελλα οι πέτρες σφύριξαν τριγύρω του και τόν εκάλυψαν.

Ποιήματα Γ', Κέδρος Επαναλήψεις Α' (1963-65)

Καθρεφτίσματα

Σάν βράδιασε, τά πάντα, άσήμαντα, άλαμπή, φαρμένα, πέρασαν πρós τό μέρος του ίσκιου. Τότε φάνηκε στή γωνία ό θαυματοποιός, μέ τό μεγάλο φίδι τυλιγμένο αυτοκρατορικά στό γυμνό μπράτσο του. Μές στά γένια του τρεμόλαμπαν κρυμμένα καθρεφτάκια μεταδίδοντας ιπτάμενα άποσπάσματα άπ' τίς τελειωμένες μας κινήσεις.

Επαναλήψεις Β' (1968)

Μετά τήν ήττα

"Υστερ' άπ' τήν πανωλεθρία τών Άθηναίων στους Αιγός Ποταμούς, και λίγο άργότερα μετά τήν τελική μας ήττα, - πάνε πιά οι έλεύθερες κουβέντες μας, πάει κι ή Περίκλεια αίγλη, ή άνθηση τών Τεχνών, τά Γυμναστήρια και τά Συμπόσια τών σοφών μας. Τώρα βαριά σιωπή στήν Άγορά και κατήφεια, κι ή άσυδοσία τών Τριάντα Τυράννων. Τά πάντα (και τά πιό δικά μας) γίνονται έρήμην μας, χωρίς καθόλου τή δυνατότητα μιās κάποιας προσφυγής, μιās υπεράσπισης ή άπολογίας, μιās έστω τυπικής διαμαρτυρίας. Στή φωτιά τά χαρτιά και τά βιβλία μας· κι ή τιμή τής πατρίδας στό σκουπίδια. Κι αν γινόταν ποτέ νά μάς επέτρεπαν νά φέρουμε για μάρτυρα κάποιον παλιό μας φίλο, αυτός δέ θά δεχόταν από φόβο μήπως και πάθει τά δικά μας - μέ τό δικίο του ό άνθρωπος. Γι' αυτό καλά είναι έδώ, - μπορεί και ν' άποχτήσουμε μιιά νέα επαφή μέ τή φύση κοιτώντας πίσω από τό σύρμα ένα κομμάτι θάλασσα, τίς πέτρες, τά χορτάρια, ή κάποιο σύννεφο στό λιώγερμα, βαθύ, βιολετί, συγκινημένο. Κι ίσως μιιά μέρα νά βρεθεί ένας νέος Κίμωνας, μυστικά όδηγημένος από τόν ίδιο αϊτό, νά σκάψει και νά βρεί τή σιδερένια αίχμη άπ' τό δόρυ μας, σκουριασμένη, λιωμένη κι αυτήν, και νά τήν κουβαλήσει έπίσημα σέ πένθιμη ή δοξαστική πομπή, μέ μουσική και στεφάνια στήν Άθήνα.

Διαμελισμός

Ἀφήστε με ἔξω ἐμένα· ἀφήστε με - παρακαλοῦσε - καμιάν ἔχτρα δέν ἔχω γιά τούς δύο σας (κι ἴσως μέσα του ἔλεγε: μήτε φιλία· μόνο τήν ἴδια πίκρα γιά τόν ἕνα καί τόν ἄλλο). Ἄν δέν μπορεῖτε νά φιλιωθεῖτε σάν Ἕλληνες, Λακεδαιμόνιοι κι Ἀθηναῖοι, ἀφήστε με ἔξω ἐμένα. Ἐγώ τί μπορῶ; Δύο μέτρα τόπο ὄλο ὄλο κρατῶ σ' αὐτή τή γῆς - τρεῖς κωδωνιές, μιά ἐλιά, κάτι τριαντάφυλλα. Ἀφήστε με ἔξω, - ὁ κῆπος, τό πηγάδι, τό παλιό τρύπιο σιγλί μου, καί κάτου, ἡ σήραγγα ἡ κρυφή, τόν κόσμο ν' ἀνταμώνω.

Ἐκεῖνοι, τραβώντας ὁ ἕνας ἀπό δῶ καί ὁ ἄλλος ἀπό κεῖ, τόν διαμελίσαν.

Κι ὁ κῆπος του, ποτέ, ὅσο τούτη τή χρονιά, δέν εἶχε ἀνήσει - εἶχαν ψηλώσει πολύ οἱ τριανταφυλλιές, καί τ' ἀγιοκλήματα κρεμόνταν ἔξω ἀπ' τήν πλίθινη μάντρα του, κάτω ἀπ' τό ντουφεκίδι.

Λέρος, 26.III.68

Τό τέλος τῆς Δωδώνης, II

Ἔτσι πού γκρεμιστήκαν οἱ θεοί, δέν ἤξερε κανένας κατά πού νά στρέψει.

Οἱ ἄρρωστοι μέναν στά κρεβάτια τους μέ τά μάτια κλεισμένα. Μέσ στά παπούτσια τους σαπίζαν τά σουράπια τους, καί δύο λουλούδια στό ποτήρι.

Οἱ πονηροί προσαρμοστήκαν γρήγορα. Βάλανε πάλι τά καλά τους, περνοδιαβαίνουν στό παζάρι, συζητοῦν, ἐμπορεύονται. Ἀνάλαβαν τήν ὑπεράσπιση τοῦ ἐπιδρομέα. Ἀλλάζανε τά ὀνόματα τῶν δρόμων καί τῶν ναῶν - πρόχειρες ἀντικαταστάσεις. Ὁ Δίας κι ἡ Διώνη δῶσαν τή θέση τους στόν Ἰησοῦ καί στήν Παρθένο. Ὁ Θεοδόσιος τ' ἀποτελεῖωσε ὅλα - τί βωμούς καί τί ἱερά, καί τό μεγάλο ἐκεῖνο δέντρο

τό καταστόλιστο ἀπ' τά τόσα ἀφιερώματα.

Κι ὥστόσο ἀκόμα

ὑπάρχουν κάμποσοι (κι οἱ πιό καλοί) πού δέ συνετιστήκαν. Περιμένουν πάλι

ἄλλους καλύτερους θεούς κι ἀνθρώπους· δυσανασχετοῦν, διαμαρτύρονται, ὀνειρεύονται, ἐλπίζουν. Ἐμεῖς, οἱ λίγοι (πού, ὅσο νά 'ναι, κάτι σκεφτόμαστε)

παραιτηθήκαμε ἀπό τέτοιες πολυτέλειες, κι ἀπ' τήν ἴδια τή σκέψη· σάβουμε τό μικρό χωράφι μας· καμιά φορά κοιτάζουμε τά σύννεφα, γαληνεμένοι, σχεδόν ἀσφαλεῖς. Μιά μέρα βρήκαμε σ' ἕνα χαντάκι ριγμένο κεῖνο τό ἀγαλμάτιο, πού χτύπαγε μέ τό ραβδί του τά μετάλλινα σκεύη

δίνοντας ἤχους μαντικούς. Γιά λίγο μᾶς συγκίνησε. Εἶπαμε κάπου νά τό φυλάξουμε. Πρός τί; Κεμήλια τώρα θά κρατᾶμε; Κι ἂν μᾶς τό βρῖσκανε; Τ' ἀφήσαμε κειδά. Ρίξαμε καί δύο φούχτες χῶμα.

Τό σκυλί διάζονταν. Ὁσμίζονταν τά δέντρα. Πέφταν κιόλας μεγάλες σταγόνες.

Λέρος, 7.X.68

Ὁ ἀπαράδεκτος

Ἀποτραβήχτηκε ἀπ' τή συντροφιά μας λίγο λίγο, σάν κάπως λυπημένος, σάν κάπως παράξενα γαλήνιος, σά νά 'χε ἀνακαλύψει κάτι μεγάλο κι ἀμετάδοτο - ἕνα ἄγαλμα ἀκέφαλο, ἕνα ἄστρο, μιά ἀλήθεια,

μιά τελευταία καί μόνη ἀλήθεια - ποιάν; - τόν ρωτήσαμε. Ἐκεῖνος δέ μίλησε, σά νά 'ξερε τάχα πῶς ἐμεῖς δέν μπορούσαμε μήτε πού θέλαμε νά μάθουμε.

Τήν πρώτη πέτρα

τοῦ τή ρίξαμε οἱ φίλοι του. Οἱ ἀντίπαλοι ἄλλο πού δέ θέλαν. Στή δίκη

τόν ρώτησαν, τόν ξαναρώτησαν. Ἐκεῖνος οὔτε λέξη. Τότε ὁ πρόεδρος χτύπησε τό κουδούνι δυνατά, φώναξε, ὀργίστηκε: νά γίνει ἡσυχία, νά μὴν ἀκούγεται ἡ σιωπή τοῦ κατηγορουμένου. Παμφηφεῖ ἡ καταδίκη.

Τυρίσαμε ἕνας ἕνας κι ἀκουμπήσαμε τό μέτωπο στόν τοῖχο.

24.V.68

Πρός τί;

Μέ τά χρόνια εἶχε ἀρχίσει νά μιλάει μέ πικρία (παράξενο· αὐτός τόσο ἀφοσιωμένος, ὁ πιστός, πειθαρχικός νά πεῖς καλύτερα), ὄχι, βέβαια, γιά πρόσωπα καί γεγονότα - κάπως γενικά καί ἀόριστα, πάντως ἄβουλα, ἴσως καί κάπως φοβισμένα.

Τά χέρια του

μιά συστροφή, σάν τίς ρίζες τῶν δέντρων σ' ἕνα χῶρο ξένο, σ' ἕνα χῶρο βαθύ, καί σά δικό μας.

Κανένας

δέν τόν πιστεῖει πιά· δέν τόν κοιτάει στά μάτια - ἄς λέει ὅ,τι θέλει. Ὅχι καί πού φοβόμασταν αὐτόν τόν φοβισμένο - διόλου. Ἔνα τζάμι

ψηλά, ἀπ' τό πέμπτο πάτωμα, τοῦ ῥιχνε μιά μειλίχια λάμψη, τοῦ φωτίζε τό πρόσωπο σά νά φορούσε μιά γυάλινη μάσκα.

Κι ἐμεῖς

φέρναμε τότε τά χέρια στό πρόσωπο σά νά 'ταν νά κρυφτοῦμε ἢ νά κρατήσουμε ἕναν τοῖχο πού γέρνει. Ἀνάμεσα ἀπ' τά δάχτυλά μας πέφταν κομμάτια γύψος, πέτρες, χῶματα, χάλκινα κέρματα· σκύδαμε, τά μαζεύσαμε - δέν ἤμαστε γονατισμένοι ἐμπρός του.

Καί στόν καθρέφτη, ἀπέναντι, κάτι ἄσπρο, ἀπέραντα ἄσπρο - ἕνα ποτήρι μέ νερό καί μέσα ἡ παλιά, κοκαλένια τσατσάρα, καί τό γαλήνιο φέγγος τοῦ νεροῦ μέσ στό ποτήρι, στόν καθρέφτη, στόν ἄερα.

24.V.68

Ὁ Ἡρακλῆς κι ἐμεῖς

Μεγάλος καί τρανός, σοῦ λένε, τέκνο Θεοῦ, κι ἓνα σωρὸ δασκάλοιο ἀπὸ πάνω: —

ὁ γερο-Λίνος, γιὸς τοῦ Ἀπόλλωνα, νάν τοῦ μαθαίνει γράμματα· ὁ Εὐρυτός

τὴν τέχνη τοῦ τοξότη· ὁ Εὐμόλπος, γιὸς τοῦ Φιλάμμωνα, τραγοῦδι καί λύρα· καί, τό πῖο σπουδαῖο ἀπ' ὅλα, ὁ γιὸς τοῦ Ἑρμῆ, ὁ Ἀρπάλυκος,

πού τὰ παχιά, τὰ τρομερά του φρούδια πιάναν τό μισό του κούτελο, τοῦ ἔμαθε γιά καλά τὴν τέχνη τῶν Ἀργείων: — τὴν τρικλοποδιά· — μέ τούτην

κερδίζονται τὰ πῖο πολλά, στήν πυγμαχία, στήν πάλη, καί στά Γράμματα ἀκόμα.

Ὅμως ἐμεῖς, τέκνα θνητῶν, δίχως δασκάλους, μέ δικιά μας μόνο θέληση,

μ' ἐπιμονή κι ἐπιλογή καί βάσανα, γίναμε αὐτό πού γίναμε. Καθόλου δέ νιώθουμε πῖο κάτω, μήτε χαμηλώνουμε τὰ μάτια. Μόνες περγαμηγῆς μας: τρεῖς λέξεις: Μακρόνησος, Γυάρος καί Λέρος. Κι ἂν ἀδέξιοι

μιά μέρα σᾶς φανοῦν οἱ στίχοι μας, θυμηθεῖτε μονάχα πῶς γραφτήκαν κάτω ἀπ' τὴ μύτη τῶν φρουρῶν, καί μέ τὴ λόγχη πάντα στό πλευρό μας.

Κι οὔτε χρειάζονται δικαιολογίες, — πάρτε τους γυμνοῦς, ἔτσι ὅπως εἶναι, —

πιότερα ὁ Θουκυδίδης ὁ στεγνός θά σᾶς πεί ἀπ' τόν περὶ τεχνο τόν Ξενοφῶντα.

Λέρος, 23.III.68

Οὔτε ἡ Μυθολογία

Ἔτσι τελειώνει ἡ μέρα, μέ περιλαμπρα χρώματα, τόσο ὁμορφα, δίχως νά συμβεῖ τίποτα γιά μᾶς. Οἱ φρουροὶ ξεχασμένοι στά φυλάκια.

Μιά βάρκα πλέει στά ρηγά, σ' ἓνα χρυσό καί ρόδινο, ξένο· τὰ δίχτυα μέσ στό βούρκο νά ψαρεύουν μαύρα ψάρια παχιά καί γλοιώδη ἀντανακλώντας τίς λάμπεις τοῦ λυκόφωτος. Κι ὕστερα, πού ἀναψαν οἱ λάμπες

μπήκαμε μέσα κι ἀνατρέξαμε καί πάλι στή Μυθολογία, ἀναζητώντας κάποια βαθύτερη συσχέτιση, μιά μακρινή, γενικὴ ἀλληγορία νά πρᾶναι τὴ στενότητα τοῦ ἀτομικοῦ κενοῦ. Δέ βρήκαμε τίποτα.

Φτωχά μᾶς φάνηκαν καί τὰ κουκιά τοῦ ροδιοῦ κι ἡ Περσεφόνη μπροστά στή νύχτα πού κατέβαινε βαριά καί στήν ἀπόλυτη ἀπουσία.

Λέρος, 31.III.68

Ἐπαναλήψεις Γ' (1969)

Ἡ χαμένη Ὑπερβόρειος

Τό μάθαμε καλά πῶς Ὑπερβόρειος διόλου δέν ὑπάρχει πέρα ἀπὸ τίς Ριπαῖες ὄρσοιρές, ὅσο κι ἂν τὰ γλαυκά ὄριά της, ἀνάλογα μέ τίς πῖο πρόσφατες ἀνακαλύψεις τῶν γεωγράφων, μετακινούνταν ὅλο πῖο μακριά.

Σήμερα βεβαιώθηκε: μιά σκέτη φαντασία ἡ χώρα ἀπ' ὅπου μᾶς ἐρχόντανε οἱ κύκνοι καί τὰ ὀρτύκια, ὅπου οἱ σεμνόπρεπες κόρες Λαοδίκη καί Ὑπερόχη ἐτοίμαζαν γιά τοὺς θεοὺς τὰ πρῶτα φρούτα τῆς σοδειᾶς, προσεχτικὰ τυλίγοντάς τα σ' ἄχυρο σίτου καί λεπτό χαρτί.

Καί τώρα ἀναρωτιόμαστε πού τάχατε ν' ἀποδημῆ ὁ Ἀπόλλωνας κάθε χειμῶνα μέ τ' ἄρμα του πού τό ἔσερναν λάμποντες κύκνοι καί γρύπες, κρούοντας τὴ χρυσὴ του λύρα, ὅταν ἐμεῖς μῆνες καί μῆνες μάταια κατὰ τό Μάρτη καρτερούσαμε τό γυρισμό του συντάσσοντας μέσα στό κρύο τοὺς γιορτινοὺς του παιάνες; Ἡ μήπως πιά οὔτε Ἀπόλλωνας οὔτε καί λύρα ὑπάρχει;

Ὡστόσο ἀκόμη συνεχίζουμε τόν μισοτελειωμένο παιάνα ἀφήνοντας ἓνα κενό στοῦ ὀνόματος τό μέρος, μήπως βρεθεῖ κανένα νέο καί τό προσθέσουμε τὴν ὕστατη ὥρα, πάντοτε μέ τό φόβο μήπως ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν του, μικρότερος ἢ μεγαλύτερος, μᾶς χαλάσει τό μέτρο.

Στόν Ὀρφέα

Τό καλοκαίρι ἐφέτος, κάτω ἀπ' τόν ἀστερισμὸ τῆς Λύρας, μένουμε συλλογισμένοι.

Ποιὸ τ' ὄφελος πού μάγεψες μέ τό τραγοῦδι σου τόν Ἄδη καί τὴν Περσεφόνη καί σοῦ ἐπιστρέψανε τὴν Εὐρυδίκη; Ὁ ἴδιος ἐσύ, στή δύναμή σου δυσπιστώντας, στράφηκες νά βεβαιωθείς, κι ἐχάθη πάλι τό βασίλειο τῶν ἴσκιων κάτω ἀπ' τίς λεῦκες.

Τότε, ἀπ' τό ἀκατόρθωτο σκυμμένος, κήρυξες στή λύρα τὴ μοναξιά σάν τὴν ὕστατη ἀλήθεια. Αὐτό δέ σοῦ τό συχωρέσαν οὔτε οἱ θεοὶ οὔτε οἱ ἄνθρωποι. Μαινάδες σοῦ κοιμάτιασαν τό σῶμα στίς ὄχθες τοῦ Ἑβρου. Μόνο ἡ λύρα σου κι ἡ κεφαλὴ σου φτάσανε στή Λέσβο

παρασυρμένες ἀπ' τό ρεῦμα. Ποιά ἡ δικαίωση, λοιπόν, τοῦ τραγουδιοῦ σου;

Μήπως ἡ στιγμιαία (εἰκονικὴ κι αὐτὴ) συνοχὴ τοῦ φωτός καί τοῦ σκότους;

Ἡ μήπως τό πού οἱ Μοῦσες κρέμασαν τὴ Λύρα σου καταμεσῆς στ' ἀστέρια;

Κάτω ἀπὸ τοῦτο τόν ἀστερισμὸ, τό καλοκαίρι ἐφέτος, μένουμε συλλογισμένοι.

Κιχυζίδωβα (1968-69)

Υποθήκη

Είπε: Πιστεύω στην ποίηση, στον έρωτα, στο θάνατο,
γι' αυτό ακριβώς πιστεύω στην αθανασία. Γράφω ένα στίχο,
γράφω τον κόσμο· υπάρχει· υπάρχει ο κόσμος.
'Από την άκρη του μικρού δαχτύλου μου ρέει ένα ποτάμι.
'Ο ούρανός είναι έφτά φορές γαλάζιος. Τούτη η καθαρότητα
είναι και πάλι η πρώτη αλήθεια, η τελευταία μου θέληση.

31.III.69

Χειρονομίες (1969-1970)

100ή επέτειος

Λέξεις αδρές, γυμνές, ύψηλές, αδιάφορες για όλες τις υποψίες μας,
λέξεις στο απόλυτο της δίκαιης όργης ή της λυσικόμης πίστης,
μη σκύβοντασ διόλου όπως περνούν τή χαμηλή ιστορία, τό στενό χρόνο
όπως αγάλματα γυμνά νεκρών ήρώων, πού πέσανε μέ ψειριασμένες φα-
νέλες –
πολύ συγκινηθήκαμε χτές βράδυ ακούγοντάς τες στο κρυφό ραδιόφωνο·
έκλαιγε ο Κώστας· έκλαιγε η Έλένη. «Σάν τώρα», είπε ο Πέτρος,
«όμοια σάν τώρα», κι έκλαιγε κι αυτός. 'Η τεράστια κολώνα,
όχι η ξύλινη εκείνη του τηλέγραφου, ή άλλη, μαρμάρινη, του 'Ηραίου,
κείτονταν καταγής (τό ύψος της δέ χωρούσε κάτω απ' αυτό τό ταβάνι)
λευκή, απαστράπτουσα, αναισθητικά μεγαλειώδης σάν μιά ωδή του
Κάλβου.

Πέτρες (1968)

Μ' αυτές τις πέτρες

Φύσηξε ξαφνικός αγέρας. Τρίξαν τά βαριά παντζούρια.
Σηκώθηκαν τά φύλλα απ' τό χώμα. Φύγανε, φύγανε.
'Έμειναν μόνο οι πέτρες. Πρέπει μ' αυτές νά βολευτούμε τώρα·
μ' αυτές, μ' αυτές, – ξαναλέει. "Όταν ή νύχτα κατεβαίνει
απ' τό μεγάλο μελανί βουνό και ρίχνει τά κλειδιά μας στο πηγάδι, –
πέτρες μου, πέτρες μου, – λέει – νά πελεκήσω ένα ένα
τ' άγνωστα πρόσωπά μου και τό σώμα μου, μέ τό 'να μου χέρι
σφιγμένο δυνατά, ύψωμένο πάνω απ' τον τοίχο.

30.V.68

Χωρίς αντίβαρο

'Αηδία, – λέει – αηδία· κλείσε τ' αυτιά, τά ρουθούνια, τά μάτια.
Ν' ακούσεις τί; Νά δεις τί; 'Έφτά σφαίρες, όχτώ σφαίρες.
Κι ο δολοφόνος δολοφονημένος, κι ο άλλος τό ίδιο,
κι εδώ κι εκεί. Προς τά πού νά κοιτάξεις; Τί ν' αντιπαραθέσεις;
Σκισμένες όλες οι σημαίες κατά μήκος όλου του χρόνου,
και μήτε μιά σ' ένα μπαλκόνι ψηλά νά χαμηλώσεις μεσίστια.
Παλιές έφημερίδες επιπλέον στα νερά, πλάι στους πνιγμένους.

5.VI.68

Πέτρες (1968)

Ο μεροληπτικός

Μ' εκείνη τή μεροληψία του ανυπάκουο στο θάνατο,
του πονηρού, του ύποκριτη, του άμετάπειστου,
ύπογραμμίζει πράγματα άσήμαντα ή ανύπαρκτα –
τό πούπουλο του σκοτωμένου πουλιού πάνω στ' άγκάθια,
ένα παράθυρο πού άνοίγεται στον τυφλό τοίχο,
τίς χαρακιές του τοίχου – ένα σχέδιο άγγείου –
ο ώραίος τοξότης μέ τά μεγάλα κρίνα,
κείνο τό άόρατο πού τοξεύει ο τοξότης στο βάθος
ένω οι δύο νεκροί, μέ γυρισμένες πλάτες,
ανεβάζουν προσεχτικά μπροστά στο παράθυρο
τό άσπρο, τετράγωνο, τεντωμένο σεντόνι.

Ένσυνείδητα

'Όχι, όχι, – λέει πάλι. – 'Όχι, όχι.
Γυρίζει ανάποδα τά ρούχα του,
γυρίζει ανάποδα τό ποτήρι,
γυρίζει τό νερό, γυρίζει τό θάνατο,
φοράει στα χέρια τά παπούτσια του,
φοράει στα πόδια του τά γάντια:
«Είσαι ψεύτης», του λένε. Θυμώνουν.
Οι τρεις γυναίκες γελάνε στο μπαλκόνι,
άνυποπτες. Αυτός δέν άπαντάει.
Μιά μύγα κάθεται στο μάγουλό του.
Οι τρεις γυναίκες γελάνε στο μπαλκόνι.
Είναι νέες. Χλοΐζουν. Αυτό θέλει.

Διάφορος και αιώνα (1970)

Τά στοιχειώδη

'Αδέξια, μέ χοντρή βελόνα, μέ χοντρή κλωστή,
ράβει τά κουμπιά στο σακάκι του. Μιλάει μονάχος:

'Έφαγες τό ψωμί σου; κοιμήθηκες ήσυχα;
μπόρεσες νά μιλήσεις; ν' άπλώσεις τό χέρι σου;
θυμήθηκες νά κοιτάξεις απ' τό παράθυρο;
χαμογέλασες στο χτύπημα της πόρτας;

'Αν είναι ο θάνατος πάντοτε – δεύτερος είναι.
'Η έλευθερία πάντοτε είναι πρώτη.

Διάτρηση

Κάτω απ' τά σπίτια είναι πανάρχαιοι τάφοι.
Κάτω απ' τούς τάφους είναι πάλι σπίτια.
Μιά θεόρατη πέτρινη σκάλα διασχίζει
τά σπίτια και τούς τάφους. Οι νεκροί ανεβαίνουν,
οι ζωντανόι κατεβαίνουν. Διασταυρώνονται·
δέ χαιρετιούνται – μπορεί νά μη γνωρίζονται,
μπορεί και νά ύποκρίνονται. Πάνω στο λόφο
μιρίζει ένας άόρατος πορτοκαλέωνας. Τά παιδιά
κυλάνε στεφάνια από βαρέλια. Δύο γυναίκες
κουβεντιάζουν στη βρύση. 'Η φωνή τους περνάει
μαζί μέ τό νερό μέσ στη στάμνα. "Όταν νυχτώνει
γυρνούν ανάμεσα σε δύο σειρές κυπαρίσσια
κουβαλώντας τή στάμνα σάν παράνομο δρέφος.
'Έπάνω τους σπιθίζουν συνένοχα τ' άστρα.

Πεντάλφα

Τόσα και τόσα, μέσ' από τά χρόνια, ξέχωρα δικά μας και σάν ξένα, περιμένουν άμίλητα νά περάσουν στην ποίηση, ώραία, έξαγνισμένα, (αυτά τά ταπεινά, τά τρωκτικά, τ' άγνοημένα, τά φθαρμένα, αυτά που τόσο μάς έφθειραν και ξεχαστήκαν και συχωρετήκαν). Αίφνης κάτι άπ' αυτά προβάλλει από τά βάθη μέ κλειστό, περήφανο, σαρκώδες στόμα,

μέ τή χρυσή πεντάλφα τής αθανασίας στό μέτωπό του. Ύψώνει τό αφίλητο χέρι κι εύλογεί τήν άμαρτία, τή ματαιότητα, τήν τύψη, τό άγνωστο και τή θλίψη άκέριας τής ζωής, άκέριου του θανάτου.

Ύπόληξη

"Όλα τά δύσκολα λόγια τά 'λεγε τόσο άπλά, μέ τόση εύγένεια, πού πιά γινόταν φανερό πώς μάς ύποτιμούσε. Κάποτε μάλιστα τό γύριζε στην παραδοξολογία, σάν μιά χρυσή κηλίδα στ' άριστερό φτερό ενός άσπρου πουλιού. Πικραινόμαστε κι άλλοτε πάλι όργιζόμαστε. Τότε, μάς έπιανε τά χέρια, μάς κοιτούσε στά μάτια βαθιά σάν άνεύθυνος, ή συνένοχος μάλλον ύστερα γύριζε τή ράχη του κι άκουμπούσε τό μέτωπο στον τοίχο σά ν' άκουμπούσε στά τζάμια ενός μεγάλου παράθυρου, κοιτώντας κάποιον τοπίο άνεμπόδιστο, κατάφωτο, πού 'χαμε τάχα δει κι έμείς.

Ο άπληστος

"Απληστος νά προσφέρει — και κάποτε μάλιστα πράγματα πού δέν του άνήκαν, — όπως εκείνο τό βουνό, λόγου χάρη, μαβί στό λυκόφως μέ σμαράγδινα δέντρα, γραμμένο σε άτμούς χρυσούς, ή τή σκιά τής χελιδόνας στά στάχυα, ή τή φουρκέτα πού 'χε πέσει, νύχτα, μπρός στά κάγκελα του κήπου, άπ' τά μαλλιά τής όμορφης γυναίκας καθώς έλεγε «όχι».

"Όσο για τά δικά του, — ποιά δικά του; — τίποτα δέν κρατούσε μ' εκείνα πού έδινε τρεφόταν αυτός. Κι όταν, κάποτε, δέν είχε τίποτα πιά, σφαλούσε τά μάτια περιμένοντας κάτι πολύ πίο μεγάλο άπ' τον ίδιο νά εφεύρει, νά δώσει. Τότε ακριβώς αισθανότανε πώς ήταν έκεϊνος.

Η άλλη πολιτεία

"Υπάρχουν πολλές διασταυρούμενες μοναξίες — λέει — πάνω και κάτω κι άλλες ανάμεσα: άλλιώτικες ή όμοιες, άναγκαστικές, επιβλημένες ή σάν επιλεγμένες, σάν έλεύθερες — διασταυρούμενες πάντα.

"Όμως, βαθιά, στό κέντρο, ύπάρχει μόνον ή μιά μοναξιά — λέει — μιά κούφια πολιτεία, σχεδόν σφαιρική, χωρίς καθόλου πολύχρωμες ήλεκτρικές ρεκλάμες, καταστήματα, μοτοσυκλέτες, μ' ένα λευκό, κενό, όμιχλώδες φώς, διακοπτόμενο από σπινθήρες άγνωστων σηματοδοτήσεων. Σ' αυτή τήν πόλη κατοικούν από χρόνια οι ποιητές. Βαδίζουν άηχα μέ σταυρωμένα χέρια, θυμούνται άόριστα, λησμονημένα γεγονότα, λέξεις, τοπία, έτούτοι οι παρηγορητές του κόσμου, οι πάντα άπαρηγόρητοι, κυνηγημένοι

άπ' τά σκυλιά, τούς άνθρώπους, τούς σκόρους, τά ποντίκια, τ' άστέρια, κυνηγημένοι κι άπ' τίς ίδιες τους τίς ειπωμένες ή άνείπωτες λέξεις.

Αβέβαιες αποφάσεις

"Όλη τή νύχτα, όλόγυρα στό σπίτι, στό θερισμένο χωράφι, βόσκουν μεγάλα, μαύρα, άόρατα άλογα, δεμένα άπ' τό πόδι: τά πατήματα τους

έπάνω στις ξερές θημωνιές είναι τό μόνο πού ζει μέσα στον κόσμο.

Κι εκείνο τό βαθύ, κοίλο φεγγάρι, λάμπει ψηλά, πάνω άπ' τό Τελωνείο, κατοικημένο όλόκληρο από μιάν άκραία, ζεσταμένη ματαιότητα. Και βέβαια — είπε —

ή αίσθηση του ώραιού συνυφίνεται πάντα μ' εκείνη τή γνωστή μας, εκείνη τή λησμονημένη έννοια του μάταιου. "Αν χτυπήσουν τήν πόρτα, πρόσεξε μήν ανοίξεις. "Ας τή σπάσουν. Πρός τί νά γελιόμαστε άκόμη; "Όχι, όχι: ν' ανοίξεις. Μπορεί νά μάς φέρνουν κείνο τό ξύλινο άλογο — ξέρεις.

Συνηθισμένες αντιφάσεις

Οι λέξεις, — είπε — οι άμίλητες λέξεις, μόνη συντροφία μας: αυτές έρευνούμε, τίς προεκτείνουμε, μάς προεκτείνουν — τό τοπίο βαθαίνει

άνακαλύπτεις όχι μόνον όστά, αλλά και σώματα ώραία, και φτερούγες — τίς φοράς, σε φορούν: εξαερώνεσαι: φεύγεις. Μάς βρίσκουν πίσω άπ' τίς πόρτες, πίσω από τοίχους ψηλούς, μουχλιασμένους. Τό ξέρεις —

αυτός, ό μόνος τρόπος επικοινωνίας. Τό ξύλινο χώρισμα ανάμεσα στις κάμαρες γίνεται γυάλινο. Βλέπεις τίς λέξεις νά πέφτουν στό γυμνό τραπέζι του ύπογείου μέ ήχο κούφιο μαζί μέ τά έντομα τής νύχτας γύρω στην παράνομη λάμπα.

Ἀντιπερισπασμός

Τρόμαξαν – τούτα τά βαριά πατήματα στή μέσα σκάλα –
ἀνέβαινε τό κόκκινο ἄλογο· μπῆκε στήν αἴθουσα· κοίταξε γύρω·
ὑστερα στάθηκε ἀσάλευτο μπροστά στόν καθρέφτη· μόνο ἡ οὐρά του
μέ μιά ἀνεπαίσθητη κίνηση σάρωσε τ' ἀνογογάλι ἀπ' τό τραπέζι.
«Αὐτό», εἶπε ὁ κύριος μέ τά μαῦρα. «Μάλιστα αὐτό», – κι ἴσως
νά ὑπονοοῦσε τίς μεταμορφώσεις πού ἐπιφέρει ἡ ποίηση στόν κόσμο.
«Κι αὐτό θά μᾶς παρηγοροῦσε;» ρώτησε ἡ γυναίκα μέ τ' ἄσπρα.
Τ' ἄλογο πιά δέν ἦταν ἐκεῖ. Ὁ καθρέφτης εἶχε ἀδειάσει σάν ποτάμι.

Ἀκίνητη ταλάντευση

Ὅπως ἔκανε νά σηκωθεί βιαστικά ν' ἀνοίξει τήν πόρτα,
ἔριξε τό πανέρι μέ τίς κουβαρίστρες τοῦ ραψίματος –
σκόρπισαν κάτω ἀπ' τό τραπέζι, κάτω ἀπ' τίς καρέκλες,
σέ ἀπίθανες γωνίες, – μιά κόκκινη πρὸς τό πορτοκαλένιο
μέσ στό γυαλί τῆς λάμπας· μιά μενεξεδένια
στό βάθος τοῦ καθρέφτη· ἐκείνη ἐκεῖ ἡ χρυσή –
ποτέ δέν εἶχε μιά χρυσή κουβαρίστρα – πού βρέθηκε;
Δοκίμασε νά γονατίσει, νά τίς μαζέψει μιά μιά, νά συγυρίσει
πρὶν ἀνοίξει τήν πόρτα. Δέν πρόφτανε. Χτυπούσαν πάλι.
Ἔμεινε ἀσάλευτη, ἀνήμπορη, μέ τά χέρια ριγμένα στό πλάι.
Ὅταν θυμήθηκε ν' ἀνοίξει τήν πόρτα, – δέν ἦταν κανείς.

Ἔτσι, λοιπόν, καί μέ τήν ποίηση; Ἔτσι ἀκριβῶς καί μέ τήν ποίηση;

Ὁδηγίες

Ὁ κρεμασμένος καί τό δέντρο· – ἂ, ὄχι· ὁ κρεμασμένος
θά πρέπει δίχως ἄλλο νά παραλειφθεῖ· – πολύ βαραίνει
ἐτούτη ἡ κάθετος· κόβει τόν πίνακα στά δύο, καταστρέφει
τίς σχέσεις τῶν γραμμῶν· – μάλλον μιά διαγώνιος ἀρμόζει· –
ἡ πύκνωση τοῦ ἀγέρα, μιά κηλίδα κόκκινη, μιά μαύρη·
κι ἡ δίδυμη σκιά πού συνεχίζεται πέρα ἀπ' τόν πίνακα, ἔξω,
ἐλεύθερη, ἀπροσποίητη (δέν εἶναι πιά δουλειά σου), ἴσως νά ἴναι
ἡ σκιά τῶν δύο πουλιῶν πού μεταφέρουν τά φθαρμένα του σαντάλια
πάνω ἀπ' τά ξυλουργεῖα τοῦ προαστίου, ψηλά στά νέφη.
Καί τό σκοινί (πίσω ἀπ' τόν πίνακα) σέ μιάν ἀόρατη γωνία νά κρατάει
γερά τή ζωγραφιά σ' ἓνα καρφί στόν τοῖχο τῆς τραπεζαρίας.

Ἀναχωρήσεις, III

Λίγο λίγο τά πράγματα ἀδειάζουν, ὅπως ἐκεῖνα τά μεγάλα κόκαλα
πού συναντούσαμε τό καλοκαίρι σ' ἀκρογιάλι – κόκαλα ἀλόγων
ἢ ζώων προϊστορικών· ἀδειάζουν ἀπ' τή μέσα οὐσία, ἀπ' τό μεδούλι·
μένει μονάχα ἓνα στέρεο λευκό, σάν ἐλλειψη χρώματος, μέ ἀόρατες
τρύπες,
ὅπως τό χρώμα ἐκεῖνο μέσα στά δωμάτια, τό χειμῶνα, ὅταν ἔξω
βρέχει ραγδαῖα. Τότε κρατᾶς τό χερούλι τῆς πόρτας ἢ τό χερούλι
ἀπ' τό φλιτζάνι τοῦ τσαγιού, κι οὔτε πού ξέρεις ἂν ἐσύ τά κρατᾶς ἢ σέ
κρατοῦνε
ἢ ἂν κρατιοῦνται κι ἐκεῖνα κι ἐσύ. Καί, ξαφνικά, καθώς δοκιμάζεις
νά πιεῖς τό τσάι σου, βλέπεις στά δάχτυλά σου ἀνάμεσα τό πορσελάνινο
χερούλι
μόνο του· – τό φλιτζάνι λείπει· – περιεργάζεσαι αὐτό τό χερούλι, τόσο
ἄσπρο,
τόσο ἀβαρές, σχεδόν κοκάλινο – καί τό βρίσκεις ὠραῖο, σέ σχῆμα
μισοῦ μηδενικοῦ – γυρεύει τή συμπλήρωσή του, ἐνώ, ἀντίκρυ, στόν
τοῖχο,
μέσ' ἀπό μιά βαθιά ρωγμή, βγαίνει ζεστός ὁ ἀτμός ἀπ' τό τσάι πού δέν
ἦπιες.

Ἀδοκίμαστη βεβαιότητα

Θά ἴταν εὐκόλο ἐντελῶς νά πετάξει, ὅπως γίνεται μέσα στόν ὕπνο,
κινώντας τά χέρια του διαδοχικά ἢ ταυτόχρονα, τεντώνοντας ἀνετα
τούς τένοντες στίς κνήμες καί στά ἰσχία, μέ τή βαθιά ἐλαφρότητα
τῆς πύο μακρινῆς ἐλευθερίας. Ὡστόσο, δέν εἶχε δοκιμάσει ποτέ του·
πότε ἦταν στόν τοῖχο ὁ καθρέφτης· ἄλλοτε πάλι μιά ἀνόητη λάμψη
ριγνόταν ἀνεπίκαιρα ἀπό κάποιο ποτήρι. Καί τοῦ ἴλειπαν πάντα
οἱ τίμιοι ἀρτύτερες πού, σ' ὅποιο δικαστήριο, θά ἴπαιρναν ὄρο μὲ παρ-
ρησία
πῶς, ναί, τόν εἶδαν νά πετάει ὀλόγυρα στή στέγη, μετέωρος στόν ἀέρα,
ἀλλάζοντας τόν πετεινό τοῦ ἀνεμοδείχτη μ' ἓναν ἀκέφαλο κύκνο
(καί θά ἴπερε νά ἐπισημάνουν πῶς ἀνέμιζαν λοξά οἱ ἄκρες τοῦ σακακιού
του,
ιδίως ἡ πράσινη κλωστή ἀπ' τήν ξηλωμένη φόδρα). Δέ δοκίμασε πάλι.
Κι ἴσως μιά δεύτερη φορά δέ θά μπορούσε πιά νά ἐπιτύχει.

Λευκότητα

Έβαλε τό χέρι του πάνω στή σελίδα
για νά μή δει τό ακάλυπτο άσπρο
κι είδε τό χέρι του ακάλυπτο. Τότε
έκλεισε καί τά δύο του μάτια, ακούγοντας
νά μεγαλώνει μέσα του πνιγμένη
ή σκοτεινή, άπερίγραπτη λευκότητα.

Προνόμιο

Δέν τό καταλαβαίνω — λέει — αυτό τό επάνω κάτω.
Γιά νά ξεχνιέμαι κοιτάζω στό μικρό καθρέφτη·
βλέπω τό ακίνητο παράθυρο, βλέπω τόν τοίχο —
τίποτα δέν αλλάζει μέσα ή έξω άπ' τόν καθρέφτη.
Άφήνω ένα λουλούδι στήν καρέκλα (όσο κρατήσει).
Έδώ μένω, σ' αυτόν τόν αριθμό, σ' αυτόν τό δρόμο.
Κι άξαφνα μέ σηκώνουν (τήν καρέκλα μαζί καί τό λουλούδι),
μέ κατεβάζουν, μέ ανεβάζουν — δέν ξέρω. Εύτυχώς
πρόλαβα κι έβαλα στήν τσέπη μου αυτόν τόν καθρέφτη.

Άγαλλίαση

Έτσι πού άδειάσαν λίγο λίγο τά πράγματα,
δέν έχει πιά τί νά κάνει. Κάθεται μόνος,
κοιτάει τά χέρια του, τά νύχια του, — είναι ξένα —
άγγίζει τό σαγόνι του πάλι καί πάλι, προσέχει: —
ένα άλλο σαγόνι, τόσο άπλούστατα ξένο,
τόσο βαθιά καί φυσικά ξένο πού καί ό ίδιος
άρχίζει πιά νά χαιρέται τό άνέγγιχτό του.

Άμοιβαίες παραχωρήσεις

Τά μάτια του άπλανή, άμετακίνητα — προσποιούνταν τόν τυφλό. Ένα
σακάκι
φαρδύ, ξεθωριασμένο, μπαλωμένο. Ένα ραβδί στό χέρι. Προχωρούσε
ψηλαφώντας τούς τοίχους. Κι όλοι, πρόθυμα, παιδιά, άθλητές, γε-
ρόντοι,
ώραιες γυναίκες, άξιωματικοί, προσφέρονταν νά τόν όδηγήσουν
όχι όπου θέλαν αυτοί, αλλά (παράξενο) εκεί πού τούς ζητούσε,
εκεί ακριβώς. Κι εκείνος, για ανταπόδοση, μ' έξαισία ευγένεια,
ποτέ σχεδόν δέν έλεγε για κείνα πού παρατηρούσε. Κι αν μιλούσε
φρόντιζε πάντοτε ν' αλλάζει τόπο, όνόματα, χρονολογίες,
κρύβοντας όλους τους, κρυβόμενος καί ό ίδιος πίσω άπ' τούς κρυμμένους
(ή μήπως έτσι άποκαλύπτοντας άντίστροφα τό κοινό άγνωστό τους;)

Έκφραση διά τρίτου

Στεκόταν καί κοιτούσε τά καράβια. Ναυτικοί πολυάσχολοι.
Αυτό τό έξαισιο χέρι, σε κίνηση, γυμνό. Αυτός δέν μπορούσε
νά καθηλώσει τήν καμπύλη τών μυώνων. Τό τρίχωμα
άπόκρυβε τήν επάνω γραμμή, κι ούτε τά δάχτυλα ξεχώριζαν
μέσα στον πυρετό τής πραχτικής δουλειάς. Έτσι
του 'μενε νά παρατηρεί τά μουσκεμένα καραδόσκoiνα, μιά πλώρη
τρομερά κόκκινη, τίς σκιές άπ' τά κατάρτια, κι ένα ψάρι
ματωμένο, κατάστιλιπνο νά σπαρταράει στό παλιό μουράγιο
εκφράζοντας τόν λαμπρό πόνο τών θεατών, όχι τών θεαμένων.

Μετριοπάθεια

Οί λέξεις μοιάζουν άρκετά μέ τίς πέτρες. Μπορείς νά χτίσεις
ήσυχα σπίτια μέ άσπρα επιπλα, μέ άσπρα κρεβάτια,
άρκει μονάχα κάποιος νά βρεθεί νά κατοικήσει ή έστω
νά σταθεί νά κοιτάζει έξω άπ' τά κάγκελα του κήπου, τήν ώρα
πού φλέγονται τά τζάμια θυσινια, καί πάνω στους λόφους
σημαίνουνε οι έσπερινές καμπάνες, κι ύστερ' άπό λίγο
τό σκονί τής καμπάνας χαλαρό χτυπάει μοναχό του τόν τοίχο.

Περίπατος στό προαύλιο

Βγήκε έξω, άργά τό βράδυ, μέ τήν άγριαν άπόφαση
νά μήν πάει πουθενά, νά μή μιλήσει σε κανέναν. Τά φώτα
είχαν ανάψει στό μικρό ιατρείο. Πανίσχυρος άνεμος
έσπαγε τά κλαδιά. Τά δέντρα τρέχαν. Κι αυτός σαν ίππέας
καβάλα στό κατάρτιο άλογο τής νύχτας, άντεξούσιος,
ένιωθε τά δύο φύλλα του πανωφοριού του νά χτυπούν στα γόνατά του
όπως τά φύλλα μιάς μεγάλης, παραβιασμένης πόρτας.

Άνάγκη έκφρασης

Μέ τόν καιρό καί τήν κούραση, πεθαίνουν — είπε — κι οι λέξεις.
Τίποτα δέν του μένει πιά για νά έκφράσει τό τίποτα. Τά δάχτυλά του
έχουν λεπτύνει πολύ. Τό δαχτυλίδι του πέφτει. Τό δένει στό σπάγκο,
τό ρίχνει στό πηγάδι, τό ανεβάζει πάλι. Έρημιά. Τό πηγάδι
δέν έχει πιά νερό, μήτε κι ό σπάγκος νόημα. Πάντως, ό χτύπος
έτούτου του δαχτυλιδιού πάνω στις πέτρες, σαν κάτι νά μετράει,
κάτι πού θά 'πρεπε νά μετρηθεί, νά καταλήξει ως τό βράδυ
στον ίδιο περιττό αριθμό πού 'ναι γραμμένος καί πίσω άπ' τήν πόρτα.

Τό όρισμένο καί τό άόριστο

Είναι δύσκολο — λέει — τό όρισμένο· σε κλείνει· σου αξιώνει
άποδείξει πού διόλου δέ χρειάζονται, κι ούτε πού υπάρχουν.
Αυτός φυσάει τό χνώτο του στό τζάμι του παράθυρου. Δέν έχει
τίποτε νά χαράξει μέ τό δάχτυλο — όχι ήλιους πιά καί καλύβες
ούτε πουλιά μέ σπιρτόξυλα.

Πίσω άπ' τό χνωτισμένο τζάμι
ή άπέναντι πολυκατοικία γυρίζει άνάποδα
άδειάζοντας έλευθερους στον άέρα τούς ενοίκους της,
τούς καναπέδες, τά ποτήρια, τίς σκούπες κι έναν μεγάλο καθρέφτη
(αυτόν πού λιγότερο περίμενες καί περισσότερο εύχόσουν)
νά καθρεφτίζει μιάν επίπεδη μορφή, γαλάζια, άόμματη,
άντίθετη όλου του θανάτου.

Όμοιες έκδοχές

Τ' άραχτικά κλαδιά, τό τύμπανο τής νύχτας,
οί άντίλαλοι σε κρυφές έσοχές, τό μεγάλο ποτάμι
χωρίζοντας φανταστικά τό άνύπαρκτο τοπίο
καί τό δεύτερο τύμπανο, πιά δυνατό άπ' τό πρώτο,
καί τό τρίτο στό χέρι πού χτύπησε, περιμένοντας
τήν άπάντηση πίσω άπ' τήν πόρτα, άπό μέσα,
όταν δέν ήταν πόρτα, ούτε μέσα, ούτε έξω,
πάρεξ ή μαρμαρίνη γούρνα καί τό στεγνό πηγάδι
κι αυτή ή δουλοφροσύνη τής άναμονής: νά συλλάβεις
τή δρασκειλιά του άλόγου χωρίς καθαλάρη
στό φώς μιάς πράσινης τάχα άστραπής
κάτω σε λόφους χαμηλούς, έρημωμένους
άπ' τό άγνωστο καί τίς συγχές επαναλήψεις του
σε καπνοδόχους, φυλακές, άγάλματα, δέντρα.

Ἡ ἐφεύρεση τοῦ κέντρου

Τὸν κλείσαν μέσα σ' ἓναν κύκλο. Αὐτὸς ἐπέμενε
νά στοχάζεται ἀκόμη, νά παρατηρεῖ. Βημάτιζε
μέσ' ἀπ' τὸν κύκλο, τοῖχο τοῖχο, σὸ προαύλιο
τῆς κυκλικῆς φυλακῆς. Δέ μιλοῦσε. Τὸ δεῖλι
συνέχιζε τὸ γύρο του σκυφτός. Ἴσως νά μελετοῦσε
ἴσως νά μάθαινε πὼς κάθε κύκλος ἔχει κι ἓνα κέντρο
(ἢ μήπως ὅλοι οἱ κύκλοι τὸ ἴδιο κέντρο);

Πάντως,

αὐτὸς χαμογελοῦσε πότε πότε, νιώθοντας στὴ ράχη του,
ἐπάνω σὸ μέγαλον ἀριθμὸ πού τοῦ εἶχαν σταμπάρει,
νά κάθεται τὸ πῖό κρυφὸ, τὸ πῖό λευκὸ πουλί.

Τὸ μυστικὸ τοῦ γελωτοποιοῦ

Πάνω στοὺς λόφους οἱ ἄδειες ἐκκλησίες. Κάτω στὸν κάμπο
τὰ βόδια, τ' ἄλογα, τ' ἀμπέλια. Ὁ οὐρανὸς ἀκίνητος
μέσ' στίς μεταβολές τῶν σύννεφων. Ἡ μαύρη κηλίδα
ἀκίνητη στὸν τοῖχο – πῖό μαύρη στὸν καθρέφτη. Ἐκεῖνος
τὴν ξύνει μέ τὰ νύχια του· τὰ νύχια του φαγώνονται. Μετά
παίρνει μπογιά, βάφει χρυσὸ τὸν τοῖχο. Σάν κατὰ λάθος
βάζει μιά πινελιά στὴ μύτη του, στὰ μάγουλά του. Χρυσωμένους ἔτσι
κοιτιέται στὸν καθρέφτη. Γελάει, – τὰ μάτια του κλείνουν –
αὐτὸς ὁ αἰώνιος γελωτοποιὸς (ὅπως τὸν λέμε) τοῦ θανάτου,
κρύβοντας μέσ' στὴν τσέπη του τίς τρεῖς μεγάλες, σκουριασμένες πρόκες.

Θυρωρεῖο (1974)

Τὸ ἄγνωστο

Ἦξερε τί παράσταιναν οἱ διαδοχικὲς του μεταμφιέσεις
(συχνά κι αὐτὲς ἀναχρονιστικὲς καὶ πάντα ἀόριστες)
τὸν ξιφομάχο, τὸν κήρυκα, τὸν ἱερέα, τὸν σκαιοβάτη,
τὸν ἥρωα, τὸ θῦμα, τὸν νεκρὸ, τὴν Ἰφιγένεια. Δέν ἤξερε
ἐκεῖνον πού μεταμφιεζόταν. Τὰ πολύχρωμα κοστούμια του
σωρὸς σὸ πάτωμα, καλύπτοντας τὴν τρύπα τοῦ πατώματος,
καὶ στὴν κορφή τοῦ σωροῦ τὸ λαξευμένο, χρυσὸ προσωπεῖο,
καὶ μέσ' σὸ κούφωμα τοῦ προσωπεῖου τὸ ἀχρησιμοποίητο πιστόλι.

Ποιήματα ΙΑ', Κέξρος

Γραφὴ τυφλοῦ (1972)

Στὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ

Ὁ κωφάλαλος κουνούσε τὰ χέρια του, – δέν ἔκρυβε τὸ φόβο του·
ἔδειχνε κάπου ψηλά μέσ' στὴ νύχτα. Κανένας δέν πρόσεχε. Αὐτὸς
εἶχε ἀκούσει τὸν κρωγμὸ τοῦ ἄγριου πουλιοῦ, αὐτὸς μονάχα,
πάνω ἀπ' τίς καρβουναποθήκες. Ὅταν ἔβγαλαν ἀπ' τὸ καράβι
τὰ πέντε φέρετρα, ὁ κωφάλαλος κατέβασε τὰ χέρια του, ξετρύπωσε
ἓνα κομμάτι σπάγκο ἀπ' τὴν τσέπη του κι ἔδεσε τὸ πουλί ἀπ' τὸ πόδι.

(Μέ τέτοιες συσκοτίσεις – λέει – ἐπιζητῶ νά διαφύγω τὸ σκοτάδι).

Σιωπηλὸ ἐγκώμιον

(Στὰ 75χρονα τοῦ ΑΡΑΓΚΟΝ)

Αὐτὸς μέ μιά κόμη ἀπὸ ἄσπρη φωτιά, μέ τὴν ἀκραία κομψότητα τοῦ ἀρ-
νούμενου,
μέ τίς πολύτιμες ἀντανακλάσεις φωταγωγημένων ἀεροδρομίων
σέ κάθε νύχι τοῦ χεριοῦ του – Πού πᾶς ἔτσι μόνος – εἶπε ὁ ἄλλος –
σέ τούτη τὴν ἀτέλειωτη ὄχθη, κάτω ἀπ' τοὺς σταυροὺς ξεγυμνωμένων
δέντρων,
πλάι σὸ μαῦρο ποτάμι, προσεχτικὸς, ἀπρόσεχτος, ταῖζοντας μέ μεγάλα
διαμάντια
βιαστικά, ἀνυποψίαστα φάρια; – ἐσὺ πού ἔσμιξες ὅλα τ' ἀντίθετα στὸν
ἓναν ρυθμὸ. Πού πᾶς, λοιπόν,
ἔτσι μονάχος, παρασημοφορημένος, μέσ' στὴ θλίψη μακρινῶν ἐπευφη-
μιῶν; Τὸ ξέρω
μέσα στὴν τσέπη τοῦ καινούργιου βελουδένιου σακακιοῦ σου (γι' αὐ-
τὸ πῖό λυπημένου)
κρατᾶς κρυμμένο ὄχι τὸ μέτρο τοῦ ἀρχαίου Εὐλουργοῦ, ἀλλὰ τὸ ἓνα
ἀτσάλινο πτυσσόμενο φτερό σου. Τὸ δεῦτερο δέν κρύβεται· αὐτὸ
σοῦ σκιάζει τὰ δύο τρίτα τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ μαβὶ πουκάμισό σου
κάτω ἀπ' τοὺς προβολεῖς τῆς ἀγέρωχης νύχτας. Ἀπ' τὸν ἴσκιον
αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ φτεροῦ σ' ἀναγνωρίζουν τ' ἀγάλματα, οἱ ποιητές, οἱ
φοιτητές, ἢ ἐπανάσταση κι ἐγώ. Ὅμως ἐγώ
καλύτερα ἀπ' ὅλους σέ γνωρίζω, ἀπ' τὸ πρῶτο, πτυσσόμενο, τὸ κρυμμένο
φτερό.

Συμβολικά

“Ο,τι είναι, είναι – λέει. Κοιτάει απ’ τό παράθυρο γαλήνια.
Δέν ώφελει νά τ’ άρνηθείς. ‘Ο άνοσώλης ραντίζει τά λουλούδια.
‘Ο άγέρας άρχαλιάζει τό ήσυχο δέντρο μέ τά δυό του χέρια.
Έρχεται ή γυναίκα. Πρίν μιλήσει, κοιτάει στόν καθρέφτη.
Έσύ πού λές «όνειρο μόνο», ψέματα λές. Ξέρω τό εμπόδιο.
Έβαψα τά χαρτόνια κόκκινα. Τ’ άπλωσα στό πάτωμα.
Νά ζωγραφίσω μέ κόκκινο στό κόκκινο; Τό καρδί
τό ‘φτιαξα μαύρο, καί τά δυό κατάρτια. Τού πηγαίνει. Μαύρους
τούς όχτώ γυμνούς κωπηλάτες. Τή γοργόνα τής πλώρης
μαύρη κι αύτήν μέ δυό κόκκινες τρύπες στά στήθη.
Άγκυρα δέ ζωγράφισα, – όχι πού τό ξεχάσα. Στη θέση της
έβαλα τό πραγματικό ψαλίδι έντελώς στομωμένο
απ’ τά νύχια τών πέντε λιονταριών πού είχα κόψει.

Προσωπίδες (1972-73)

Ήθοποιία

Μ’ όλη τήν πανουργία του άπελπισμένου συνεχίζει νά μιλάει
μεταβιάζοντας sé τρίτους λόγια του, σιωπές του, τή σιωπή μας,
αυτός, έσύ ή έγώ, – τί διαδικασία; διαλύει, ξαναφτιάχνει, βάφει
μέ χρώματα άλλα τήν ίδια προσωπίδα από κοινό χαρτόνι
μέ προσοχή κολλημένο, έφαρμοσμένο πάνω στην άλλη
άπαραβίαστη, χρυσή προσωπίδα. – τά ρουθούνια, τά χείλη, τά μάτια
κατάκλειστα sé άμφίβολην ύπεροφία. Πότε πότε
μ’ ένα σφυρί καί μ’ ένα από τά τρία καρφιά του
άνοίγει όπές στά μάτια, στά ρουθούνια, στό στόμα,
νά δει άν τόν βλέπουν, ν’ ανασάνει, νά μιλήσει. Τί ήσυχα
πού ρέει μέσ’ απ’ αυτές τίς όπές τό πιό καθαρίο μου αίμα.

Όνειρο έπιστροφής

Θά ‘ρθουν καί πάλι οι άπλές γραμμές, τά όρατά σχήματα, τά χρώματα
τό χέρι παράλληλα στά πλευρά, δοσμένο ή κλεισμένο,
χωρίς άλλο νόημα, χωρίς διαταγμό, προφύλαξη, φόβο,
εΰπιστο στή δική του μοναξιά – ένα ήσυχο χέρι, άφημένο
στό φώς του παράθυρου, ν’ ακούει, νά θλέπει μέσ στα φύλλα
τά πορτοκάλια σ’ ά ν χρυσά σπουργίτια – καί τό σ’ ά ν νά ‘ναι δικό του
πάνω απ’ τίς προσφορές καί τίς αίτησεις πού τό ‘χαν σφραγίσει.

Έσύ είχες βάψει κόκκινο τ’ άλογο εκείνο; Νά το τώρα
κατάλευκο ξανά καλπάζοντας στό πεθαμένο δάσος.

Παράγραφος (1973)

Άναπόληση του μέλλοντος

Θά μάς ξανάρθεις μέ τόν άλλο χρόνο καί μέ τόν άλλο,
άλαφρωμένος απ’ τό βαρύτερο λόγο κι απ’ τίς πολλές σημαίες,
μ’ ένα πουλί στόν ώμο, μ’ ένα τρύπιο φεγγάρι κρεμασμένο
στό βάθος του ύαλοπωλείου φωτίζοντας απ’ τό ‘να πλάι
δυό γυάλινα άλογα, δυό γυάλινα κορίτσια, πέντε άγκάθια.
Θά sé γνωρίσουμε απ’ τό παιδικό σου πείσμα: νά μή δούμε
τή λυπημένη τρυφερότητα στό μέσα μέρος τής γροθιάς σου –
αυτό πού πιότερο ήσουςα, κεραυνοβολημένο από τή δόξα.

Όλο όλο

Έβγαλε ένα ένα τά ρούχα του μπροστά στό μεγάλο καθρέφτη. Τελευταία
αφαίρεσε τήν προσωπίδα του τήν άπόθεσε άνάποδα στό μάρμαρο.
Τό μέσα μέρος τής προσωπίδας ήταν κόκκινο. ‘Ο καθρέφτης
άδειασε μονομιάς, – μήτε πρόσωπο πιά μήτε σώμα. μονάχα
ένα φύλλο χαρτί πού τό ‘σερνε ό άέρας σ’ ένα άπροσμέτρητο βάθος
ώσου σταμάτησε λευκάζοντας στό δασύτριχο στήθος του όρθιου νεκρού.

Χάρτινα I (1970)

Βγάλε τά χέρια σου απ’ τίς τσέπες.
Στάσου ίσος.
Τ’ άγαλιά σου τό ‘κρυφές
μέσα στή βαθιά ντουλάπα
έτσι νά μή φαίνεται
πώς τό μμείσαι.

Μές στόν καθρέφτη
στή δεξιά γωνία
πάνω στό κίτρινο τραπέζι
άφησα τά κλειδιά.
Πάρ’ τα.
Δέν άνοίγει τό κρύσταλλο.
Δέν άνοίγει.

Χάρτινα II (1973)

Ψάρια στόν ουρανό,
τά φύλλα στό ποτάμι.
Έγώ κηπουρός καί ψαράς
μέ τή σιωπή
μέ τό δόκανο
μέ τή σκάλα.

Τό ποίημα
χρόνια καί χρόνια
ψάχνει τόν αναγνώστη του.
Έκει
πέφτει στά γόνατα
κάτω απ’ τόν ίσκιο
των πιό μεγάλων φτερών
μέσ στή βαθύτερη νύχτα
μέ τ’ άδεια παγκάκια των κήπων
μέ τούς γάντζους στά δέντρα.

Χάρτινα III (1973-74)

Τό ποίημα είναι
τ’ άρνητικό τής σιωπής.
Μιά μέρα
μέσα στό δξύ των λέξεων έμφανίζεται
τό πρόσωπό της.
Τά μάτια της διόλου κλαμένα.
Τά τρία διαμάντια
άσάλευτα άπαστράπτοντα
καρφωμένα στό στήθος της.

• ~ •

Έκείνα πού δέν έγιναν πράξεις
εκείνα πού έγιναν μονάχα λέξεις
όμορφα πρόσωπα σχιασμένα
μπροστά στους μεγάλους καθρέφτες
πλάι στά δυό άσημένια κηροπήγνια
πρόσωπα πολλαπλασιασμένα
sé άπύθμενα βάθη –
τί δύσκολες ύπεκφυγές
δύσκολες άντικαταστάσεις.

Έκείνα
όρθια έκδικητικά
άκατάλυτα πάντα
μέσ στό άκατόρθωτο.

• ~ •

Χάρτινα I

Δοκίμασες τή γνησιότητα
του διαμαντιού
σ' αυτό τό τζάμι
στό άλλο τζάμι
στόν καθρέφτη.
Τώρα μπαίνει ο άνεμος.
Κι από πρόσωπο, - τίποτα.

• ~ •

Κάθε πού σκοντάφταμε
κάναμε τό σταυρό μας
θυμόμασταν
παίρναμε άναπνοή
συνεχίζαμε.
Μόνο πού τρύπησαν τά πόδια μας
κι ή ψυχή μας.

• ~ •

Χάρτινα II

Έκείνο πού σκοντάφτει
στό κενό
πού ραγίζει
λέει: έγώ
βγάζει φύλλα

άνθίζει.
Έτσι πολεμάμε.

Χάρτινα III

Νά σου δώσω ένα όνειρο
μιά καρφίτσα
ένα σπιρτόκουτο -
φτηνά πράματα
πολύ φτηνά
γιά τ' άπορρίμματα -
Ίσως
μέσα σ' εκείνο τό σπιρτόκουτο
νά 'ταν τά δύο μεγάλα φτερά
πού μου λείπουν.

• ~ •

Σταυρωτά σίδερα
άλληπάλληλοι τοίχοι
ούτε τό σφύριγμα του τραίνου
ούτε ή φωνή του γαλατά τό δείλι -
ό στενότερος χώρος -
τό στενό δξίνεται
τινάζεται βέλος

ψηλά πολύ ψηλά
λάμποντας
καρφώνεται στό κενό.

• ~ •

Άγραφα (1979)

14

Δέν έχω τίποτα - λέει -
μονάχα μιά καρέκλα
κι ένα ποτάμι
κι αυτό τό μέγα μακρινό
πού μου κρύβεται
γιά νά τό γυρεύω
καί νά ύπάρχω.

Ποιήματα, τ. ΙΔ'

Κάποτε (1977)

Όταν έφυγες
φύτρωσε ένα δέντρο
μές στό σπίτι
μπαίνουν τά πουλιά άπ' τόν καθρέφτη
μέ κοιτούν
τό 'να φάρι είναι χρυσό
τ' άλλο γαλάζιο
στήν άκρη κάθε κίνησης

υπάρχει μιά λέξη
άκαθής
άυροπλάσι κιάλας.

Ανωματαστάσεις (1978)

Έκείνο τό πουλί κι έσύ

Θαρρείς εκείνα πού σου παίρνει ο χρόνος πώς τά παίρνεις πίσω.
Ίσως τά παίρνεις ναι' - αλλά δέν είναι τά ίδια. Κι ίσως
νά 'ναι καλύτερα τούτα' - αλλά δέν είναι τά ίδια. Τά όμορφα φτερά
έκείνου του πουλιού σταλίζουν τώρα τό καπέλο σου' προκαλούν σέβας'
σέ χαιρετάνε ταπεινά οι γειτόνισσες, κι ο τροχονόμος άκόμη.
Όμως εκείνο τό πουλί; - κι ούτε πού πρόκειται, βέβαια, έσύ νά πετάξεις.

Καρλόβασι, 22.VIII.78

Κάποτε

Κάποτε γονατίζει καί τό ποίημα μπροστά στό άσπρο χαρτί του
ή κρύβεται πίσω άπ' αυτό καί κοιτάζει τόν κόσμο.

Καρλόβασι, 22.VIII.78

Ρωχβύ (1974)

Άνομολόγητο

Όπως ο ανήκουστος στεναγμός στο στόμα του άδικημένου,
όπως ο μικρός σταυρός στο στήθος του άγνωστου στρατιώτη,
όπως ο κόμπος στην κλωστή της παράλυτης ράφτρας - κι εσύ
μέ τ' άχρηστα κλοπιμαία - πόσες άγρυπνες νύχτες,
γυρνώντας άπ' τό 'να στ' άλλο πλευρό κάτω άπ' τό βάρος
εκείνου του μεγάλου εξαίσιου Άδώρητου πού σου έμπιστεύτηκαν
οί παρεξηγημένοι όλου του κόσμου.

Τό ποίημα

Μαζεύει τίς λέξεις, τίς συνδέει, τίς δοκιμάζει, - πióτερο θυμάται
παρά γνωρίζει, μ' έναν τρόπο σά νά ξεχνάει, μ' έναν τρόπο
σά ν' ανασταίνει ωραίους νεκρούς, σά ν' ανασταίνεται ο ίδιος
μέσα σ' εκείνον τόν κήπο μέ τά ψηλά ήλιοτρόπια, μέ τ' άγαλμα
κοιμένο διαγώνια άπ' τόν ίσκιό τής μάντρας. Πάνω στό παγκάκι
μένον λησμονημένα τ' άσπρα γάντια τής πυργοδέσποινας και τό μικρό
σακούλι

του νέου κηπουρού μέ τούς ανθόσπορους. Κάτω άπ' αυτό τό σακούλι
είναι ένα φύλλο χαρτί μέ τό δικό σου ποίημα πού ακόμη δέν τό 'γραψες.

Και πάνω
πώς μεγαλώνει, θέ μου, αυστηρή και φιλήερμη, ή ολόχρονη έσπέρα.

Καθαρή όραση

Είχαν σωθει από μέρες οί προμήθειες. 'Ο κήπος
είχε άρχισει νά ρίχνει τά φύλλα του. 'Ο κηπουρός τό 'χε σκάσει.
Τήν τρίτη μέρα, περασμένα μεσάνυχτα, χτυπήσαν τήν πόρτα.
'Εσκυφα άπ' τό παράθυρο. Δέν ήταν Κανένας. Τόν είδα.

Τό άπίστευτο

Είναι αλήθεια, λοιπόν; Υπάρχουν δέντρα, ή θάλασσα, ο ήλιος;
τό στόμα σου, ή φωνή μου, ή φωνή σου, ανταμωμένες στον ίδιο ουρανό,
στην ίδια λέξη; - τήν άκουσες; - νά τη. Δέν είχαμε, λοιπόν, πεθάνει.
Είναι πουλί, - όχι πρόφαση; πió πάνω, ναι! και πió ναι! και πió πάνω.
πόρτα μ' ολόκληρο τ' όνομα - ή ανταμοιβή, ανταπόκριση - ή έλευθερία -
τό καλό στόρι ύπομονετικό, τ' άλεσμα, ο άρτος, ο δείπνος, τ' άλάτι -
- και ποιός πεινάει; - όχι ο δείπνος; ο δρόμος μονάχα φωτισμένος ως πέρα
άπ' τίς σημαίες, άπ' τά κεριά; τίς φωνές κι άπ' τά μάτια των
σκοτωμένων -

'Ελυσες μέ τά δόντια τή θελιά; τέντωσες τό σκοινί και περπατάς στον
άέρα. Τό νού σου.

Ποιήματα [B', Κέρβος

Το βαυρικό (1975)

Έπειδή

'Επειδή τά λεωφορεία ήταν σταματημένα μπροστά στο κιγκλίδωμα
έπειδή χειρονομούσαν οί κοϋκλες στις φωτισμένες βιτρίνες
έπειδή τό κορίτσι μέ τό ποδήλατο καθυστερούσε έξω άπ' τό φαρμακείο
έπειδή ο ξυλουργός έσπασε τήν τζαμιόπορτα τής μπιραρίας
έπειδή τό παιδί ήταν μόνο στο άσανσέρ μ' ένα κλεμμένο μολύβι
έπειδή τά σκυλιά είχαν έγκαταλειφθει στις παραθαλάσσιες έπαυλεις
έπειδή ο σκουριασμένος τρίφτης είχε άποσκεπαστεί άπ' τίς τσουκνίδες
έπειδή ο ουρανός ήταν σταχτής μ' ένα κόκκινο φάρι
έπειδή τό άλογο στο βουνό ήταν πió μόνο άπ' τό άστρο
έπειδή κι αυτοί κι εκείνοι ήταν κυνηγημένοι
γι' αυτό, μόνο γι' αυτό, σάς είπα φέματα.

Τζαφόπορτα (1975)

Φόβος

Τό πió βαθύ τό σιωπηλό τό έρημικό
όχι σε τόπο και σε χρόνο
όχι μέσ στον καθρέφτη του ύπνοδωματίου
λέξη ναυαγισμένη ανασυρμένη
μέ φύκια και όστρακα
και σύ στους ώμους του μεγάλου πουλιού

ν' ανεβαίνεις
ταλαντευόμενος ανάμεσα
στο διπλό φόβο του γκρεμού και του ύφους.

Ό σκoiνοβάτης

Ό σκoiνοβάτης
έκπληκτικός έκπληκτικός
μ' άσπρο κοστούμι έφαρμοστό
μ' άσπρο καπέλο

ή όμπρέλα του κίτρινη
ένα λουλούδι στον ώμο του.
"Υστερα πώς νά περπατήσει
μ' εκείνη τήν ώραία του προσοχή
στο χωμα κάτω;
Και πώς νά κοιμηθει
έπάνω στο σκοινί του.

Ίσοροπία

Βαθιά γαλήνια ίσοροπία -
σμιγμένα τ' άσύνδετα
ένα κουπί τό φεγγάρι
ο θάνατος τό άγαλμα.
Μονάχα όταν λείπω - ειπε -
είμαι παρών.

Παρεμβάσεις (1975)

Ό ωραίος σκoiνοβάτης ντύθηκε
έγινε ο χαρτοπαίχτης
ο χαρτοκλέφτης
μās πήρε τά λεφτά μας
και τά ρούχα μας
άφησε τό σκοινί του
τεντωμένο στη νύχτα
νά χρυσίζει
κι ούτε νά περπατήσεις πάνω του
ούτε και νά τό κόψεις.

Κέρβος της φωνής I (1975)

'Αναπόδεικτες λέξεις
έρμητικές θυμωμένες
διαυγείς άπαθείς
έλλειπτικές πλήρεις

πλάγιες εϋστοχες
ύπαινωτικές
χτυπάς τό σφυρί χωρίς καρφι
πέφτει ο τοίχος
πέφτει τό προσωπείο
τό παίρνει τό φοράει
μπροστά μας
δειτε τον πώς χαμογελάει
μπροστά μας
πάνω άπ' τό προσωπείο.
Αυτό μās μαθαίνει.

Ρόπτρο (1976)

Αυτά πού θέλεις νά σου πώ
σου τά είπα
κι αυτά πού δε θέλεις
σου τά είπα κι εκείνα μέ τρόπο
πού νά μή φαίνεται ότι τά είπα
πού νά μή φαίνεται ότι δε θέλεις -
χτυπούσα τό ραβδί μου στον τοίχο
ν' άποσκεπάζει ο ήχος τό λόγο
ν' άκούν άπ' τ' άλλο μέρος του τοίχου
όχι οί δεσμοφύλακες
οί φυλακισμένοι.

Ο υάβρος είναι ένας (1978)

Πρωινό στο Σαλέρνο, III

Καταμεσής του δρόμου, ανάμεσα σε πολυάσχολους ανθρώπους,
(ώστόσο πάντα έρωτικούς) στεκόταν απερίφραστο
ένα μεγάλο πήλινο σταμνί, ζωγραφισμένο
μέ σαρκώδη γαλάζια και κόκκινα λουλούδια. Ώστε, λοιπόν,
αυτό ήταν η απάντηση που 'χαμε αναζητήσει
σε συζητήσεις, σε μουσεία, σε αναβολές και σε αποσιωπήσεις;

Έτούτη τή χαρά κρατάω εγκόλπιο κατάσαρκα: ν' ανακαλύπτω
μιάν άφωνη κατάφαση μέσ στην άμηχανία των πράξεων και των λόγων.
Σήκωσα
στά χέρια μου αυτό τό σταμνί. Τό άνέβασα στά χείλη μου. Ήταν άδειο.
Ένα γαλάζιο κι ένα κόκκινο λουλούδι πέσανε στίς δυό μου τσέπες. Δέ μα-
ράθηκαν.

Σαλέρνο, 17.ΙΧ.78

Άνοιγμα θησαυροφυλακίου

Πολύβουη Ρώμη, λυπημένη Σιένα, ώχρή Φλωρεντία,
Μπολόνια κυκλική, Μιλάνο προλεταριακό, — ταξίδι μιās μέρας
μ' άγρυπνα μάτια, λαχανιάζοντας από άβάσταχτο κάλλος.

Κρατώ

μιά γέφυρα του Άρνου, μέ φανάρια, ντέφια, πυροφάγους
τό γόνατο μιās νεαρής σελήνης βρεγμένο στο ποτάμι' μιά πλατεία
σε σχήμα και στιλπνότητα άχηβάδας — εκεί
ώραϊα, μελαχρινά γκαρσόνια πηγαινόρχονται σάν νά χορεύουν
ανάμεσα σε χίλια τραπέζια μέ νικελένιους δίσκους
κατάφορτους καφέδες, παγωτά, γλυκά του κουταλιού.

Κρατώ

ένα μπαλκόνι σημαιοστολισμένο μέ πλυμένα γυναικεία έσώρουχα
κι άθλητικά φανελάκια' απόγευμα Δευτέρας.

Κρατώ

τόν ίσκιό ενός χάλκινου αγάλματος σε άρχαίο πλακόστρωτο δρόμο —
τό χέρι του ίσκιου αυτού κρατάει ένα γυάλινο δοχείο γεμάτο
μ' ένα ήλδρωτο πράσινο ύγρό, φωτίζοντας βαθιά μέσ στην άψίδα
δυό νέους που φιλιούνται.

Κι όλα τούτα τά φορτώνω άγέρινα
στους ώμους των λέξεων, νά βγοῦν σεργιάνι στον κόσμο, μέ τό νέο φεγγα-
ράκι,
κι άχ, έτσι, νά φιλιούνται οι νέοι πιο δυνατά και ν' αναβλέφουν οι τυφλοί
στά γεφύρια,
κι αυτοί που φύγανε νωρίς νά 'ρχονται πίσω στους σταθμούς των τραινών,
νά κοιτάζουν
τίς μεγάλες άφίσεις του Τσέ και νά χαμογελάνε.

Τα Ερωτικά (1981)

Σάρμινος ρόγος (1981)

Τα ποιήματα που έζησα στο σώμα σου σωμαίνοντας,
θα μου ζητήσουν, κάποτε, όταν φύγεις, τη φωνή τους.

Όμως εγώ δε θα 'χω πια φωνή να τα μιλήσω.

Γιατί εσύ συνήθιζες πάντα
να περπατάς γυμνόποδη στις κάμαρες,
κι υστερά μαζεύοσουν στο κρεβάτι
ένα κουβάρι πούπουλα, μετάξι κι άγρια φλόγα.

Σταύρωνες τα χέρια σου
γύρω στα γόνατά σου, αφήνοντας προκλητικά προτεταμένα
τα σκονισμένα σου ρόδινα πέλματα.

Να με θυμάσαι — μου 'λεγες — έτσι
έτσι να με θυμάσαι με τα λερωμένα πόδια μου' με τα μαλλιά μου
ριγμένα στα μάτια μου — γιατί έτσι βαθύτερα σε βλέπω.

Λοιπόν,
πώς να 'χω πια τη φωνή.
Ποτέ της η Ποίηση δεν περπάτησε έτσι
κάτω από τις πάλλευκες ανθισμένες μηλιές κανενός Παραδείσου.

Γυφνό βώβα (1981)

Έρωτας,
η βαθιά τομή-
αυτό που ονειρευτήκαμε
μισό στην άγνοια,
μισό στο απόλυτο,
εδώ.

Ποιήματα Η', Κέδρος

Επινίκια (1977-83)

Ο Σκοινοβάτης και η Σεμήνη

(1982)

ΙΧ

ΣΕ ΔΥΟ ΒΔΟΜΑΔΕΣ έφυγε τό τσίρκο. Ξεσηκώσανε τά κλουδιά τών
θηρίων, τίς τέντες,
τά πέντε όλόλευκα άλογα πού χόρευαν μέ τόση χάρη
τό βάλς του Δουνάβεως.

Ό ταχυδακτυλουργός
έμοιαζε λυπημένος στην τελευταία παράσταση, σά νά μήν του έπαρ-
κούσε

τό ώραίο, θαυματοργό, παραπλανητικό του έπάγγελμα. Τό ίδιο
κι οί έφτά μικρές χορεύτριες — μιά φεγγαρίσια θλίψη. Ό σκοινοβάτης
φάνηκε μιά στιγμή σάν ξένος, σάν αδιάφορος, άποκομμένος άπ' τούς
θεατές του

περιπατώντας μόνος και μοναχικός ψηλά στον άέρα,
κοιτάζοντας άλλου, σ' ένα σημείο άγνωστό μας. Μονάχα
ό εύλύγιστος, χρυσοντυμένος θηριοδασμαστής χαμογελοῦσε
μέ κάποια ύπεροψία κι αυταρέσκεια, μαζί και είρωνεία. Τό μεγάλο
του μαστίγιο

κλάγγιζε μεγαλόπρεπα και πότε πότε πέφτανε στίς μπροστινές καρτέ-
κλες

μερικές τρίχες χρυσοκάστανες από τίς χαίτες τών λιονταριών.
Πάει, φύγανε.

Άδειασε όλότελα ή πλατεία τής συνοικίας. Λευτερώθηκε ό χώρος.
Τά δέντρα όλόγυρα αναπνέουν. Μονάχα στό χώμα
μένουν οί τρύπες άπ' τούς χοντρούς πασσάλους κι όρθοστάτες πού κρα-
τούσαν τήν τεράστια τέντα.

Τήν άλλη μέρα, λίγη όμίχλη άχνοκυμάτιζε στην άκρη τής πλατείας
σά νά 'χανε ξεχάσει εκεί τό τούλινο άσπρο φόρεμα μιάς μικρής μπα-
λαρίνας. Γι' αυτό

κι ό ταχυδρομικός διανομέας άργοποροῦσε κοιτάζοντας γύρω,
κρατώντας μιάν έπιστολή στά χέρια του χωρίς παραλήπτη.

Πάει, φύγανε.

Πολύ μās είχαν κουράσει τά μεγάφωνα, τά φώτα, ή ασυνάρτητη πο-
λυχρωμία και ποικιλία
κι εκείνη ή εξάισια κι ανεύθυνη δεξιοτεχνία. Είχαμε νοσταλγήσει
λίγο άδειο ούρανό τίς νύχτες,
τή σιγανόφωνη μονότονη άρθρωση τών άστρων,
τό γάβγισμα ενός σκύλου πλάι στό πηγάδι,
αυτό πού είναι ένα μέσα στά πολλά, μοναδικό, άφανές, άκέριο
κι αυτήν τή μυστική, ανεξήγητη φιλία μέ τόν ώραίο σκοινοβάτη.

Κάπου, σέ μιά άλλη διάσταση (διάσταση θάμβους) διαδραματιζόνταν
σιωπηλά γεγονότα, παραστάσεις, κινήσεις άγαλμάτων
ένα ποτάμι άτέλειωτο κυλοῦσε,
λάμπαν τά βότσαλα μέ μιά ήσυχη λάμψη,
έπεφτε κάποτε ένα πούπουλο και βροντούσε όλόκληρη ή κοιλάδα μέ
τίς μαργαρίτες
κι άμέσως ύστερα βασίλευε πάλι μιά άπέραντη ήρεμία
δείχνοντας ως τίς άκρες της τήν άπεραντοσύνη.

Έκει, σέ μιά ρωγή τών πανύψηλων, άπόκρημνων βράχων

ύπήρχε ή Μυστική Κολυμβήθρα.

Πλήθος κόσμου
συνάζονταν εκεί άπ' τά γύρω βοσκοτόπια,
άπ' τά καμένα χωριά μέ τά βομβαρδισμένα καπνομάγαζα και τίς σι-
ταποθήκες —
πλήθος γυναίκες μαυροφόρες, άντρες άκρωτηριασμένοι,
κωφάλαρα παιδιά, λεπροί, τρελοί, τυφλοί, μικρά κορίτσια νεραϊδο-
παρμένα,
άγριοι χωριάτες μ' ένα άρνί ριγμένο στον ζερβή τους ώμο,
γερόντισσες μέ τά ραβδιά τους (κι οί όρνιθές τους σιγοκακαρίζοντας
τίς συνοδεῦαν)
κι ένας μέ μιά πληγωμένη άλεπού στην άγκαλιά του.

Ποιήματα Θ', Κέσπος
Ένας πινάκας με βιφρές πινελιές (1959)

Όλοι, μπροστά στην Κολυμπήθρα σταματούσαν, κάναν τό σταυρό
τους,
ρίχναν τρείς φουχτες ιερό νερό στην κεφαλή τους·

καί ξάφνου
οί παραλυτικοί περπάταγαν, οί τυφλοί αναβλέπαν,
οί κωφάλαλοι ακούγανε τό άνήκουστο, μαζί και τό ποτάμι,
ψελλίζοντας τό πρώτο «εύχαριστώ».

Οί πληγισμένοι
ξανάβρισκαν τό άτρωτο σώμα τους· άνασηκώνονταν άπ' τά σκαμιά
τους
κι εύρωστοι, όλόγυμνοι πορεύονταν για τόν έρωτα πάλι. Κάτω άπ' τά
πλατιά τους πέλματα
έτριζε ή άμμος όπως τρίζει ο ουρανός του Αύγουστου άπ' τ' αστέρια·

Οί μικροπωλητάδες
μές στά πανέρια τους, άντίς για χάντρες, ζώνες, χτένες,
είχαν μικρούς διάττοντες μέ άπόκρυφους μηχανισμούς που τραγουδού-
σαν
μιά δέηση ή μία πόλκα παιδική ή κι ένα σύντομο έμβατήριο ειρήνης
όπως εκείνα τά παλιά ξυπνητήρια των προγόνων.

Κι έτσι
όλος ο κάμπος κι οί χαράδρες άντηχοῦσαν ως τήν άκρη του κόσμου
άπό τίς σιωπηλές δοξολογίες των άναστημένων.

Τότε άπ' τήν κορυφή του γαλανότερου Όρους φάνηκε ν' ανατέλλει
ή χελώνα σελήνη εξαφτέρουγη, μαλαματένια, και νά πλέει
αύτοσυγκεντρωμένη, άργόπρεπη πάνω άπ' τήν άγια οικουμένη.

Ό Σκοινοβάτης,
λάμποντας όλος, περπατούσε στό σκοινί του, κάτω άπ' τή σελήνη,
μέ ύπέροχη επιδεξιότητα που άπόκρυβε και κίνδυνο και μόχθο, άκόμη
και τόν άθλο τής τέχνης.

Κι εκείνη ή κίνησή του, σαν ταλάντευση άπό δυό πανάλαφρες φτερου-
γες,
κι αυτός ο φόβος μέσα μας: «θά πέσει, δέ θά πέσει», «θά πέσει, δέ θά
πέσει»,

γίνονταν ένα άπέραντο, άτρωτο, βαθύ τραγούδι
που γέμιζε μ' έμπιστοσύνη όλη τή νύχτα, όλο τό χρόνο ως τό άπώτερο
μέλλον,
που γέμιζε εύφροσύνη ως και τόν ύπνο εκείνων που κοιμήθηκαν κιόλας
στά ξύλινα χαγιάτια, στα μπαλκόνια, στις ταρατσες ή κατάχαμα
στή χλόη.

Η παρουσία του ανθρώπου

Ήταν ώραίο τό τοπίο στό λιόγεμα. Οί κορμοί των δέντρων,
βρεγμένοι, σκοτεινοί, μενεξεδένιοι, όρθώνονταν
πάνω άπ' τό στρώμα των χρυσών και κόκκινων φύλλων
κατάντικρυ στον ρόδινο ουρανό τής έσπέρας
μές στις δοξαστικές χειρονομίες των χρωμάτων, που δέν ήξερες
άν χαιρετούσαν ή άποχαιρετούσαν. Όστόσο
κάτι έλειπε· τό 'νωθες· κάτι έμενε άσυντέλεστο
μέσα στην εκθαμβωτική άπεραντοσύνη, έξαντλημένη στην έαυτό της,
ώσπου, μακριά, στό βάθος, φάνηκε τό στίγμα ενός ανθρώπου
σαν μία μαύρη τελεία στην άκρη του εξαερωμένου πάγγχρυσου δρόμου
δίνοντας νόημα στό εξαίσιο δειλινό που βυθίζοταν στό αίώνιο.

Βουκουρέστι, 24.XI.59

Ο γυμνός

Τόν κοιτάζαν παράξενα, σχεδόν έχθρικά, σά νά ζητούσαν
νά του άποσπάσουν τό προσωπικό του μυστικό - ποίο μυστικό; - δέν είχε
τίποτα νά κρύψει.

Όστόσο αισθάνθηκε ένοχος γι' αυτή τήν ύποψία τους. Άξαφνα
άνέβασε τό χέρι του ως επάνω στό λαιμό του
σά νά 'τανε πραγματικά γυμνός και σά νά κρύωνε,
σά νά 'θελε κάτι ν' άποκρύψει
ή κάπου νά κρυφτεί. Κούμπωσε τό πουκάμισό του,
μά, καθώς ήταν ταραγμένος, έκοψε όλα τά κουμπιά του κι άπόμεινε
γυμνός κι άνυπεράσπιστος,
ντυμένος μόνον τήν άβάσταχτη άθωότητά του,
τή συστολή του και τήν ένοχή του γι' αυτήν του τήν άθωότητα. Τότε, οί
άλλοι

έριξαν καταγής τά όπλα τους και τόν έντυσαν
μέ τή μεγάλη ζέστα των ματιών τους, που ήτανε τό μυστικό του.

Βουκουρέστι, 25.XI.59

Μεταχθισι (1976)

1

"Ανθρωποι βιαστικοί
ξένοι
άνθρωποι δικοί μας
ξένοι
αυτός πίο ξένος
άργός
κλείνεται στήν ντουλάπα
κλείνεται στον καθρέφτη
ρίχνει τά παπούτσια στον ὄμο του
φεύγει
ἔχει μιά λίμνη
μέσα της βλέπει ανάποδα τά σπίτια
ανάποδα τά δέντρα
τό παιδί μέ τόν τροχό
τή γυναίκα μέ τό καλάθι
αυτός ἴσος ὁ ἀνάποδος -
Στό κάτω μέρος ἔχει φῶς.

Ο εφασάχτυπος (1976)

Διαφορετικά
μέ τά παπούτσια ἀνάποδα
μέ τό καπέλο στραβά
ἴσιος δρόμος
κανένας νεκρός
πίσω ἀπ' τά δέντρα.

Πονηριά πονηριά
τί ἀρνήσεις τί περιστροφές
τί συγκαταβάσεις
τό νοῦ σου στή βροχή
ἡ κόκκινη βούλα στή μύτη σου
θά ξεβάφει.

Τό σκουφί τοῦ γελωτοποιῶ
τό βρακί τά παπούτσια του
τό ποδήλατό του
τοῦ τά 'κλεψα
τοῦ ἄφησα στήν πόρτα του
ἕνα μεγάλο καράβι.

Ποιήματα ΙΓ', Κέξρος

Ο εφασάχτυπος (1976)

Ἄφηστε τίς ὀμπρέλες
ἀνοιχτές στό διάδρομο
νά στεγνώσουν
ἡ ζάχαρη ἀκρίβυνη
ἔχουμε πολλή δουλειά
μέ τίς ἀκάλυπτες λέξεις.

Διέκριναν τά νοήματα
χειροκροτήσαν τίς ιδέες -
τή ζώνη στό πάτωμα
τόν ἀχνιό στήν καρέκλα
δέν τά εἶδαν -
ἄφησαν ἔξω τό ποίημα.

Αργά, ποῦ αργά βρέγα ὄσκι νύχτα, Κέξρος 1991

Τα αρνητικά της ζωής (1987)

Ἄπουσιες

Ῥαία γυναίκα, σιωπηλή, βραδυπορούσα,
περιβλημένη τήν πορφύρα τῆς ἐσπέρας
ἀνάμεσα σέ δυό παγόνια μέ ἀνοιχτές τίς οὐρές τους.
Ἐξ ἀπ' τήν πόρτα οἱ μεγάλες λασπωμένες γαλότσες
τοῦ δασοφύλακα. Καί πάνω ἀπ' τά κατάρτια
κρυφοκοιτάει ἕνα μικρό βραδύγλωσσο φεγγάρι.
Θά πρέπει τώρα νά μιλήσεις ἐσύ ἀντί γιά κείνο,
ὅμως οἱ λέξεις λείπουν σέ ποιήματα εἰπωμένα κιόλας.

Πρὶν και βετὰ (1976)

Ἄπροσδόκητη γέφυρα

Σάν ἔφτασε μπροστά στον γκρεμό, σταμάτησε ἤσυχα, κοίταξε κάτω
κι ἄρχισε νά ὀπισθοχωρεῖ μέ ἀργά, συλλογισμένα βήματα - τ' ἄκουγε
κιόλας
νά ἤχοῦν βαθιά σέ κάποια μακρινή κοιλότητα πίσω ἀπ' τή ράχη του. Στά-
θηκε πάλι,
ἔσκυψε σά νά γύρευε κάτι στή γῆ. Πῆρε μιά πέτρα
καί τή σφεντόνισε μ' ἀπρόσμενη ἔνταση ἀθλητῆ πάνω ἀπ' τό χάσμα
ἔστερα κίνησε ξανά πρὸς τά ἔμπρός, πλησίασε τόν γκρεμό καί μέ ἴσο βῆμα
πέρασε τό λεπτό γεφύρι πού 'χε διαγράψει ἡ τροχιά τῆς πέτρας. Τόν διέ-
κρινε γιά λίγο
στό ἀπέναντι βουνό κουνούσε τό καπέλο του - δέν καλοφαινόταν
τόν ἔσβηνε τό φῶς κι ἔπρεπε πιά νά τόν ἀκολουθήσω.

Λαχνοί (1977)

132

"Αν εἶχε μιά ἀρκούδα
κι ἑπτὰ χρυσά κουμπιά
θά 'ταν θηριοδαμαστής
τῶν καραβιῶν
τό Σαββατόβραδο.

Στό νοσοκομεῖο

Ἡσυχο ἀπόγευμα. Μιά καμινάδα, στέγες, ἡ γραμμὴ
τοῦ λόφου,
ἕνα ἐλάχιστο σύννεφο. Μέ πόση ἀγάπη
κοιτᾶς ἀπ' τ' ἀνοιχτό παράθυρο τόν οὐρανό
σά νά τόν ἀποχαιρετᾶς. Κι αὐτός σέ κοιτάζει. Ἄ-
λήθεια,
τί πῆρες; τί ἔδωσες; Δέν ἔχεις καιρό νά λογαριάσεις.
Τήν πρώτη καί τήν τελευταία σου λέξη
τήν εἶπαν ὁ ἔρωτας καί ἡ ἐπανάσταση.
Ὅλη σου τή σιωπή τήν εἶπε ἡ ποίηση. Τί γρήγορα
πού μαδοῦν τά τριαντάφυλλα. Γι' αὐτό κι ἐσύ θά
φύγεις
παρέα μέ τήν ὄρθιαν ἀρκουδίτσα πού κρατάει
ἕνα μεγάλο πλαστικό τριαντάφυλλο στά μπροστινά
της πόδια.

Αυτό μονάχα

Επίμονος άνθρωπος. Στο πείσμα του χρόνου ισχυρίζεται:
 «έρωτας, ποίηση, φώς». Σ' ένα σπιρτόξυλο χτίζει
 μιά πολιτεία μέ σπίτια, δέντρα, αγάλματα, πλα-
 τεϊες,
 μέ ώραϊτες βιτρίνες, μέ μπαλκόνια, καρέκλες, κι-
 θάρες,
 μέ αληθινούς κατοίκους κι ευγενικούς τροχονόμους.
 Τά τραϊνα
 φτάνουν κανονικά στήν ώρα τους. Τό τελευταίο ξε-
 φορτώνει
 μικρά τραπεζάκια μαρμάρινα παραθαλάσσιου κέντρου
 όπου ιδρωμένοι κωπηλάτες μέ ὄμορφα κορίτσια
 πίνουνε παγωμένες λεμονάδες κοιτώντας τά πλοῖα.
 Αυτό μονάχα θέλησα νά πῶ κι ἄς μή μέ πιστέφουν.

Ἀποφυγή

Μιλοῦσε. Μιλοῦσε πολύ. Δέν ἄφηνε τίποτα
 χωρίς νά τό ζυγίσει στή φωνή του. Πόσα καί πόσα
 νυχτέρια
 ν' ἀκούει τά τραϊνα, τά καράβια ἤ τ' ἄστρα,
 νά λογαριάζει τήν ὕλη καί τό χρώμα ἑνός ἤχου,
 νά δίνει ὀνόματα σέ σκιές καί σύννεφα. Τώρα,
 αὐτός ὁ ἐγκάρδιος κι ὀμιλητικός, σωπαίνει,
 ἴσως γιατί στό βάθος διέκρινε τά σβησμένα φανάρια,
 κι ἀρνεῖται
 ν' ἀρθρώσει τή μοναδική κι ἔσχατη λέξη «μαῦρο».

Ὁ ποιητής

Οσο κι ἄν βρέχει τό χέρι του μέσ στό σκοτάδι,
 τό χέρι του δέ μαυρίζει ποτέ. Τό χέρι του
 εἶναι ἀδιάβροχο στή νύχτα. Ὄταν θά φύγει
 (γιατί ὅλοι φεύγουμε μιά μέρα) θαρρῶ θά μείνει
 ἕνα γλυκύτατο χαμόγελο στόν κόσμο ἐτοῦτον
 πού ἀδιάκοπα θά λέει «ναί» καί πάλι «ναί»
 σ' ὅλες τίς προαιώνιες διαφευσμένες ἐλπίδες.

Ἐπιγορικό

Νά μέ θυμόσατε - εἶπε. Χιτριάδες χιτριάμε-
 ἴρα περπατήσα
 χωρίς ψωμί, χωρίς νερό, πάνω σέ πέτρες κι
 ἀγκάθια,
 γιά νά εἶς φέρω ψωμί ὁ νερό ὁ ἱριανίδε φλογα.
 Τήν ὄμορφη
 πολεῖ με δέν ἦν πρόδωσα. Ὅσο ἴο βιοῦς με ἴο μοῖρα-
 βα δίκαια.
 Ἄβερλικό ἐχῶ δέν κεράλησα. Πλάμπλωκος. Ἄβ'
 ἕνα κρινάκι ἔσ' ἀγρῶ
 ἰς πῶ ἀγρῶς νύκτες μας φώλια. Νά μέ θυμάτε.
 Ἄβ' αὐτοῦ συχωρῶτε με αὐτή ἦν ἱερναία με θλίψη:
 θά' ἄβρα
 ἀκόμη μιά φορά μέ ἴο γρηπῶ δρε παῖνι ἔσ' φεγγα-
 ρισ' νά θερῶ
 ἕνα ὄριμο εἶδ' αὐ. Νά' εὐαθ' εὐκαίω φη, κ' ἰκοι-
 λῶ
 ὅ' νά μαεῶ σπερῶ σπερῶ ἴο εἶαρι μέ ἴα μπροστι-
 νά' με δόνηα
 θαυμάζοντας κι εὐλογώντας ἕσ' ἴον ἴον κόσμον
 κ' ἄβ' ἴνω,
 θαυμάζοντας κι ἔκωπ' ἴνον π' ἀνεβαίνει ἴο γόφο
 εὐο παχορυσό γιόγερμα. Δέστε:
 Γιό ἀριστερό μανήκι ἔσ' ἕνα ποταφύρο ἱερῶ
 γωνο μπάζωμα. Ἄβ' ἴο
 δεῖ διακρινεῖται πρῶν καθαρά. Ἄβ' ἴο ἕβρα αὐτό προ-
 πῶντων νά εἶς δέξω.
 Ἄβ' ἴωτε γ' αὐτό προπῶντων θ' ἀξίζε νά μέ θυμάτε.

Καρυόλας, 30. VIII. 87

Το γυρνό Σέντρο (1987)

Ἀποκατάσταση

Δέν ἀγαπούσε διόλου τὰ πουλιά, τὰ λουλούδια, τὰ δέντρα
πού γίναν σύμβολα ιδεῶν, χρησιμοποιούμενα ἔξισου
ἀπὸ ἐντελῶς ἀντίθετες παρατάξεις. Αὐτὸς προσ-
παθοῦσε
νά τὰ ἐπαναφέρει στή φυσική τους ὑπόσταση. Τὰ πε-
ριστέρια, π.χ.,
ὄχι συνθήματα ποικίλων συνεδρίων, ἀλλὰ πουλιά
ὠραῖα, ἐρωτικά, βαρυπερπάτητα, πού ὄλο φιλιοῦνται
στόμα μέ στόμα στήν αὐλή καί μοῦ γεμίζουν τὰ πλα-
κάκια
μέ κουτσουλιές καί πούπουλα (μ' ἀρέσουν ἔτσι).
ἤ, τό πολύ πολύ: μικροί ταχυδρόμοι πού μεταφέρουν
πάνω ἀπ' τίς σφαῖρες
τὰ γράμματα φτωχῶν παιδιῶν πρός τό Θεό ζητών-
τας του
τετράδια καί παπούτσια καί λίγες καραμέλες. Τά
κρίνα
ὄχι ἐμβλήματα ἀγνότητας μά φυτά μυροβόλα
ὄλο αἰσθησιασμό, μέ ὀλάνοιχτα τὰ πέταλά τους
νά δείχνουν τεντωμένους τοὺς χρυσόσπορους στήμο-
νες. Κι ἡ ἐλιά
ὄχι ἔπαθλο νίκης ἢ εἰρήνης ἀλλά μάνα καρποφόρα
πού δίνει τό λαδάκι γιά τό πιάτο μας καί γιά τό
λύχνο,
γιά τοῦ μωροῦ τό σύγκαμα καί γιά τό λαβωμένο
γόνατο
τοῦ ἀνήσυχου, ἀνυπάκοου παιδιοῦ, κι ἀκόμη
γιά τό φτωχό καντηλάκι τῆς Παναγίας. Κι ἐγώ —
εἶπε —

καθόλου μύθος, ἥρωας ἢ θεός, μά ἀπλὸς ἐργάτης
ὅπως κι ἐσύ κι ἐσύ καί ὁ ἄλλος — προλετάριος τῆς
τέχνης

ἐρωτευμένος πάντα μέ τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὰ ζῶα
καί τοὺς ἀνθρώπους,

ἐρωτευμένος προπάντων μέ τό κάλλος τῶν καθάρων
στοχασμῶν

καί μέ τό κάλλος τῶν νεανικῶν σωμάτων — ἕνας
ἐργάτης

πού γράφει, γράφει ἀκατάπαυστα γιά ὅλους καί γιά
ὄλα

καί τ' ὄνομά του σύντομο κι εὐκολοπρόφερτο: Γιάν-
νης Ρίτσος.

Ἀνοιχτή ὁμιλία

Ἦν ὦρα πού ἔφευγε, στάθηκε στήν πόρτα. «Ἐέρετε —
εἶπε —
ξέχασα νά σᾶς πῶ τό πιό ἐνδιαφέρον. Μά καί τώρα,
πού μόλις τό θυμήθηκα, τό ξέχασα ἀμέσως. Σᾶς ζη-
τῶ συγγνώμη.»
Ἐμεῖς κοιταχτήκαμε. Δέν εἶπαμε τίποτα. Ἐκεῖνος
ἔκλεισε πίσω του τήν πόρτα. Βγήκε στόν κῆπο. Τόν
εἶδαμε
πίσω ἀπ' τὰ τζάμια τοῦ παράθυρου νά προχωρεῖ
ἀργά, συλλογισμένα, μέ τὰ χέρια στίς τσέπες. Ἄ-
ξαφνα,
ἔβγαλε τό σακάκι του (ξέροντας, σίγουρα, πῶς τόν
βλέπουμε)
καί τό ῥιξε στοὺς ὤμους τοῦ ἀγάλματος. Γύρισε,
μᾶς χτύπησε τό τζάμι, γέλασε κι εἶπε:
«αὐτό εἶχα νά σᾶς πῶ». Γέλασε πάλι
κι ἔφυγε μέ χαρούμενα παιδιάστικα βήματα.

Ζωγραφίζοντας πέτρες

Νά ζωγραφίζεις πέτρες, ήσυχος, ξεχασμένος, ακολουθώντας τις βουβές υπαγορεύσεις τους. Ίδού, μιά κόρη πάναγνη, ωραία, μέ στήθος γυμνό. Στή ματιά της φέγγει ή δική σου θλίψη πού δέν τήν έρωτεύτηκες. Ίδού, κι ο άρχαίος έφηβος μέ τήν ταινία στους βροστρύχους καί μέ τήν άφρογη κατατομή. Πιθανόν δισκοβόλος, πιθανόν μουσικός. Άλλά δέν έφτασε ή πέτρα νά σχεδιάσεις καί τή λύρα πάνω στό γόνατό του. Ώστόσο άργά τή νύχτα, περασμένα μεσάνυχτα, άκούς τήν άφαντη λύρα νά ήχει σ' ένα έξαισιο τραγούδι, ένα δικό σου άνείπωτο τραγούδι, ένω τ' άσθενοφόρα πολυθόρυβα κάτω στό δρόμο περνάνε μεταφέροντας τούς 78 σκοτωμένους.

Καρλόβασι, 29.VIII.87

. 68 .

Ίσως νά μάς υπερασπίσει άκόμα ή φωνή ενός πουλιού, ένα άστρο πού μάς δείχνει τήν προτίμησή του, ή γαλανή γραμμή των βουνών στό χρυσό δειλι κι ο λόγος πού ώριμάζει στή βαθύτερη σιωπή.

Άρχά, ποζύ αρχά βρέσα στω νύχτα (1988)

Ένα άνθοπωλεϊο

Ολα τά ύπάρχοντά του τά ξόδεψε. Ξόδεψε άκόμη όλα τά μυστικά του σέ διαφορούμενες λέξεις. Έξ-άντλησε τά τελευταία του άποθέματα ούρανοϋ σέ σιωπηλές τελετουργίες, σέ εικονικά συμπόσια μέ άδεια ποτήρια, μέ μουσικές χωρίς όργανα. Τώρα σωπαίνει. Ώστόσο ξέρει καλά πώς στή γωνιά των οδών Κόρακα καί Παπαναστασίου λειτουργεί πάντα ένα μικρό θλιμμένο άνθοπωλεϊο καί τό περίεργο είναι πώς ύπάρχουν άκόμη άνθρωποι, μάλλον φτωχοί, πού άγοράζουν λουλούδια.

. 72 .

Δέ θά 'θελε νά φύγει ντυμένος επίσημα άλλά μ' ένα ανοιξιάτικο πουκάμισο ξεκούμπωτο, μ' ένα ξεκούμπωτο χαμόγελο, άνάμεσα σέ χάρτινες πολύχρωμες σημαιοϋλες μιās παιδικής γιορτής.

21.X.88

Δευτερόζεπτα (1988-89)

. 81 .

Λίγο λίγο τά όνόματα δέν εφαρμόζουν πάνω στά πράγματα. Καπνοί τσιγάρων γεμίζουν τό σπίτι. Η νικοτίνη πικρίζει τά χείλη τής σιωπής. Αϋριο θά πρέπει ν' άγοράσω μιάν όμπρέλα.

. 82 .

Ξαναγυρνάμε σ' αυτά πού έγκαταλείψαμε, σ' εκείνα πού μάς έγκατέλειψαν. Στά χέρια μας ένα πλήθος κλειδιά, πού δέν ανοίγουν οϋτε πόρτα οϋτε συρτάρι οϋτε βαλίτσα - χτυπάμε τό 'να στ' άλλο καί χαμογελάμε μήν έχοντας πιά νά ξεγελάσουμε κανέναν οϋτε τόν ίδιο τόν έαυτό μας.

Άθήνα, 1.1.89